

**UCHWAŁA NR XXXVIII/562/21
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO**

z dnia 20 grudnia 2021 r.

**w sprawie uchwalenia Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania
Problemów Alkoholowych na lata 2022 - 2030**

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 z późn. zm.) oraz art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r. poz. 1119) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022 - 2030, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Lubuskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEDWODNICZĄCY SEJMIKU

Wacław Maciuszonek

Załącznik
do Uchwały nr XXXVIII/562/21
Sejmiku Województwa Lubuskiego
z dnia 20 grudnia 2021 r.

**WOJEWÓDZKI PROGRAM
PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
NA LATA 2022-2030**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	5
1. Diagnoza problemu alkoholowego w województwie lubuskim w kontekście danych ogólnopolskich....	8
1.1. Konsumpcja alkoholu w Polsce w świetle badań.....	8
1.2. Picie alkoholu przez lubuszan i dostępność alkoholu w kontekście innych województw.....	13
2. Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i kondycji psychicznej lubuszan – najważniejsze ustalenia.	18
2.1. Dorośli	18
2.1.1. Samopoczucie i czas wolny.....	18
2.1.2. Korzystanie z internetu, hazard i stosowanie innych substancji niż alkohol	20
2.1.3. Używanie alkoholu.....	23
Podsumowanie	36
2.2. Uczniowie	38
2.2.1. Stan zadowolenia i czas wolny.....	40
2.2.2. Korzystanie z internetu, hazard i stosowanie innych substancji niż alkohol	51
2.2.3. Spożywanie alkoholu.....	61
Podsumowanie.....	69
Wnioski z badań lubuszan:.....	70
3. Zjawisko uzależnienia od alkoholu w świetle danych samorządów gminnych i powiatowych oraz instytucji powołanych do przeciwdziałania problemom alkoholowym	75
3.1. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i form przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych policji.....	75
3.2. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i form przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych sądów okręgowych	79
3.3. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym i ich rodzin przez pomoc społeczną	80
3.4. Uzależnienie od alkoholu oraz jego leczenie w aspekcie danych z placówek lecznictwa odwykowego.....	82
3.5. Oświata i rekomendowane programy profilaktyczne	86
4. Wybrane przedsięwzięcia w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych.....	92
4.1. Przedsięwzięcia samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych	92
4.2. Przedsięwzięcia w placówkach oświatowych w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych.....	95
4.3. Przedsięwzięcia Lubuskiej Policji w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych ...	98
4.4. Działania podejmowane przez samorządy lokalne w sprawozdawczości Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego	100
Wnioski.....	103
5. Cele, obszary, działania, wskaźniki oraz adresaci i realizatorzy.....	105
5.1. Cele, obszary oraz działania i wskaźniki Programu.....	105

5.2. Adresaci i realizatorzy Programu.....	115
5.3. Źródła finansowania Programu.....	116
5.4. Monitoring i ewaluacja programu.....	117
Zakończenie	118
Bibliografia.....	119
Spis tabel.....	120
Spis wykresów.....	121

Wprowadzenie

W myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2021r., poz. 1119) życie obywateli w trzeźwości uznaje się za niezbędny warunek moralnego i materialnego dobra Narodu. Ustawa zobowiązuje samorząd województwa do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Zadania w tym zakresie samorząd województwa wykonuje poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, zgodnie z Narodowym Programem Zdrowia, określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025 (Dz. U. z 2021r. poz. 642), którego celem strategicznym jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu. Zadania te samorząd województwa realizuje w postaci Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (WPPiRPA).

Założenia WPPiRPA na lata 2022 – 2030 wpisują się także w cele Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz w cele Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 – 2030.

Jednym z celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 jest: *Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi*, a osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez realizację celów operacyjnych, między innymi: *Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia*.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 – 2030 wyznacza m.in. dwa cele główne, w które wpisuje się Program. Pierwszy z nich to: *Doskonalenie systemu wsparcia dzieci i młodzieży*, realizowany w szczególności poprzez działania ukierunkowane na: *zapobieganie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, kształtowanie u dzieci i młodzieży systemu wartości, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w życiu społecznym, promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży poprzez wspieranie projektów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu oraz wspieranie programów i inicjatyw w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i młodzieży*.

Drugi cel główny to: *Aktywna polityka prorodzinna*, realizowany poprzez następujące działania: *wspieranie funkcjonowania rodzin niewydolnych opiekuńczo i wychowawczo oraz wzmocnienie rodziny oraz promowanie właściwych postaw rodzicielskich*.

WPPiRPA na lata 2022 – 2030 składa się z pięciu podstawowych rozdziałów. Rozdział 1 dotyczy kwestii alkoholowej w Polsce i zjawiska picia alkoholu przez lubuszan.

W Rozdziale 2 przedstawiono najważniejsze ustalenia, wynikające z diagnozy, która została opracowana dla celów przygotowania niniejszego Programu. Diagnozę zrealizowano wśród dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego. Na podstawie wyników tej diagnozy, zawartej w raporcie z badania „Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego”, podjęto próbę analizy zjawiska w regionie. Diagnoza, zgodnie z najnowszymi standardami i zmieniającymi regulacjami ukierunkowanymi na realizację szeroko rozumianej profilaktyki uzależnień, została poszerzona o zagadnienia związane z używaniem substancji psychoaktywnych i zdrowiem psychicznym lubuszan.

W Rozdziale 3 i 4 natomiast zostały zgromadzone i opracowane dane z instytucji działających na rzecz przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych. Analizie poddane zostały wszystkie, które uzupełniono o zbiorcze zestawienia Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie. Diagnoza problemu alkoholowego w naszym regionie oraz działania poszczególnych instytucji w zakresie ograniczania zjawiska, opracowana została na podstawie informacji: Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp., Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Zielonej Górze, Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze, Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż dane, które spłynęły z instytucji dotyczyły najczęściej lat 2018-2019, niejednokrotnie jednak dostępne były dane z roku 2020r. i one również zostały zamieszczone w tej analizie. Prace przygotowawcze zmierzające do opracowania Programu rozpoczęły się na początku 2021r, w związku z tym oraz z uwagi na okresy sprawozdawcze poszczególnych instytucji, niemożliwe było pozyskanie danych za 2020 rok we wszystkich przypadkach.

Rozdział 5 określa obszary, cele oraz działania i wskaźniki WPPiRPA na lata 2022 – 2030, w oparciu o zapisy Narodowego Programu Zdrowia.

Program został opracowany przez Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii w Warszawie, a realizatorem było Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii - Oddział Terenowy w Zielonej Górze, na zlecenie Zarządu Województwa Lubuskiego. Pracami zespołu opracowującego Program kierowała Pani Dorota Rybczyńska – Abdel Kawy, profesor Uniwersytetu Wrocławskiego, dr hab. nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki w dziedzinie pedagogiki społecznej, doktor socjologii w dziedzinie patologii społecznej. Pani Dorota Rybczyńska-Abdel Kawy jest certyfikowanym specjalistą psychoterapii uzależnień, przewodniczącą Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii Oddziału Terenowego w Zielonej Górze, założycielem i dyrektorem Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Osób Uzależnionych i Współuzależnionych „LOPiT” w Zielonej Górze, a od 2011r. pełni funkcję Eksperta

Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii. Pani Dorota Rybczyńska – Abdel Kawy, z uwagi na specyfikę pracy, od początku kariery zawodowej łączy praktykę z teorią oraz badaniami.

Program recenzował Pan dr hab. Piotr Kwiatkowski, pracownik Uniwersytetu Wrocławskiego, zatrudniony w Instytucie Pedagogiki od 1988 roku. Obecnie kieruje Zakładem Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji. Pan dr hab. Piotr Kwiatkowski w dorobku naukowym ma ponad 60 recenzowanych artykułów w czasopismach lub rozdziałów w monografiach oraz autorską monografię pt. „Teoretyczne konteksty profilaktyki niedostosowania społecznego”. Współredagował też jedną monografię naukową. Był członkiem zespołu realizującego projekt badawczy Rodzina Dolnośląska 2014, sfinansowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Jest autorem i współautorem kilku standaryzowanych narzędzi badawczych.

Istotnym warunkiem gwarantującym powodzenie zaplanowanych do realizacji zadań jest ścisła współpraca z wieloma instytucjami, w tym m.in.: Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, organami administracji rządowej i samorządowej, podmiotów III sektora oraz innymi instytucjami zajmującymi się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022 – 2030 obowiązuje od 1 stycznia 2022 roku.

1. Diagnoza problemu alkoholowego w województwie lubuskim w kontekście danych ogólnopolskich

1.1. Konsumpcja alkoholu w Polsce w świetle badań

Jak przekonują specjaliści z **Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**¹, co ósmy Polak nie pije w ogóle alkoholu, natomiast kilkanaście procent dorosłych mieszkańców Polski spożywa alkohol problemowo.

Warto dodać, że osoby używające alkoholu mogą wielokrotnie w ciągu życia zmieniać wzorzec spożywania tej substancji, poczynając od abstynencji, poprzez picie o niskim poziomie ryzyka, do konsumpcji o znamionach wysokiego ryzyka i szkodliwego picia. Niektóre z tych osób uzależniają się, niektóre umierają z tego powodu.

Operując pojęciami ryzykownego spożywania alkoholu i picia szkodliwego, ważne jest wyjaśnienie tych terminów. *Przez ryzykowne picie* uważa się spożywanie alkoholu w nadmiernych ilościach (jednorazowo i łącznie w określonym czasie), niepociągające za sobą negatywnych konsekwencji. Można jednak oczekiwać, iż konsekwencje te nastąpią, o ile nie zostanie zmieniony wzorzec picia. *Picie szkodliwe* oznacza natomiast taki wzorzec używania alkoholu, który powoduje określone konsekwencje zdrowotne (fizyczne lub psychiczne), przy czym nie występuje tu uzależnienie od alkoholu.

Cennym źródłem informacji, wskazujących na konsumpcję alkoholu w Polsce i wielkość populacji użytkowników tej substancji, jest **Raport OECD**². W wyniku badań przeprowadzonych w 52 państwach (w tym w Polsce) - członków OECD, Unii Europejskiej i krajów G20 szacuje się, że wśród mieszkańców krajów należących do OECD w 2018 r. na osobę przypadało 10 litrów czystego alkoholu. Odpowiada to dwóm butelkom wina lub prawie 4 litrom piwa tygodniowo. Średnia dla państw Unii Europejskiej wynosi przy tym 11,3 litra na mieszkańca, w państwach G20 to o niemal 3,5 litra mniej - 7,9 litra na osobę. Przynajmniej raz w miesiącu upija się 30% osób powyżej 15 roku życia i jeden na pięciu nastolatków do 15 r.ż. Powszechne jest też zjawisko szkodliwego picia alkoholu wśród młodych dorosłych. Alkohol pije ponad 60 proc. nastolatków w wieku 15 lat, a co piąty już co najmniej dwukrotnie doświadczył nietrzeźwości.

Niepokojące są również informacje dotyczące związku używania alkoholu w czasie pandemii COVID-19. Raport wskazuje, że podczas pierwszego lockdownu 43% osób zgłosiło, że piło częściej, 25% deklarowało, że rzadziej, a 32% nie stwierdziło żadnych zmian w tym względzie. Okoliczności spowodowane zamknięciem gospodarek sprawiły, że sprzedaż alkoholu w barach i restauracjach

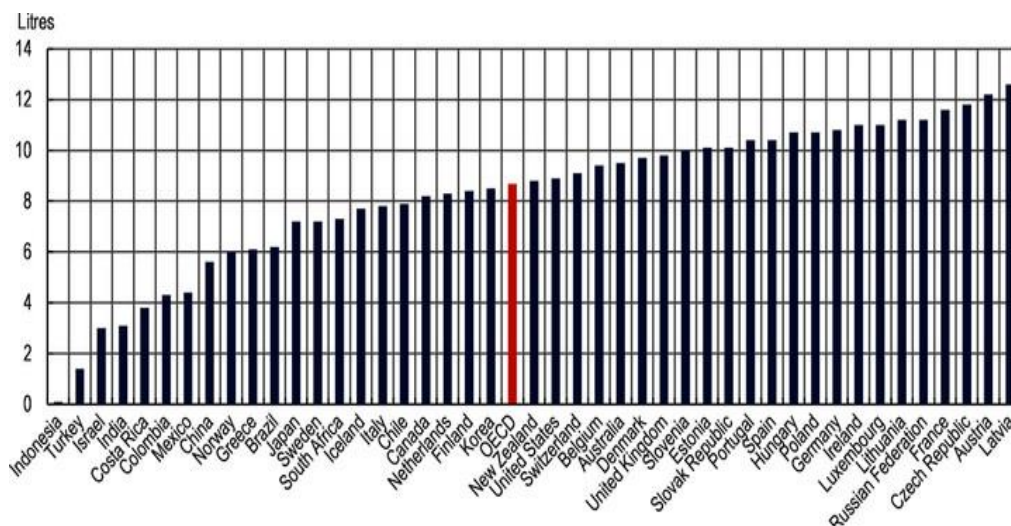
---

¹ <http://www.parpa.pl/index.php/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienie/picie-ryzykowne-i-szkodliwe>. (data dostępu: 10.10.2021).

² <https://www.medonet.pl/narodowy-test-zdrowia-polakow/zyj-zdrowiej,picie-alkoholu---jak-wypadaja-polacy--nowy-raport-oecd,artykul,90827573.html> (data dostępu: 15.10.2021).

gwałtownie spadła, ale została zastąpiona wzrostem sprzedaży poza lokalami (m.in. w sklepach internetowych i detalicznych).

Najwięcej alkoholu konsumują mieszkańcy Łotwy i Austrii (Wykres 1). Jak wynika z wykresu zamieszczonego poniżej **Polska zajmuje pod tym względem 10. Miejsce**. Wg analiz OECD na jednego Polaka rocznie przypada średnio 11,7 litra czystego alkoholu. To odpowiada mniej więcej 2,4 butelki wina lub 4,5 litra piwa tygodniowo na osobę w wieku 15 lat i więcej.

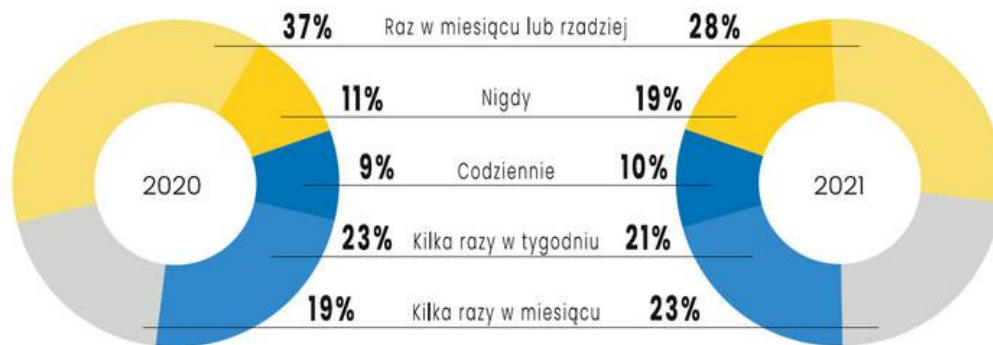
Wykres 1. Spożycie alkoholu (litry czystego alkoholu) wśród dorosłych (wiek 15+), 2018 rok

Źródło: oecd.org/health/preventing-harmful-alcohol-use-6e4b4ffb-en.htm

Co najmniej raz w miesiącu upija się 35% osób dorosłych. Istotne są przy tym różnice międzyplciowe. Mężczyźni spożywają rocznie ok. 18,4 litra czystego alkoholu, natomiast kobiety – 5,6 litra. Kobiety, co ciekawe, upijają się (w miesiącu) o 62% częściej od mężczyzn, o ile mają wykształcenie wyższe. Niepojące są również dane dotyczące polskiej młodzieży. Wg cytowanego dokumentu 17% chłopców i 21% dziewcząt w wieku 15 lat co najmniej dwa razy w życiu piło alkohol.

Uzupełnieniem wskazanych danych są informacje **Medonetu**, wynikające z **Narodowego Testu Zdrowia Polaków 2021**. Wg tego źródła całkowitą abstynencję deklaruje 19% dorosłych Polaków, to o 8% więcej niż rok temu. Jeśli chodzi o pijących - wśród kobiet odsetek ten wynosi 76%, wśród mężczyzn – 87%. W porównaniu z 2020 r. spadła liczba osób sięgających po alkohol (Wykres 2), ale jednocześnie o 1% wzrosło codzienne spożycie tej substancji. Polacy najchętniej piją piwo. 5% osób spożywa je codziennie, a 10% kilka razy w tygodniu. Jeśli chodzi o wódkę - codziennie pije ją 5% pijących mężczyzn i 1% kobiet, ale już kilka razy w miesiącu konsumuje ją 21% Polaków i 8% Polek.

Częstotliwość picia alkoholu wśród Polaków

Wykres 2. Spożycie alkoholu wśród Polaków. Narodowy Test Zdrowia Polaków 2021

Interesujące dane, uzupełniające informacje zawarte w *Raporcie OECD* o dynamikę spożycia napojów alkoholowych w ostatnich latach w Polsce, znaleźć można na stronie **Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA)**³.

Tabela 1. Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski

Rok	Wyroby spirytusowe (100% alkoholu)	Wino i miody pitne	Wino i miody pitne w przeliczeniu na 100% alkohol	Piwo	Piwo w przeliczeniu na 100% alkohol
2018	3,3	6	0,72	100,5	5,53
2019	3,7	6,2	0,74	97,1	5,34
2020	3,7	6,4	0,77	93,6	5,1

Źródło: <https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>

Jak wynika z Tabeli 1, w porównaniu z 2018 rokiem w dwóch kolejnych latach wzrosło spożycie wyrobów spirytusowych, zwłaszcza wina i miódów pitnych. Zmalała natomiast konsumpcja piwa. Wg cytowanego źródła średnie roczne spożycie napojów alkoholowych na jednego mieszkańca w litrach, w przeliczeniu na 100% alkohol wynosiło w 2018 roku: 9,55 lita, w roku 2019 – 9,78 litra i nieco mniej, bo 9,6 litra w roku 2020.

A jednak skala spożycia piwa wśród innych alkoholi może wskazywać na to, że piwo w znacznym stopniu odpowiada za występowanie problemu alkoholowego w Polsce. Każda statystycznie średnio pijąca kobieta w Polsce, powyżej 15 roku życia, dostarczając tygodniowo do swojego organizmu 128 g etanolu, pije ryzykownie. Oznacza to, że wypija tygodniowo prawie 6 butelek piwa, o pojemności 330 ml i zawartości 4,5% alkoholu, 120 ml wódki lub innego mocnego alkoholu 40% oraz lampkę 100 ml wina 12%. W przypadku mężczyzn powyżej 15 roku życia za picie ryzykowne uważa się dostarczanie tygodniowo do swojego organizmu 366 g etanolu. Oznacza to, że mężczyzna wypija tygodniowo

³ <https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki> (data dostępu: 30.09.2021)

11 puszek piw, o pojemności 0,5 l i zawartości 4,5% alkoholu (lub 17 butelek o pojemności 330 ml), 350 ml wódki lub innego mocnego alkoholu 40-proc. oraz trzy lampki o pojemności 100 ml wina 12%⁴.

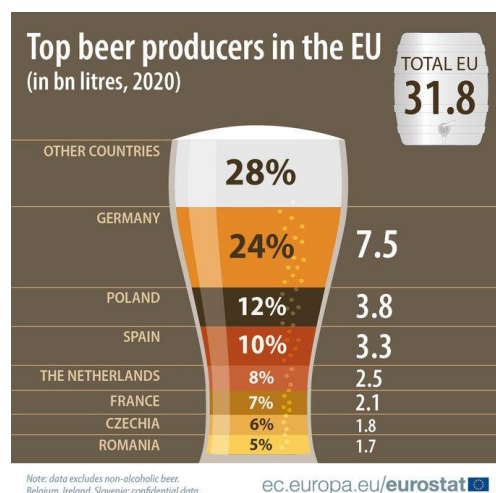
Jak przekonują autorzy opracowania „**POLSKA ZALANA PIWEM. Analiza Ewolucji i modelu spożycia alkoholu W Polsce – przyczyny i skutki. Raport**”, z Instytutu Jagiellońskiego w Warszawie: A. Klimkiewicz, K. Obląkowska i A. Bartoszewicz, w ciągu ostatnich 30 lat Polacy zmienili upodobania alkoholowe. O ile w 1992 r. dominowała wódka, o tyle od 1998 r. stało się nim piwo. Wzrost konsumpcji piwa jest odpowiedzialny za ogólny wzrost wskaźnika spożycia czystego alkoholu per capita w Polsce. Z danych za 2019 r. wynika, że piwo odpowiada za dostarczenie do organizmu przeciętnego Polaka 5,34 l czystego alkoholu, czyli 54,6% spożywanego etanolu. W ciągu ostatnich 30 lat wzrosła w stopniu dramatycznym liczba wypijanych litrów piwa – z 38,6 l na osobę w 1992 r. do 97,1 l na osobę w 2019 r. Statystycznie zatem każdy Polak, także ten nowonarodzony, wypija rocznie 194 puszki/butelki piwa o poj. 0,5 l. Od 2000 r. prawie 55% czystego alkoholu Polacy dostarczają do swoich organizmów w postaci piwa. W 2019 r. było to dokładnie 54,6 Polska jest zatem zalana piwem.

Wg danych **CBOS**⁵ w 2019 r. dorośli Polacy wskazywali, że jeśli zdarza się im pić alkohol, to najchętniej sięgają po: piwo (39%), wino (25%), wódkę (16%), koniak lub whisky (11%). 81% pijących dorosłych wskazuje, że pije piwo. Osoby, które nie są abstynentami w 2019 r. deklarowały, iż spożywają piwo z następującą częstością: 25% przynajmniej raz w tygodniu, 30% raz lub kilka razy w miesiącu, 24% raz lub kilka razy w miesiącu, 3% rzadziej, 19% wcale. Piwo smakowe, radler, cydr: 3% raz w tygodniu lub częściej, 15% raz lub kilka razy w miesiącu, 22% raz lub kilka razy w roku, 4% rzadziej, 57% wcale. Młodzież w 2019 r. wskazywała, że najczęściej pije piwo i wódkę. W ciągu ostatnich 30 dni 47,5% 15-16-latków piło piwo, 33% wódkę, a 24,7% wino. Odsetki te wśród 17-18-latków wyglądały następująco: piwo (72,2%), wódka (60%), wino (43,2%). W ciągu ostatnich 25 lat zdecydowanie wzrósł odsetek dziewcząt w wieku 17-18 lat często spożywających piwo z 39,7% do 70,7% oraz wódkę z 37,7% do 57%. Spożywają one także częściej wino, ale odnotowano tu mniejszy wzrost z 42,6% do 50,8% (Sierosławski, 2021). Współcześni Polacy twierdzą, że piją według następującego wzoru: piwo w domu w towarzystwie znajomych lub rodziny bardzo mało lub w normie. Tylko 1% badanych w 2019 r. stwierdziło, że pije za dużo.

Uzupełnieniem tych informacji są dane EUROSTAT-u, zgodnie z którymi Polska w 2020 roku była drugim w Unii Europejskiej, producentem piwa (Wykres 3). Na Polskę przypada 12% unijnej produkcji piwa.

⁴ https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf (data dostępu: 15.09.2021).

⁵ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (data dostępu: 15.09.2021).

Wykres 3. Najwięksi producenci piwa w Unii Europejskiej w 2020 roku

Źródło: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20210805-1>

W Polsce w 2020 r., według danych Eurostatu, alkohol kosztował 86,5% unijnej średniej. Na podobnym poziomie znalazły się ceny w Czechach (87,9%). Spośród państw graniczących z Polską nieco drożej było w Niemczech (91,4 % oraz na Słowacji (95,2%). Współczynnik dla Polski od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Rośnie za to spożycie alkoholu w kraju nad Wisłą.

Zestawiając deklaracje respondentów z badania CBOS z danymi dotyczącymi spożycia alkoholu w Polsce, należy stwierdzić, że odzwierciedlają one raczej identyfikację aspiracyjną badanych oraz kulturę nadużywania alkoholu, a nie ich realne zachowania alkoholowe. W 2015 r. 6,2% dorosłych Polaków deklarowało, że w minionym roku piło za dużo alkoholu. Wskaźnik ten w 2020 r. oznaczałby 2 mln osób. W 2020 r., w oparciu o dane PARPA, wskazano że w Polsce 18,6% spożywających alkohol pije ryzykownie lub szkodliwie⁶.

Reasumując, zgodnie z badaniami **CBOS** i **J. Sierosławskiego** z 2019 r. w Polsce alkohol spożywa 84% dorosłego społeczeństwa (26,6 mln osób, w tym 13 mln kobiet i 13,5 mln mężczyzn)⁷, a także 46,7% 15-16-latków oraz 76,1% 18-19-latków⁸. Zakładając, że ryzykownie i szkodliwie alkohol spożywają tylko dorośli, otrzymujemy liczbę prawie 5 mln osób⁹.

Warto dodać, że w zdecydowanej większości ankietowani piją alkohol w domu. Dużo mniej robi to w pubie, barze (9%) lub w restauracji (8%). W ciągu ostatnich 9 lat praktycznie nie zmieniło się to, z kim Polacy spożywają alkohol. Stosunkowo najczęściej ze znajomymi piją go uczniowie i studenci,

⁶ Za: https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf (data dostępu: 15.09.2021)

⁷ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (data dostępu: 15.10.2021)

⁸ Sierosławski J. (2020). Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. (data dostępu: 06.09.2021)

⁹ Za: https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf (data dostępu: 15.09.2021)

najmłodszy badani oraz osoby w wieku 35–44 lata, a częściej z rodziną niż ze znajomymi alkohol spożywają rolnicy, osoby powyżej 65 roku życia i emeryci¹⁰.

1.2. Picie alkoholu przez lubuszan i dostępność alkoholu w kontekście innych województw

O skali picia alkoholu wnioskować można na podstawie różnorodnych wskaźników. Jednym z nich jest wartość sprzedanego alkoholu. Analizując ten fakt w województwie lubuskim w kontekście ogólnopolskim okazuje się, że wartości sprzedaży alkoholu w regionie lubuskim w 2020 roku przedstawia się bardzo korzystnie w porównaniu z innymi województwami. Sprzedaż ta w Lubuskim lokuje nasz region znacznie poniżej średniej krajowej, zwłaszcza w zakresie sprzedaży alkoholu do 4,5%, sprzedaży alkoholu od 4,5% do 18% oraz – sprzedaży ogółem (Tabela 2). Jeśli porównamy adekwatne dane dotyczące województwa lubuskiego z poprzednim rokiem okaże się, że w 2019 roku wzrosła wartość sprzedanego alkoholu w naszym regionie, zwłaszcza w przypadku alkoholi powyżej 18% oraz alkoholi w przedziale 4,5%-18%. Natomiast wartość ta zmalała nieznacznie jedynie w przypadku napojów alkoholowych do 4,5% (w tym piwa). Dane te świadczą o tym, iż lubuszanie wciąż mają relatywnie duży dostęp do alkoholu.

Tabela 2. Wartość alkoholu sprzedanego w Polsce, w tym w województwie lubuskim w 2020 roku (dane na dzień 10 września 2021 r.)

<u>Województwo</u>	<u>Do 4,5% (oraz piwa)</u>	<u>Od 4,5 do 18% (z wyjątkiem piwa)</u>	<u>Powyżej 18%</u>	<u>Razem</u>
DOLNOŚLĄSKIE	1 550 220 517,68 zł	455 310 305,48 zł	1 636 373 656,24 zł	3 641 904 479,40 zł
KUJAWSKO-POMORSKIE	867 825 218,66 zł	207 869 907,03 zł	886 128 299,91 zł	1 961 823 425,60 zł
LUBELSKIE	882 508 537,53 zł	194 479 677,45 zł	707 759 971,61 zł	1 784 748 186,59 zł
LUBUSKIE	515 536 852,46 zł 515 476 080,35 zł	106 196 429,09 zł 114 750 087,12 zł	476 736 285,36 zł 545 070 272,01 zł	1 098 469 566,91 zł 1 175 296 439,48 zł
ŁÓDZKIE	918 848 237,64 zł	284 332 277,26 zł	1 172 717 862,35 zł	2 375 898 377,25 zł
MAŁOPOLSKIE	1 439 399 204,46 zł	492 550 101,03 zł	1 586 818 049,95 zł	3 518 767 355,44 zł
MAZOWIECKIE	2 240 423 979,32 zł	1 174 672 624,57 zł	2 729 922 182,93 zł	6 145 018 786,82 zł

¹⁰ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (data dostępu: 06.10.2021).

<u>Województwo</u>	<u>Do 4,5% (oraz piwa)</u>	<u>Od 4,5 do 18% (z wyjątkiem piwa)</u>	<u>Powyżej 18%</u>	<u>Razem</u>
OPOLSKIE	398 964 329,01 zł	87 800 573,21 zł	423 556 898,41 zł	912 398 064,11 zł
PODKARPACKIE	825 814 383,16 zł	153 054 913,41 zł	777 456 789,62 zł	1 756 326 086,19 zł
PODLASKIE	656 072 447,05 zł	121 031 422,82 zł	537 468 597,10 zł	1 314 572 466,97 zł
POMORSKIE	1 279 019 928,87 zł	452 840 282,97 zł	1 201 245 299,34 zł	2 933 105 511,18 zł
ŚLĄSKIE	2 236 051 950,18 zł	593 004 052,33 zł	2 235 094 183,12 zł	5 064 150 185,63 zł
ŚWIĘTOKRZYSKIE	414 066 678,95 zł	103 972 340,57 zł	540 078 293,91 zł	1 058 117 313,43 zł
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	776 048 925,07 zł	155 636 715,05 zł	580 246 023,52 zł	1 511 931 663,64 zł
WIELKOPOLSKIE	1 546 451 052,70 zł	457 214 166,72 zł	1 696 105 375,96 zł	3 699 770 595,38 zł
ZACHODNIOPOMORSKIE	936 507 060,17 zł	243 207 315,47 zł	958 703 832,62 zł	2 138 418 208,26 zł
OGÓŁEM	17 483 698 530,80 zł	5 291 726 762,49 zł	18 214 745 588,60 zł	40 992 247 145,37 zł

Źródło: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2473,parpa-g1-sprawozdanie-z-dzialalnosci-samorzadow-lo/resource>; https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 20.

W 2019 roku spożycie wódki w Polsce oraz innych napojów alkoholowych w odniesieniu do struktury spożycia napojów alkoholowych wynosiło 37,8% i wzrosło o 3,2% w stosunku do 2018 roku. Konsumpcja piwa to około 54,6% udziału w rynku. W tym przypadku odnotowano 3,3% spadek udziału w strukturze spożycia alkoholu. Udział sprzedaży wina na rynku alkoholowym nie uległ znaczącej zmianie i wynosi 7,6%. Interesujące jest, jak w kontekście danych ogólnopolskich plasuje się województwo lubuskie.

Można mniemać o tym m. in. na podstawie zestawień statystycznych PARPA-G1, dotyczących sprawozdań z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 r.¹¹, a zwłaszcza dotyczących liczby mieszkańców przypadającej na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%. W 2019 roku w Polsce średnio liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18% wynosiła 394. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży powyżej wskazanej średniej krajowej można zaobserwować w 7 województwach.

¹¹ https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia__2019.pdf. (data dostępu: 15.10.2021).

Województwo lubuskie znajduje się poniżej „średniej krajowej” z liczbą wynoszącą 365 mieszkańców na 1 punkt sprzedaży alkoholu (Tabela 3). Porównanie adekwatnych danych dotyczących województwa

Tabela 3. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych i liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w 2019 roku (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.)

Województwo	Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych – suma		Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych ogółem		Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%	
	2018 rok	2019 rok	2018 rok	2019 rok	2018 rok	2019 rok
DOLNOŚLĄSKIE	9 741	9 500	286	290	286	382
KUJAWSKO-POMORSKIE	6 895	6 492	285	300	285	421
LUBELSKIE	6 716	6 419	316	332	316	452
LUBUSKIE	3 600	3 586	271	262	271	365
ŁÓDZKIE	7 712	7 291	314	333	314	408
MAŁOPOLSKIE	11 287	11 210	284	290	284	381
MAZOWIECKIE	16 964	16 720	308	309	308	400
OPOLSKIE	3 113	3 023	306	313	306	390
PODKARPACKIE	6 573	6 395	348	329	348	469
PODLASKIE	3 334	3 161	348	357	348	500
POMORSKIE	8 781	8 599	301	257	301	354
ŚLĄSKIE	14 352	13 933	300	307	300	392
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 954	3 850	307	310	307	398
WARMIŃSKOMAZURSKIE	5 184	4 939	271	278	271	383
WIELKOPOLSKIE	12 032	11 707	285	294	285	383
ZACHODNIOPOMORSKIE	7 628	7 308	213	214	213	304
Ogółem	127 866	124 133	295	297	295	394

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s.14 i https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 14.

lubuskiego z poprzednim rokiem wskazuje na wartości nieznacznie mniejsze w 2019 roku, szczególnie w zakresie liczby mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych.

Informacji o piciu mieszkańców w sposób pośredni dostarczają również dane odnoszące się do lokalnych ograniczeń w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych (Tabela 4). Jak można zauważyć w 2018 roku w województwie lubuskim zaledwie w 3 gminach istniał ograniczony dostęp do alkoholu na stacjach

Tabela 4. Lokalne ograniczenia w sprzedaży napojów alkoholowych w Polsce w latach 2018 i 2019 – liczba gmin

Województwo	Na stacjach benzynowych		Na basenach i kąpieliskach	
	2018 rok	2019 rok	2018 rok	2019 rok
DOLNOŚLĄSKIE	3	3	19	13
KUJAWSKO-POMORSKIE	2	4	14	12
LUBELSKIE	10	8	17	16
LUBUSKIE	3	6	7	19
ŁÓDZKIE	7	3	14	7
MAŁOPOLSKIE	1	1	15	12
MAZOWIECKIE	8	14	22	26
OPOLSKIE	0	0	8	7
PODKARPACKIE	2	4	9	12
PODLASKIE	3	4	11	12
POMORSKIE	5	7	14	15
ŚLĄSKIE	4	4	16	12
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2	2	11	10
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3	2	20	16
WIELKOPOLSKIE	9	4	18	18
ZACHODNIOPOMORSKIE	2	0	8	4
OGÓŁEM	64	66	223	211

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s.12
i https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 12.

benzynowych, natomiast w 2019 roku – już w 6 gminach, co w porównaniu z innymi województwami stawia nas w sytuacji powyżej średniej (średnia wartość równa jest 4,1). W 2019 roku w ograniczeniach tych wyprzedzają lubuskie 3 województwa. Znacznie większe obostrzenia w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych dotyczą basenów i kąpielisk. W 2018 roku obowiązywały one w 7 gminach województwa lubuskiego, a w 2019 roku – w 19 gminach. I w tym przypadku lubuskie znajduje się znacznie powyżej

średniej krajowej, która wynosi 13,2. W 2019 roku województwo lubuskie w tym kontekście wyprzedza jedynie województwo mazowieckie, w którym ograniczenia dotyczą 26 gmin.

Jak przekładają się powyższe dane na wyniki sondażu realizowanego wśród lubuszan w roku 2021 można przekonać się w kolejnych podrozdziałach (2.2. i 2.3.). Zostały one opracowane w oparciu o wyniki badań: **„Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego”**, realizowanych przez **OMR Grupa Badawcza Sławomir Koziół**, na zlecenie Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii – Oddział w Zielonej Górze. Badaniami objęto próbę dorosłych lubuszan (422 osoby) oraz młodzież (1000 uczniów).

2. Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i kondycji psychicznej lubuszan – najważniejsze ustalenia.

2.1. Dorośli

Jak wspomniano wyżej, diagnoza problemu alkoholowego w województwie lubuskim opiera się na wynikach z badań „**Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego**”, przeprowadzonych w 2021. Badanie w przypadku osób dorosłych zrealizowane zostało na reprezentatywnej próbie 422 osób w wieku 20 – 65 lat mieszkających na terenie województwa lubuskiego. W badaniu wzięło udział 205 mężczyzn (z tego 128 z podregionu zielonogórskiego i 77 z podregionu gorzowskiego) oraz 217 kobiet (z tego 136 z podregionu zielonogórskiego i 81 z podregionu gorzowskiego). Największą liczbę respondentów stanowiły osoby w wieku 30-39 lat – 106 osób (w tym 55 kobiet i 51 mężczyzn), następnie osoby w wieku 40-49 lat – 102 osoby (w tym 51 kobiet i 51 mężczyzn). Najmniej liczną grupę respondentów z województwa lubuskiego stanowią osoby starsze w wieku 60-65 lat – 57 osób (w tym 30 kobiet i 27 mężczyzn).

Przed przystąpieniem do omówienia kwestii kontaktów z alkoholem dorosłych lubuszan, warto poddać poznaniu cechy funkcjonowania badanych osób w aspekcie ich samopoczucia, aktywności i kontaktów z substancjami innymi niż alkohol. Informacje te wydają się istotne, ponieważ pozwalają zrozumieć specyfikę używania alkoholu przez badane osoby w powiązaniu z kontekstem innych ich aktywności życiowych. Tym samym umożliwiają zastosowanie przesłanek wynikających z sondażu do konstrukcji WPPiRPA na kolejne lata.

2.1.1. Samopoczucie i czas wolny

Z Diagnozy wynika, że ponad połowa badanych jest zadowolona i szczęśliwa, średnio 35% badanych w każdym przedziale wiekowym odczuwa smutek i przygnębienie, a ok. 10% osób biorących udział w badaniu deklaruje, że smutek i przygnębienie towarzyszy im cały czas. Osoby te należą do grupy najbardziej narażonych na pogorszenie się stanu psychicznego i odczuwanie stanów depresyjnych. Wśród nich znajduje się 14,3% kobiet oraz 10,3% mężczyzn,

Ogólnie średnio 80% badanych ocenia swój stan zdrowia psychicznego jako dobry i bardzo dobry, z kolei 20% - jako niepokojący. O pogorszenie się **stanu zdrowia** martwi się większy odsetek mężczyzn (10,3%) niż kobiet. Respondenci posiadają dobry kontakt z rodziną i znajomymi (80%), dzięki

czemu mogą liczyć na ich pomoc i wsparcie. Jednak 20% badanych nie deklaruje pozytywnych relacji z najbliższymi, co może również wiązać się z ich niepokojącą oceną o swój stan zdrowia psychicznego. Na pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego ma wpływ również przemoc w postaci hejtu w internecie, z którą zetknęła się niewielka część badanych. Hejt w internecie dotyka częściej mężczyzn niż kobiet. Ogólna ocena samopoczucia respondentów w kontekście analizy zdrowia psychicznego wykazuje, że ponad połowa badanych jest zadowolona i szczęśliwa (średnio 52%), ok. 35% badanych w każdym przedziale wiekowym odczuwa smutek i przygnębienie, a średnio 10% osób biorących udział w badaniu deklaruje, że smutek i przygnębienie towarzyszy im cały czas.

Dla porównania: komunikat z badań CBOS „*Samopoczucie Polaków w roku 2019*”¹² (Nr 18/2020) wskazuje, że blisko dwie trzecie Polaków (64%) często lub bardzo często odczuwało w 2019 r. pewność, że wszystko układa się dobrze, a nieco mniej osób (61%) – zadowolenie, że coś się w ich życiu powiodło. Niespełna trzy piąte badanych (57%) wielokrotnie w roku 2019 czuło dumę ze swoich osiągnięć, a niemal co drugi (48%) był czymś szczególnie zaintrygowany lub podekscytowany. Negatywnych emocji doświadczano rzadziej. Prawie dwóm piątym ankietowanych (38%) towarzyszyło w ubiegłym roku – często lub bardzo często – zdenerwowanie, rozdrażnienie. Niespełna co trzeci respondent (31%) wielokrotnie miał poczucie, że jest lekceważony przez władzę. Jedna czwarta badanych (25%) co najmniej często odczuwała zniechęcenie lub znużenie, a więcej niż jedna piąta (22%) – bezradność. Stosunkowo rzadsze były takie stany, jak wściekłość (14%), depresja, bycie nieszczęśliwym (14%) oraz – deklarowane przez nielicznych – myśli samobójcze (1%). Z analizy korelacji wynika, że pozytywne emocje współwystępują z pozytywnymi, a negatywne z negatywnymi. Inaczej mówiąc, badani, którzy zadeklarowali, że w minionym roku odczuwali jakąś pozytywną emocję, częściej także wskazywali inne pozytywne stany, a rzadziej te pesymistyczne – i odwrotnie.

Na podstawie Diagnozy można sądzić, że prawie 55% respondentów deklaruje, że poświęca więcej czasu na obowiązki niż przyjemności i spotkania z przyjaciółmi. Jednakże wielu z nich potrafi znaleźć równowagę pomiędzy pracą a przyjemnościami. Ponad połowa badanych spędza średnio od 5 do 10 godzin w tygodniu na spotkaniach ze znajomymi i przyjaciółmi, a ponad 30% badanych określa ten czas pomiędzy 1-4 godziny. Zdecydowana większość respondentów (średnio 70%) nie posiada trudności z rozluźnieniem się, zbytnim obmyśleniem planowanych działań, ścigania się z czasem w codziennych obowiązkach, czy też nie podejmuje się znacznie większej ilości zadań, niż jest w stanie wykonać. Ponad połowa badanych jest zadowolona ze swojej sytuacji finansowej oraz ze stanu posiadania rzeczy materialnych (np. smartfony, tablety itp.). Również ponad połowa respondentów nie narzeka na swój stan zdrowia. Niespełna 3,8% osób biorących udział w badaniu określiła, że jest bardzo niezadowolona

---

¹² https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K_018_20.PDF. (data dostępu: 06.10.2021).

ze swojego stanu zdrowia. Zadowolenie z sytuacji finansowej, stanu zdrowia i stanu posiadania przekłada się na zadowolenie 75% respondentów z samego siebie, własnych osiągnięć i trybu życia. Ta sama część mieszkańców województwa lubuskiego jest usatysfakcjonowana stanem posiadania dobrych znajomych, przyjaciół, na których mogą liczyć i spędzać z nimi czas.

Duży odsetek dorosłych lubuszan swój czas wolny poświęca na gry na komputerze oraz uprawianie sportu. Wśród respondentów zauważa się również inne zainteresowania. Do codziennych czynności wykonywanych w czasie wolnym, które deklarują mieszkańcy, należy przede wszystkim czytanie książek lub prasy – 28,4%, aktywne uprawianie sportu – 18%, czy też granie w gry online – 20,6%. 10,6% badanych lubi również spędzać swój czas wolny ze znajomymi.

Z porównania wyników sondażu z badaniami przeprowadzonymi w 2015 r. wywnioskować można, że na przestrzeni lat nie zmieniły się nawyki mieszkańców województwa lubuskiego w wykonywanych czynnościach w czasie wolnym. Podobny odsetek osób w czasie wolnym aktywnie uprawia sport, czyta książki, czy też wychodzi z przyjaciółmi wieczorami.

Ponadto, porównując wyniki z badań województwa lubuskiego z 2021r. z wynikami ogólnopolskimi można stwierdzić, że aktywność mieszkańców województwa lubuskiego nie uległa większym wahaniom, pozostaje też na podobnym poziomie w porównaniu z badaniami lubuskimi przeprowadzonymi w 2015r. Jednakże odnotowano niewielki wzrost kobiet, które w czasie wolnym aktywnie uprawiają sport, a także częściej wolny czas poświęcają na grę. Kobiety również w większym odsetku niż mężczyźni (30% do 26,8%) czytają książki w czasie wolnym. Badania ogólnopolskie również potwierdzają tę zależność.

2.1.2. Korzystanie z internetu, hazard i stosowanie innych substancji niż alkohol

Badani mieszkańcy województwa lubuskiego najczęściej korzystają z **internetu** w celu poszukiwania niezbędnych informacji (48,5%). Z kolei 36,6% badanych wykorzystuje w codziennym użytkowaniu internet w celach rozrywkowych. Do tej grupy zaliczają się głównie kobiety (37,7%), które dla celów przyjemnościowych i rozrywkowych korzystają codziennie z zasobów internetowych. Aż 40,3% badanych korzysta każdego dnia średnio po 4 godziny z portali społecznościowych, a 36,5% badanych poświęca ten czas na poszukiwanie informacji w internecie. Badani mieszkańcy województwa lubuskiego weekendowy czas poświęcają na ściąganie muzyki i odtwarzanie filmów, a od czasu do czasu korzystają również z portali zakupowych (77,4%). Zdecydowanie internet służy im przede wszystkim do celów informacyjnych oraz komunikacyjnych za pomocą różnego rodzaju portali społecznościowych.

Wyniki badań z 2021 r. w województwie lubuskim w porównaniu z danymi ogólnopolskimi wskazują na to, że dorośli mieszkańcy województwa lubuskiego statystycznie częściej sięgają po zasoby internetu w celu poszukiwania niezbędnych informacji niż ogół społeczeństwa (stosunek 48,5% do 51%).

Respondenci w większej mierze nie obstawiają pieniędzy w **grach hazardowych** (82,2%). Osoby, które grają w gry hazardowej rozpoczęły swoją przygodę najczęściej w wieku między 19 a 24 rokiem życia (65,8%). W okresie ostatnich 12 miesięcy niewielki odsetek badanych obstawiał pieniądze w grach (ok. 28% łącznie z różną częstotliwością). 1,7% respondentów deklaruje, że obstawia pieniądze w grach częściej niż trzy razy w tygodniu. Najczęstszymi grami, w które grają mieszkańcy województwa lubuskiego to: lotto, jackpot, a także różnego rodzaju loterie. W gry karciane i w gry na automatach sporadycznie gra 18% respondentów. Badanie wskazuje, że w gry hazardowe częściej grają mężczyźni niż kobiety.

Porównując wyniki badań z 2021 r. i 2015 r. stwierdza się, że w województwie lubuskim zmniejszył się odsetek osób grających w gry hazardowe. Obecnie hazard nie należy do czynności często stosowanych przez mieszkańców lubuskiego. W 2015 r. wskaźnik osób nieobstawiających w ogóle pieniędzy w grach wynosił ok. 60%, a obecnie wynosi ok. 80%.

Z kolei wyniki badań przeprowadzonych przez CBOS w raporcie z badań „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019”¹³ wskazują na fakt, że 37% Polaków powyżej 15. roku życia uprawia hazard. To prawie o 3% więcej niż w roku 2015. Jednocześnie widać wzrost w grupie osób grających tylko w jedną grę.

Mieszkańcy województwa lubuskiego dokonują **zakupów**, które wykraczają poza podstawowe potrzeby przede wszystkim raz na jakiś czas (72,4%), zatem większość z nich nie należy do osób nagminnie wydających niepotrzebnie pieniądze. Wśród tej grupy większy odsetek stanowią kobiety. Tylko 15% badanych deklaruje codzienne robienie zakupów, które wykraczają poza zapotrzebowanie. Ok. 11% osób biorących udział w badaniu twierdzi, że nieplanowane zakupy częściej robi w weekendy niż w dni powszednie i są to głównie mężczyźni (10,3%). W opinii respondentów nie borykają się oni z problemem zakupoholizmu, nie spędzają zbyt wielu godzin na ich robieniu oraz nie czują się źle, gdy ich nie robią. Jednakże ok. 30% badanych nie potwierdza sądu, że zakupy poza niezbędnymi artykułami są zupełnie zbędne.

Porównując rezultaty tegorocznych badań z adekwatnymi z 2015 r. wynika, że obecnie mieszkańcy województwa lubuskiego są bardziej powściągliwi przed robieniem niepożądanych zakupów. W 2015 r. odnotowano 54% ludności, która deklarowała takie zakupy raz na jakiś czas, a w 2021 r. jest już ich

---

¹³ <https://cinn.gov.pl/portal?id=1529183>. (data dostępu: 12.09.2021).

72,4%. Tym samym zmniejszył się odsetek osób robiących zakupy codziennie z częstotliwością średnio po 4 godziny dziennie (o 2,9%). W 2015 r. 11% respondentów z województwa lubuskiego dokonywała nieplanowanych zakupów głównie podczas weekendów, obecnie odsetek ten wynosi 9,4%.

W badaniach przeprowadzonych przez CBOS i opublikowanych w komunikacie z badań „Korzystanie z Internetu” (83/2021) wynika, że przez ostatni rok przybyło osób kupujących i sprzedających przez internet. Widoczny wzrost wynika zapewne z sytuacji epidemiologicznej w kraju, która przyczyniła się do sprzedaży online wielu produktów i usług. CBOS donosi, że w miesiącu poprzedzającym badanie zakupy w internecie zrobiło, podobnie jak rok wcześniej, niemal dwie trzecie jego użytkowników (64%, czyli 47% ogółu dorosłych). Wysoki odsetek kupujących online wpisuje się we wcześniejszy trend rosnącej popularności zakupów w sieci, jednak jego skokowy wzrost sprzed roku wynika prawdopodobnie w przeważającej mierze z sytuacji epidemicznej, która przekonała lub zmusiła do zakupów internetowych osoby wcześniej tego nierobiące.

Ważne informacje, związane z badaną próbą, dotyczą używania przez respondentów substancji innych niż alkohol. **Palenie papierosów** wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego wskazuje 37,6% badanych. W porównaniu z 2015 r. zmniejszył się odsetek osób deklarujących palenie papierosów o 12,4%. Osoby palące, to przede wszystkim kobiety, które stanowią 39,2%. Wśród palących osób 36,1% stanowią mężczyźni. Najwięcej, bo 48,4% respondentów znajdujących się w wieku 50-59 lat, wskazuje, że wypala dziennie od 11 do 20 papierosów. Więcej niż jedną paczkę dziennie wypala 41,9% osób młodych, będących w wieku 19-29 lat, następnie osoby w wieku 30-39 lat (40%) i osoby starsze w wieku 60-65 lat. Najwięcej palaczy zamieszkuje powiat żarski (47,6%), gorzowski (46,7%), miasto Zieloną Górę (44,9%) oraz powiat sulęciński. Najwięcej osób niepalących znajduje się w powiecie strzelecko-drezdeneckim (90%), międzyrzeckim (80%) i wschowskim (75%).

Porównując wyniki badań przeprowadzonych w województwie lubuskim w 2021 r. z wynikami badań ogólnopolskich dokonanych przez CBOS w komunikacie z badań „Palenie papierosów” (Nr 104/2019) wynika, że lubuszanie należą do osób częściej deklarujących palenie niż ogół badanych dorosłych z Polski. Z badań CBOS wynika, że papierosy pali jedna czwarta dorosłych Polaków (26%) – co piąty regularnie, a co dwudziesty – okazjonalnie. Jednakże odsetek palących jest obecnie najniższy w historii badań CBOS.

Do zażywania **narkotyków** przyznaje się ok. 18% mieszkańców województwa lubuskiego. Najczęściej używanymi narkotykami są dopalacze (18%), marihuana/haszysz (17,3%), amfetamina (17,3%), ecstasy (6,6%) i LSD (2,4%). Wśród osób stosujących substancje psychoaktywne większy odsetek stanowią kobiety. Kobiety częściej niż mężczyźni sięgają po takie narkotyki jak: amfetamina (18,4% kobiet i 16,1% mężczyzn), marihuana (19,8% kobiet i 14,6% mężczyzn) oraz dopalacze (19,4% kobiet i 16,6% mężczyzn).

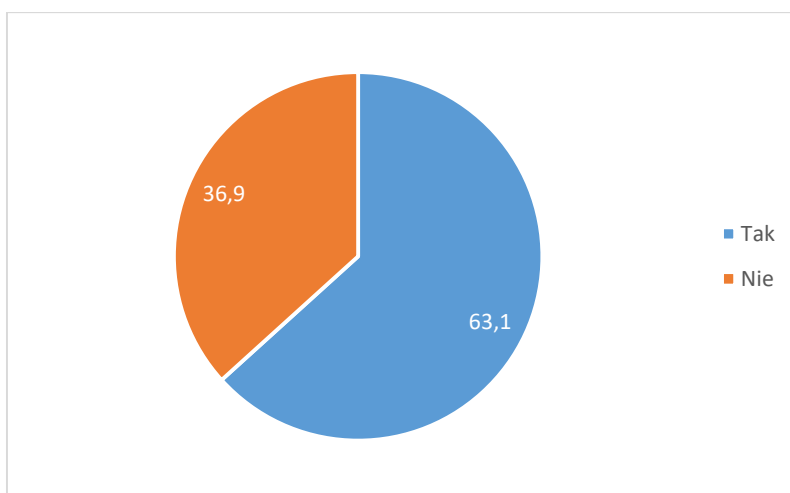
Porównując wyniki badań z 2015 r. i z 2021 r. okazuje się, że taki sam odsetek respondentów wskazuje na znajomość substancji psychoaktywnych (ok. 98%). Badając używanie narkotyków stwierdza się, że obecnie większa liczba respondentów miała kiedykolwiek z nimi do czynienia. W 2015 r. 4% badanych deklaruwała zażywanie amfetaminy, 1% - LSD, 2% - dopalaczy, a 11% - marihuany. Bardziej popularne były wówczas leki przeciwbólowe (19%) oraz nasenne i uspakajające (15%). W 2021 r. liczba osób zażywających narkotyki jest stosunkowo większa, gdyż 18% deklaruje zażywanie dopalaczy, 17,3% palenie marihuany i zażywanie amfetaminy. 6,6% deklaruje również zażywanie ecstazy.

Według ok. 23% respondentów głównym powodem sięgania po narkotyki jest chęć zapomnienia o problemach, dobra zabawa, stan poczucia się szczęśliwszym i bardziej odprężonym. 18,7% respondentów zażywających narkotyki deklaruje, że pierwszy raz sięgnął po substancje psychoaktywne w wieku między 13 a 18 rokiem życia. Prawie 40% badanych nie ma wiedzy na temat czy marihuana jest środkiem łatwo dostępnym. Dla 14% respondentów to substancja, którą bardzo łatwo jest nabyć/kupić.

2.1.3. Używanie alkoholu

Liczba osób dorosłych potwierdzających spożywanie alkoholu jest większa niż palących papierosy. 63,1% dorosłych respondentów spożywa alkohol, ale spory odsetek badanych (36,9%) z województwa lubuskiego deklaruje abstynencję.

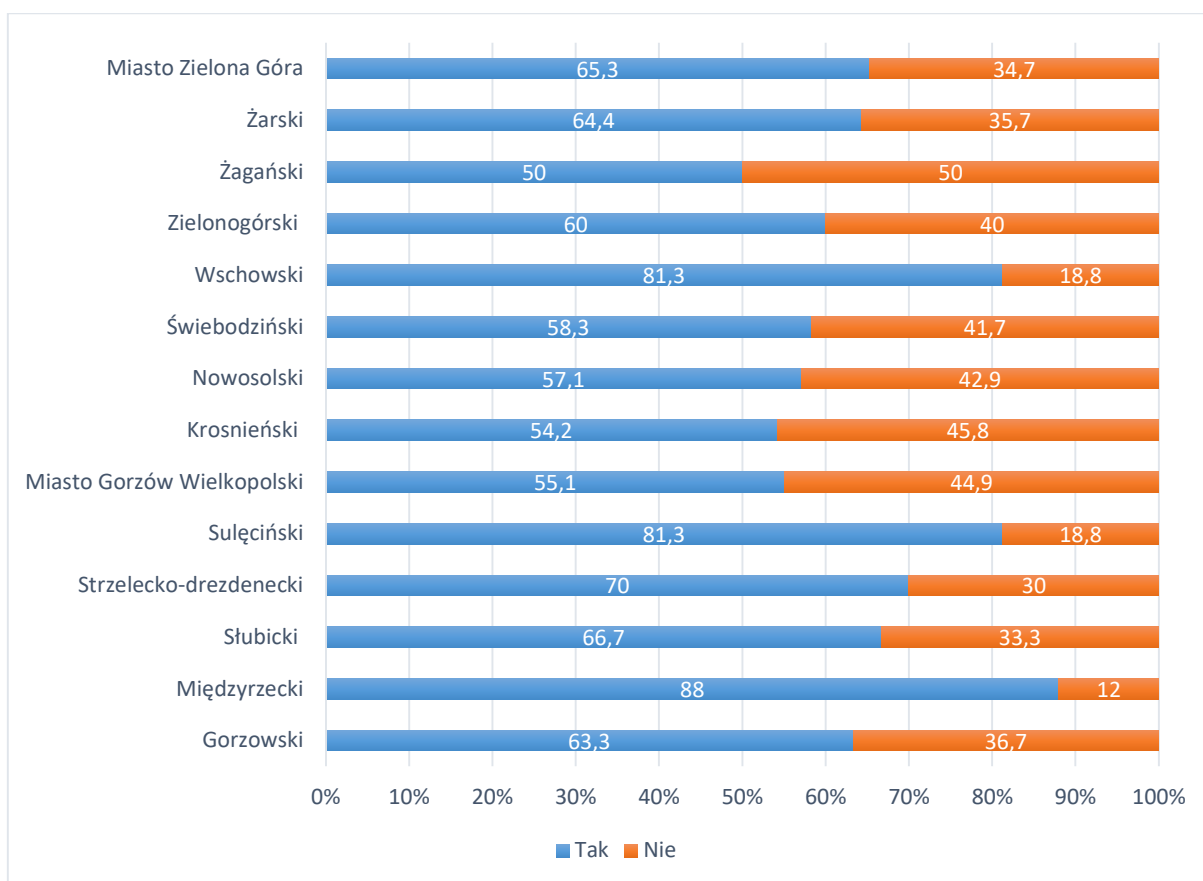
Największy odsetek osób spożywających alkohol pochodzi z powiatu międzyrzeckiego (88%), wschowskiego oraz sulęcińskiego (81,3%). Jedynie w powiecie żagańskim odnotowano taką samą liczbę pijących jak i niepijących alkohol (50%). W pozostałych powiatach liczba osób deklarujących spożywanie alkoholu jest większa niż abstynentów.

Wykres 4. Spożywanie alkoholu wśród respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

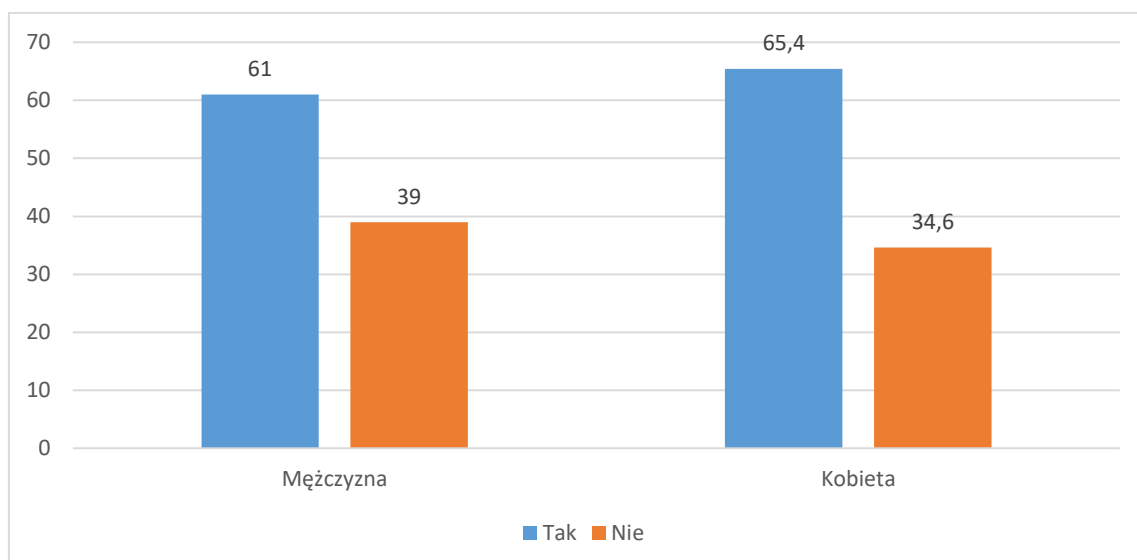

Wykres 5. Spożywanie alkoholu wśród respondentów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

W porównaniu do wyników badań przeprowadzonych w 2015 r. nie stwierdza się różnicy w odsetku mieszkańców deklarujących spożywanie alkoholu. Wówczas wskaźnik ten wahał się w granicach 50-70%, w zależności od powiatu, a obecnie odsetek deklarujących spożywanie alkoholu wynosi ogólnie 63,2%. W 2021 r. również nie badano częstotliwości spożywania alkoholu, w związku z czym ogólnie wyróżnia się osoby, które piją alkohol i nie wskazują się jak często po niego sięgają.

Wśród osób regularnie pijących alkohol znajduje się 61% mężczyzn i 65,4% kobiet. Okazuje się, że kobiety z województwa lubuskiego częściej niż mężczyźni zażywają wskazane tu i powyżej substancje psychoaktywne: więcej z nich pali, sięga po narkotyki i pije, niż ma to miejsce wśród mężczyzn.

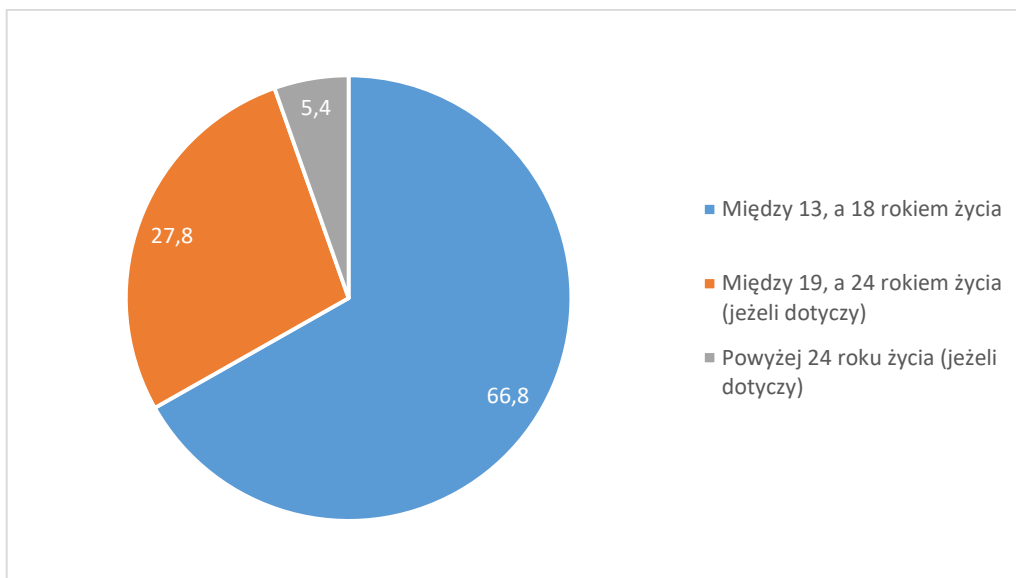

Wykres 6. Spożywanie alkoholu wśród mieszkańców w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

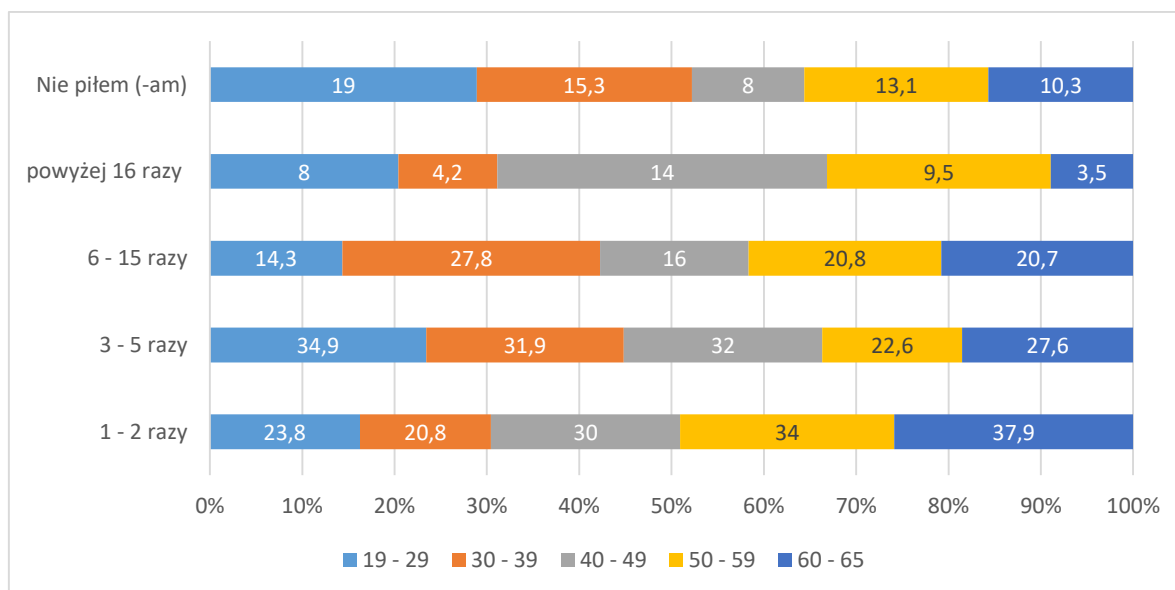
Respondenci spożywający alkohol deklarują, że wiek, w którym pierwszy raz pili alkohol wynosił między 13 a 18 rokiem życia. Tak odpowiedziało 66,8% badanych. 27,8% osób spróbowało alkohol w wieku pomiędzy 19 a 24 rokiem życia, a niewielki odsetek respondentów (5,4%) - w wieku powyżej 24 lat.

Analizując spożycie alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przez respondentów w podziale na wiek okazuje się, że najczęściej alkohol jest spożywany przez osoby w wieku 40-49 lat, które deklarują, że w ostatnich 30 dniach piły alkohol więcej niż 16 razy (14%). Oznacza to, że średnio co drugi dzień sięgali oni po alkohol. Osoby te piją ryzykownie, a niektóre z nich – jak można przypuszczać – szkodliwie. Najwięcej respondentów wskazało, że spożywało alkohol 1-2 razy w ciągu ostatniego miesiąca i były to osoby w wieku 60-65 lat (37,9%) oraz osoby młode w wieku 19-29 lat, które wskazały, że spożywały alkohol 3-5 razy (34,9%). Można stwierdzić, iż najczęściej osoby pijące spożywają alkohol średnio od 3 do 5 razy w ciągu miesiąca. Taką częstotliwość deklarowało najwięcej badanych dorosłych.

Wykres 7. Wiek respondentów, w którym pierwszy raz spożyli alkohol [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

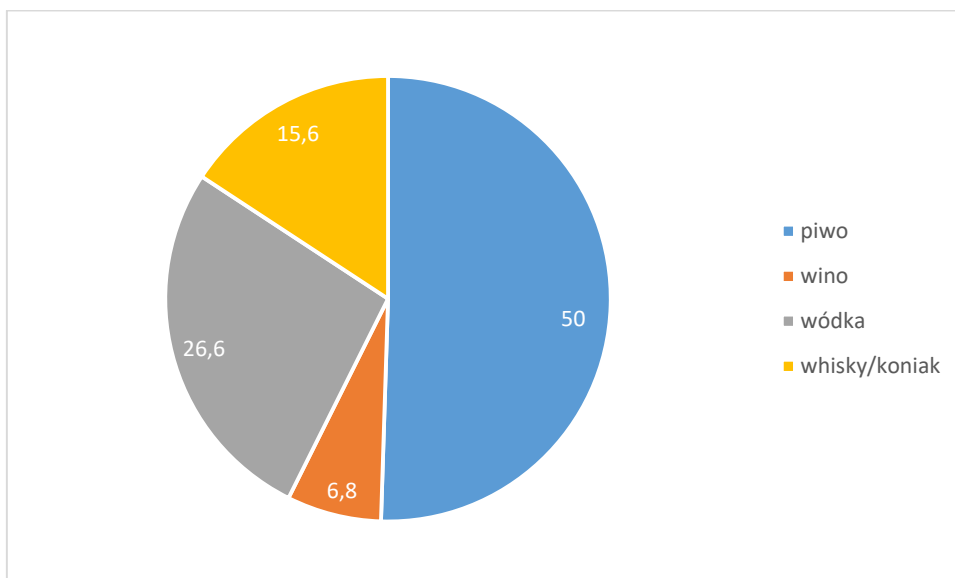

Wykres 8. Spożywanie alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na wiek respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Porównując częstotliwość picia alkoholu w ostatnich 30 dniach w 2015 r. z częstotliwością deklarowania picia w 2021 r. stwierdza się, że nie uległa ona drastycznym zmianom. Porównywalna liczba respondentów wskazywała w 2021 r. częstotliwość spożywania alkoholu, jak respondenci podczas badania w 2015 r.

Lubuszanie wskazują, że najczęściej spożywają piwo. Tak stwierdziło 50% badanych. Następnie najwięcej respondentów spożywa wódkę (26,6%), potem whisky i koniak (15,6%), a najmniej osób pije wino (6,8%).

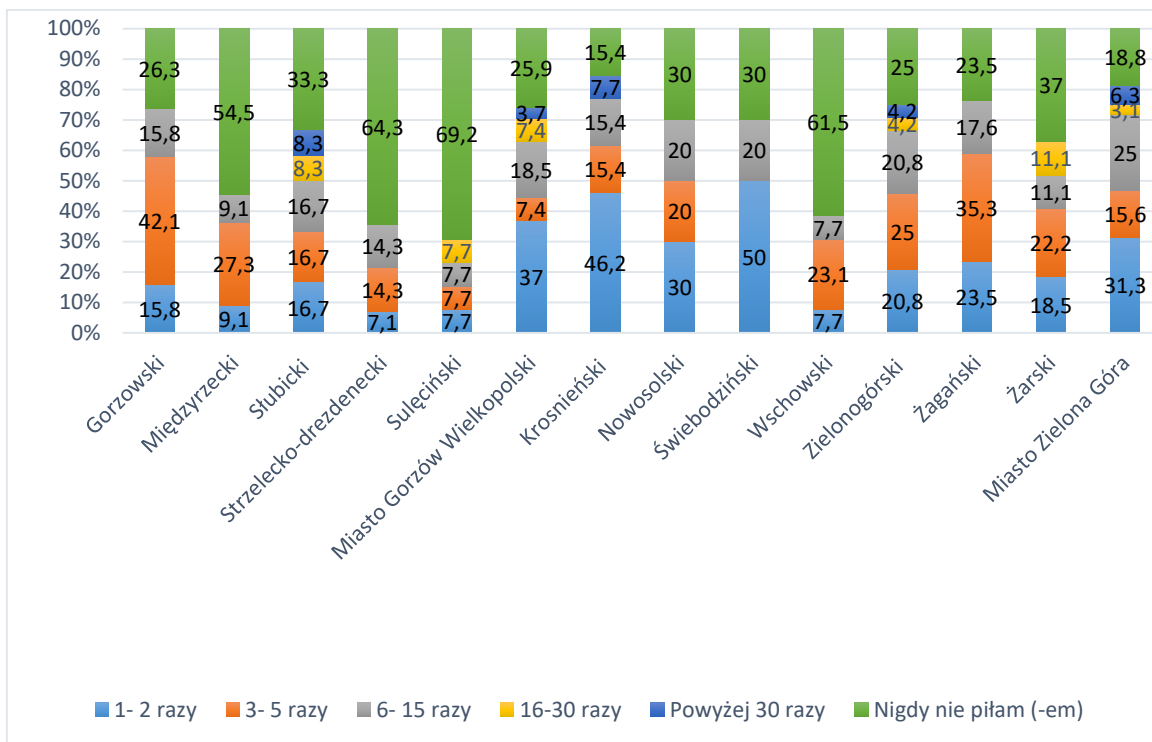
Wykres 9. Ocena najczęściej spożywanego alkoholu [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Piwo to najczęstszy alkohol, po który sięgają mieszkańcy powiatu krośnieńskiego, żagańskiego i miasta Zielona Góra.

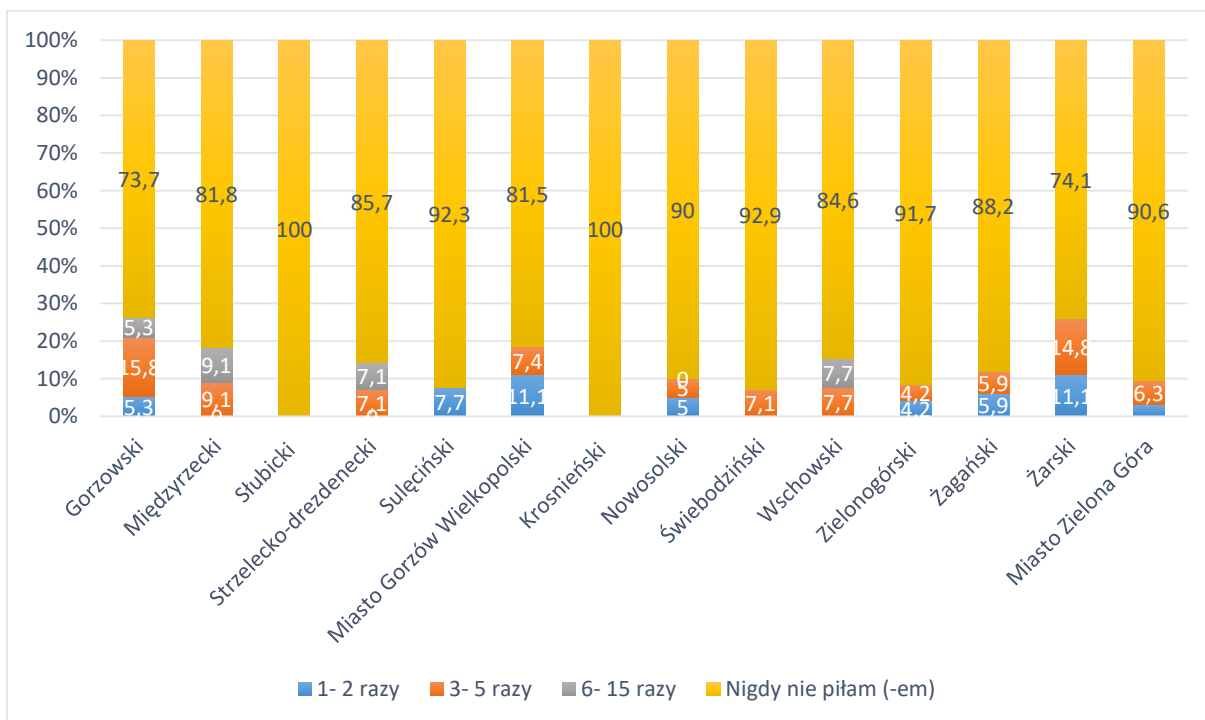
Wino jest alkoholem, po który najczęściej sięgają mieszkańcy powiatu żarskiego (25,9%), gorzowskiego (26,3%), a także w mieście Gorzów Wlkp. (18,5%). Wśród osób biorących udział w badaniu nie odnotowano osób spożywających wino w powiecie słubickim i krośnieńskim.

Po wódkę najczęściej sięgają mieszkańcy powiatu gorzowskiego (68,4%), świebodzińskiego (57,2%) i powiatu nowosolskiego (55%).

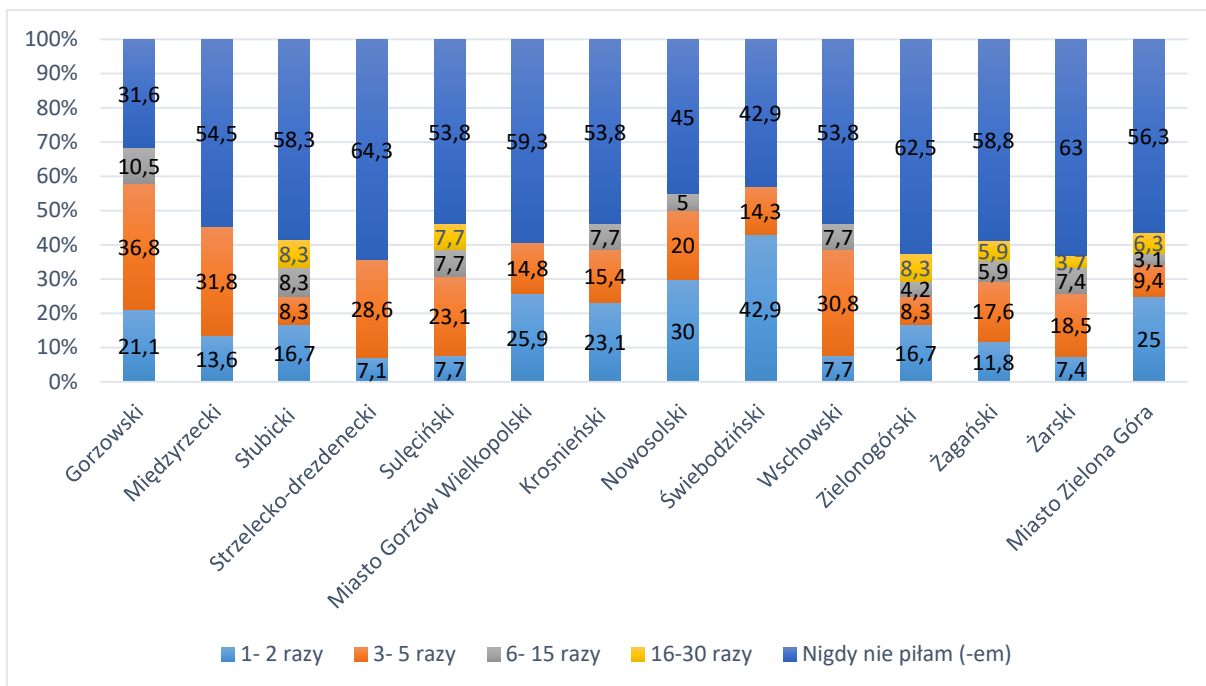
Wykres 10. Spożywanie piwa wśród respondentów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Wykres 11. Spożywanie wina wśród respondentów w podziale na powiaty [%]

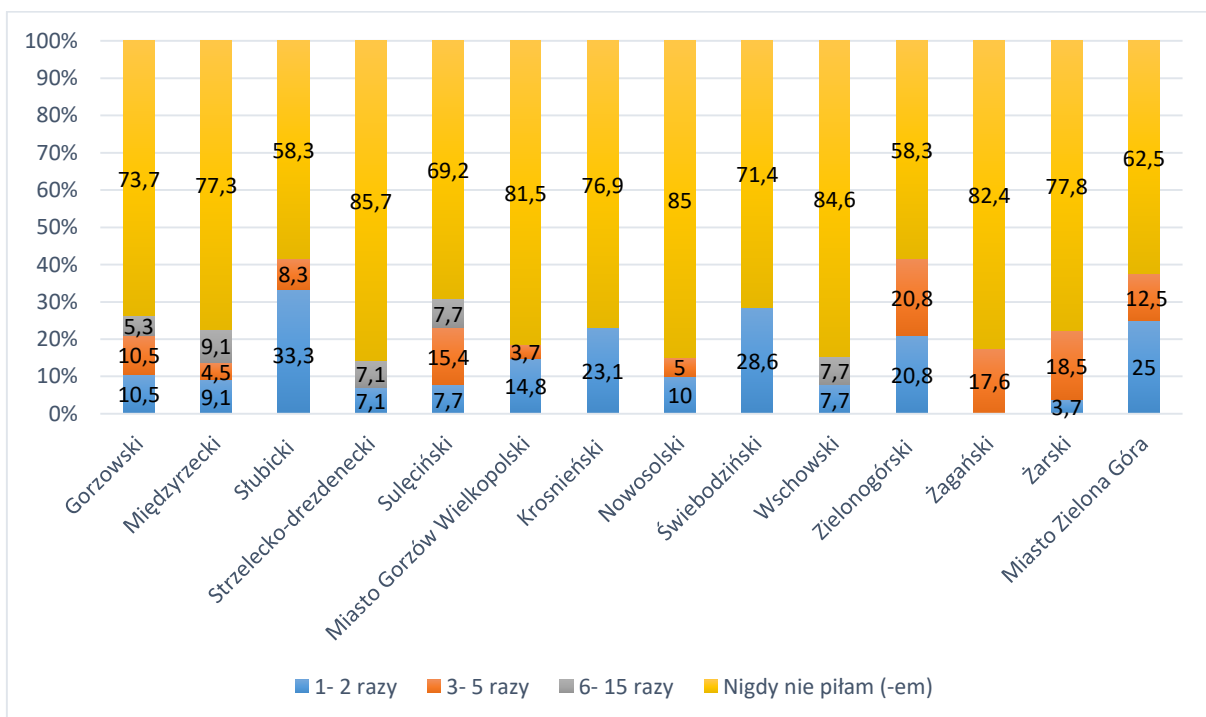
Źródło: Badania PAPI, N = 422

Wykres 12. Spożywanie wódki wśród respondentów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

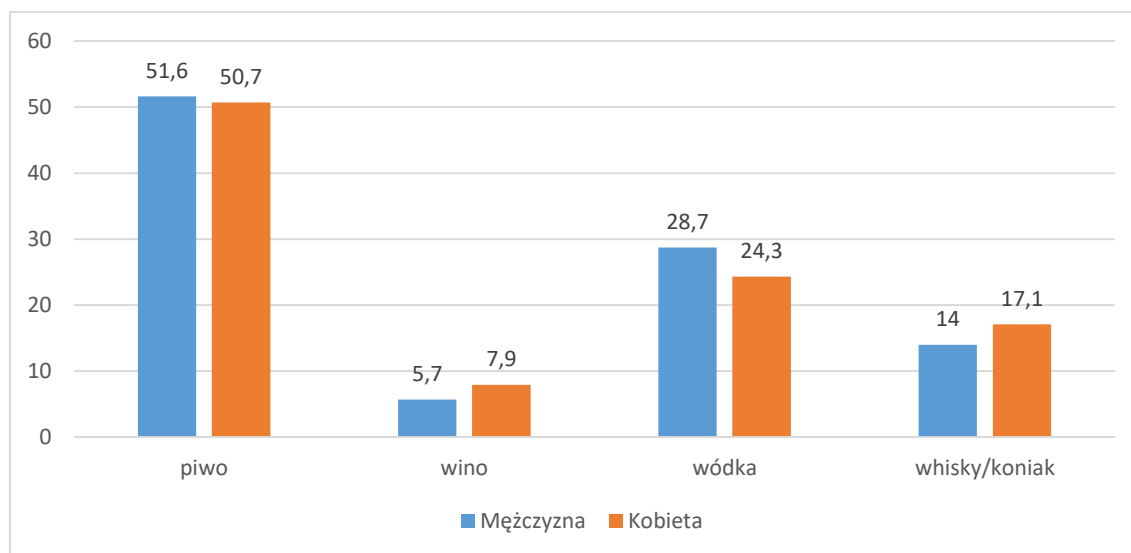
Z kolei do częstego spożywania whisky i koniaku przyznają się mieszkańcy przede wszystkim ślubickiego (41,6%), zielonogórskiego (41,6%) oraz miasta Zielona Góra (37,5%).

Wykres 13. Spożywanie whisky/koniaku wśród respondentów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Również w sytuacji ostatniego spożywania alkoholu to piwo było najczęściej wybieranym alkoholem zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet. 51,6% mężczyzn i 50,7% kobiet w czasie ostatniej sytuacji picia spożywało piwo. Badania pokazują, że alkoholem najczęściej wybieranym przez mężczyzn jest piwo i wódka, natomiast kobiety częściej spożywają wino oraz whisky i koniak.

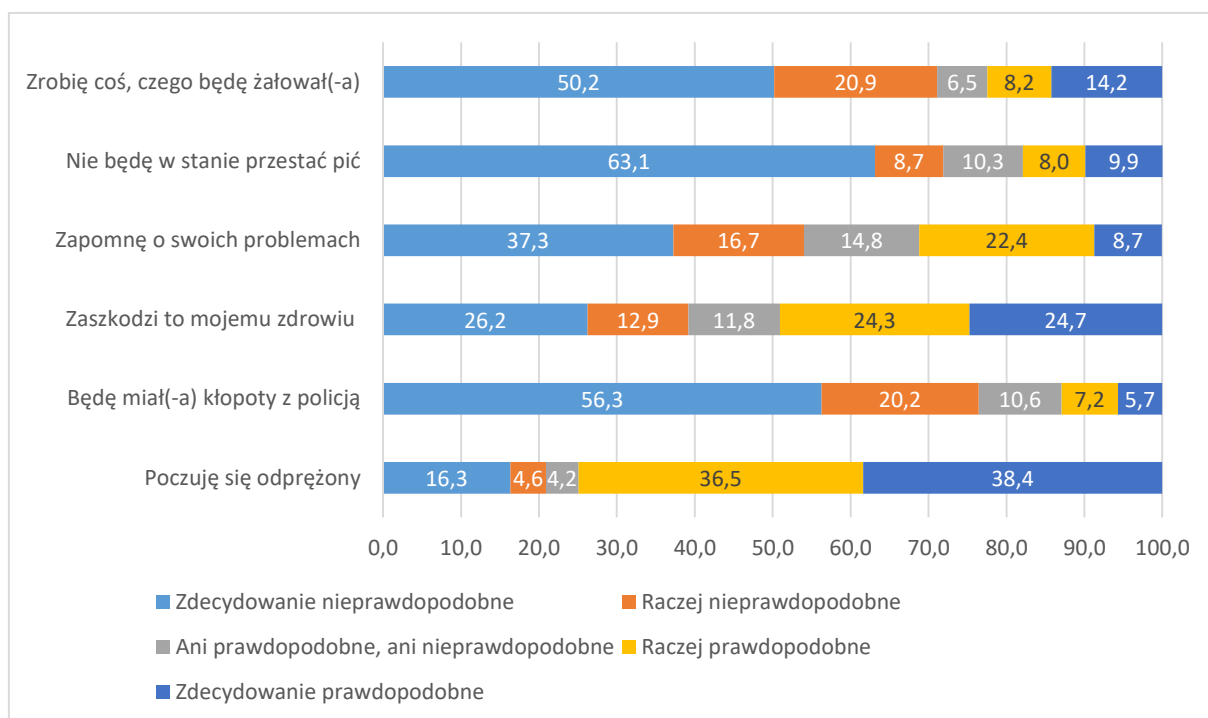

Wykres 14. Rodzaj alkoholu spożywany w sytuacji ostatniego picia w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

W 2015 r. piwo było również najpopularniejszym alkoholem, po który sięgali respondenci. 58% mężczyzn oraz 42% kobiet deklaroowało jego spożywanie. Obecnie dostrzega się wzrost liczby kobiet spożywających piwo (o 8,7%) oraz spadek liczby mężczyzn (o 6,4%). W 2021 r. większy odsetek respondentów spożywa również wódkę, koniak oraz whisky. Z kolei wino wciąż pozostaje domeną kobiet, które w większym stopniu i częstotliwością sięgają po ten alkohol niż mężczyźni.

Alkohol należy do substancji psychoaktywnych. Osoby go spożywające różnie się zachowują pod wpływem alkoholu. Respondenci zapytani o prawdopodobieństwo wystąpienia kilku wybranych zachowań po wypiciu alkoholu w większości zanegowali ich ewentualność. 50,2% badanych uważa, że nie zrobi pod wpływem alkoholu czegoś, czego będzie żałować, 63,1% nie obawia się, że nie będzie w stanie przestać pić, a 56,3% osób nie obawia się kłopotów z policją, będą pod wpływem alkoholu. Jednakże spora część badanych osób wskazała, że spożywanie alkoholu w dużej mierze może spowodować odprężenie (38,4%) oraz że zaszkodzi to zdrowiu (24,3% raczej prawdopodobne i 24,7% - zdecydowanie prawdopodobne). Również spożycie alkoholu nie wpływa na zapomnienie o problemach, tak uważa 37,3% badanych.

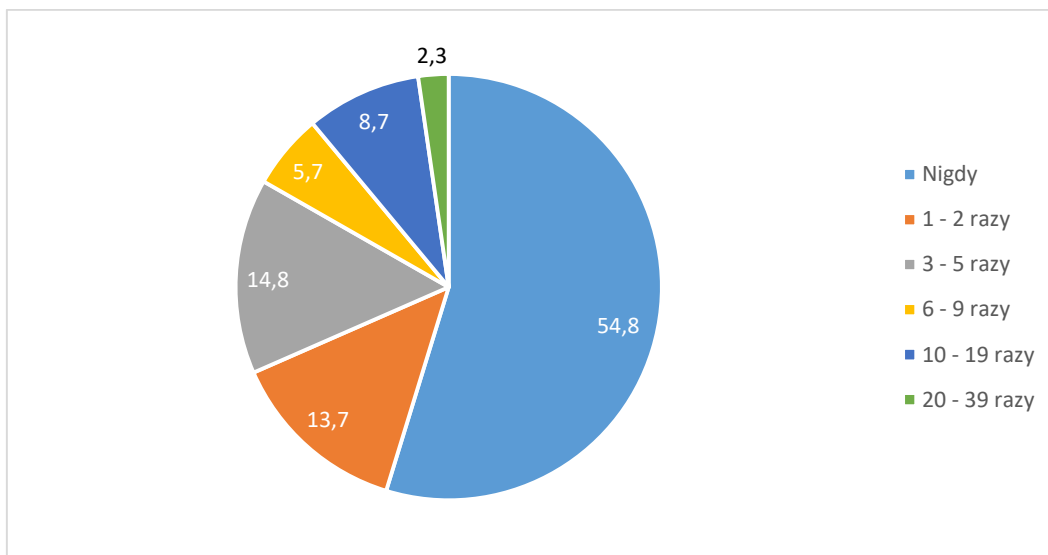
Wykres 15. Ocena prawdopodobieństwa wystąpienia poszczególnych zachowań po spożyciu alkoholu [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Analizując sytuację zachowań po spożyciu alkoholu w opinii respondentów w 2015 r. i w 2021 r. okazuje się, że obecnie większy odsetek badanych wskazuje również na sytuację pogorszenia się zdrowia po użyciu alkoholu. Najwyższy odsetek respondentów w 2015 r., wynoszący od 15% do około 35%, udzielił odpowiedzi twierdzących w kwestii odprężenia się, lepszego samopoczucia w sytuacji spożywania alkoholu. W pozostałych sytuacjach wyniki badań są porównywalne i w większości mało prawdopodobne do zaistnienia (kłopoty z policją, robienie czegoś, czego się będzie żałować, obawa przed zaprzestaniem picia itp.).

54,8% ankietowanych deklaruje, że nigdy „nie upiło się”. Można zatem przypuszczać, że alkohol nie służy wyłącznie do celów „upicia się” samego w sobie, ale do celów towarzyskich. 2,3% badanych stwierdza, że w ciągu swojego życia „upiła się” więcej niż 20 razy.

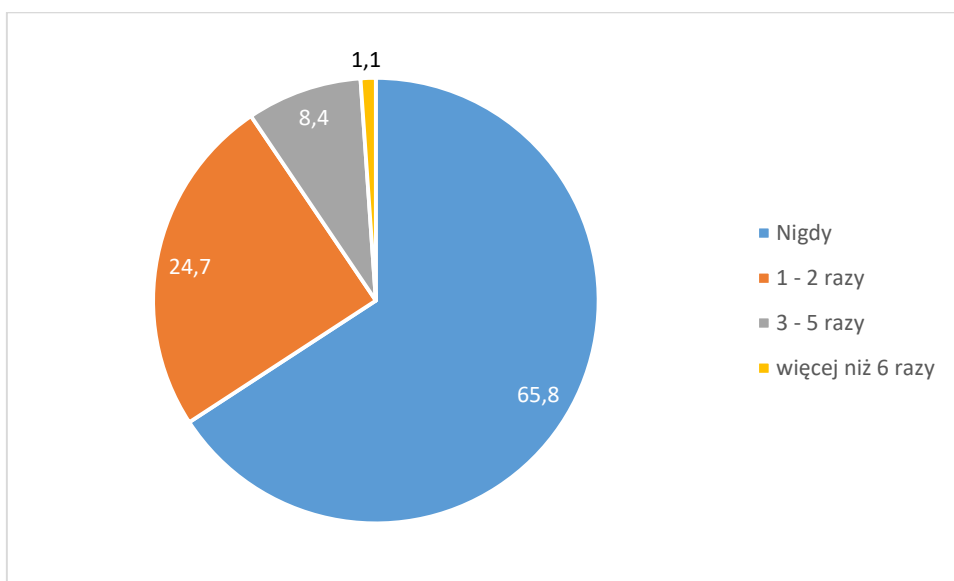

Wykres 16. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu życia [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

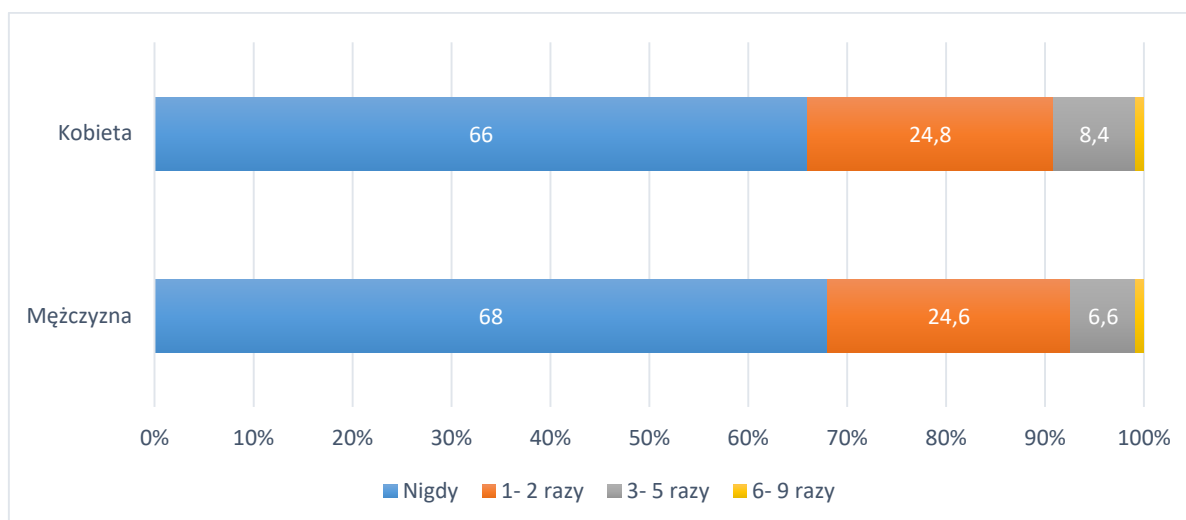
Również w ostatnich 30 dniach aż 65,8% respondentów nie znalazło się w sytuacji „upicia się”. Z kolei 24,7% osób deklaruje, że „upiło się” 1-2 razy, a 8,4% badanych, że od 3 do 5 razy znajdowało się w stanie bardzo nietrzeźwym.

Wykres 17. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

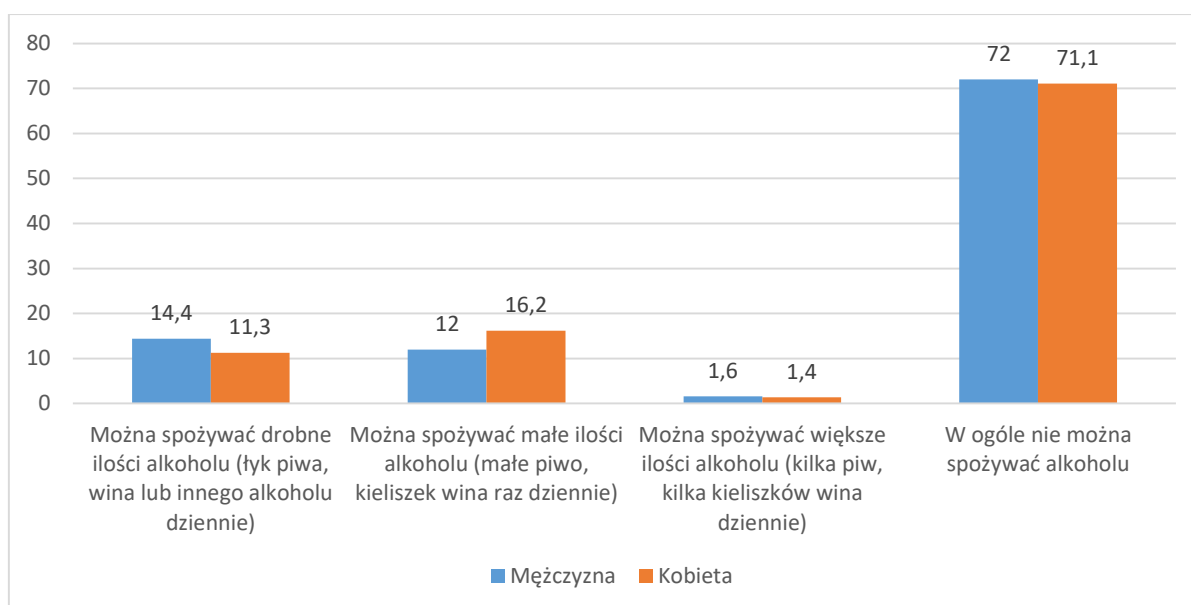
Analizując zjawisko „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć okazuje się, że kobiety częściej niż mężczyźni upijają się. W ostatnim miesiącu w ilości od 3 do 5 razy więcej kobiet znalazło się w stanie upicia (8,4%) niż mężczyzn (6,6%).

Wykres 18. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

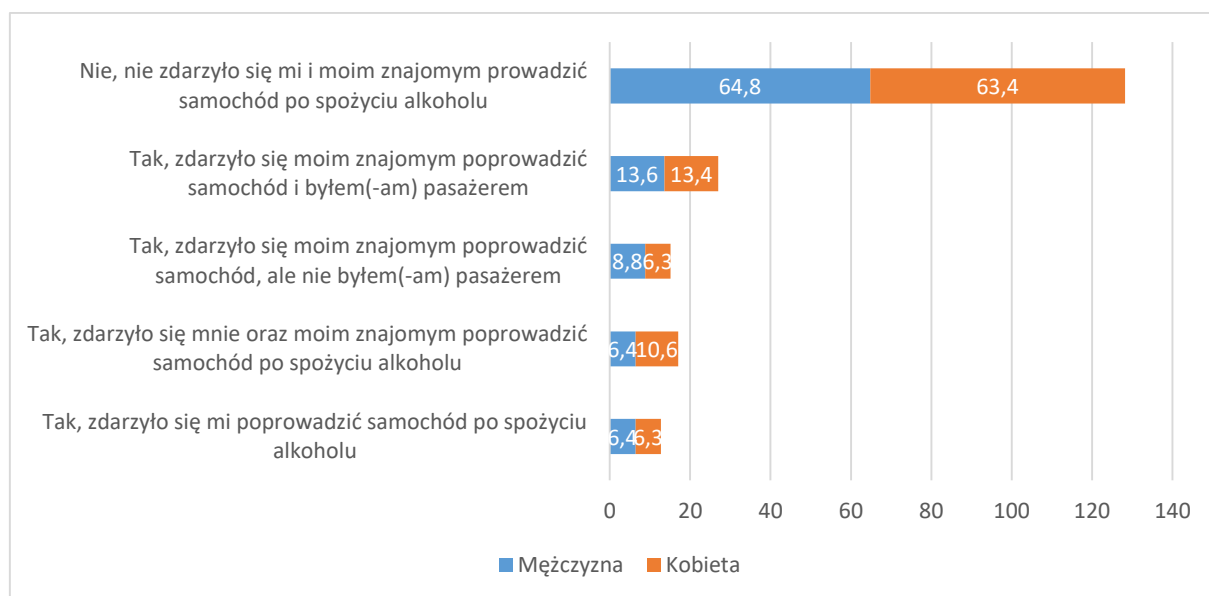
Respondentów zapytano też o opinię: czy można spożywać alkohol przez kobiety w ciąży, ocena dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego jest jednoznaczna. Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu jest zdania, że kobiety w ciąży nie powinny spożywać alkoholu. Twierdzi tak 72% mężczyzn i 71,1% kobiet. Niewielki odsetek badanych kobiet i mężczyzn (w granicach 10-16%) jest zdania, że kobiety w ciąży mogą spożywać niewielkie ilości alkoholu, które nie wpłyną szkodliwie na zdrowie dziecka i jego matki.

Wykres 19. Ocena stopnia spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży w podziale na płeć respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu jest zabronione i bardzo niebezpieczne. Ok. 64% respondentów nie prowadziło samochodu pod wpływem alkoholu. Jednak prawie 14% badanych znalazło się kiedykolwiek w życiu w sytuacji, kiedy byli pasażerami osoby znajdującej się pod wpływem alkoholu i kierującej pojazdem. Również 6,4% mężczyzn i 6,3% kobiet przyznaje się, że kierowało samochodem będąc w stanie po spożyciu alkoholu.

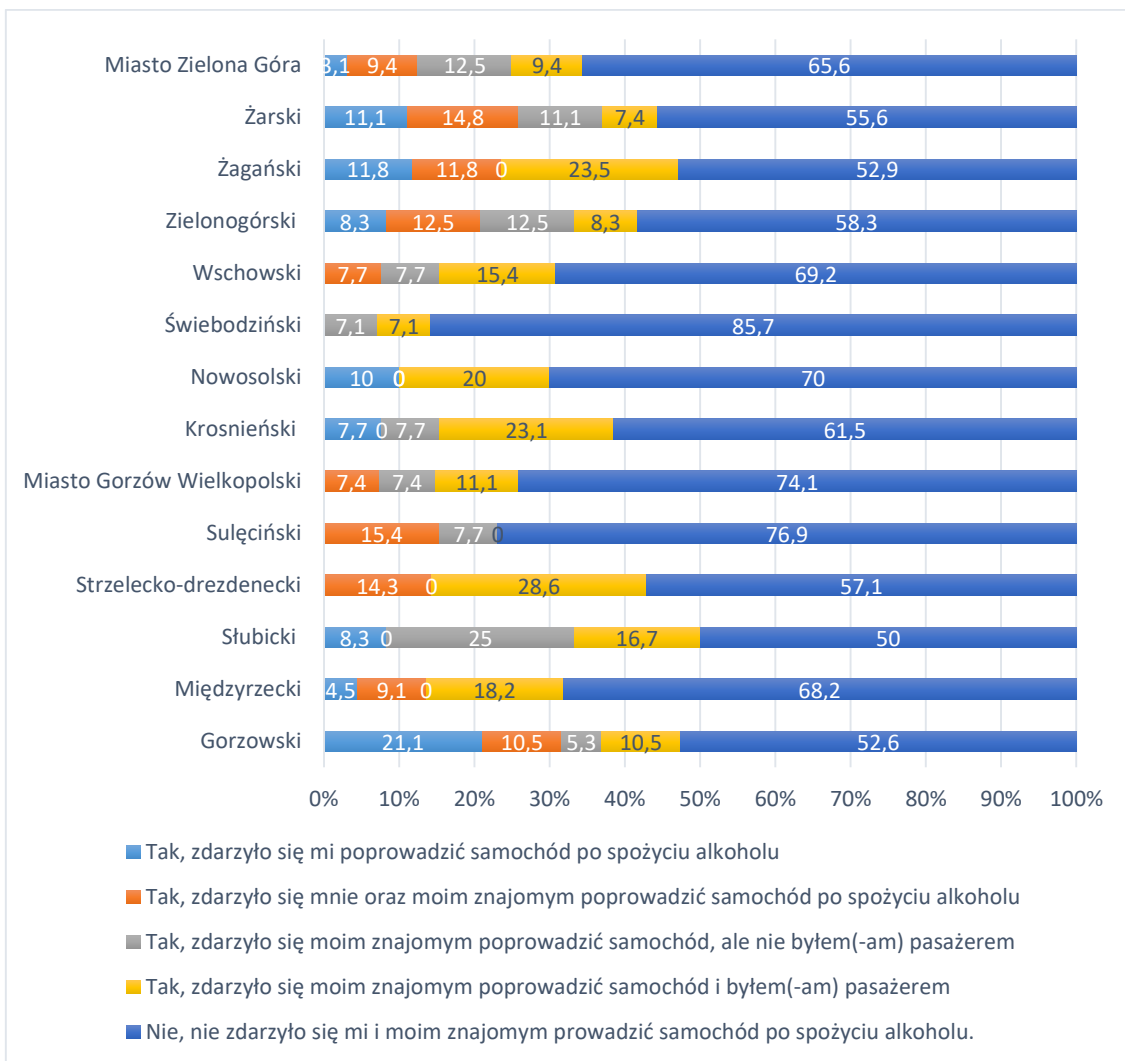

Wykres 20. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

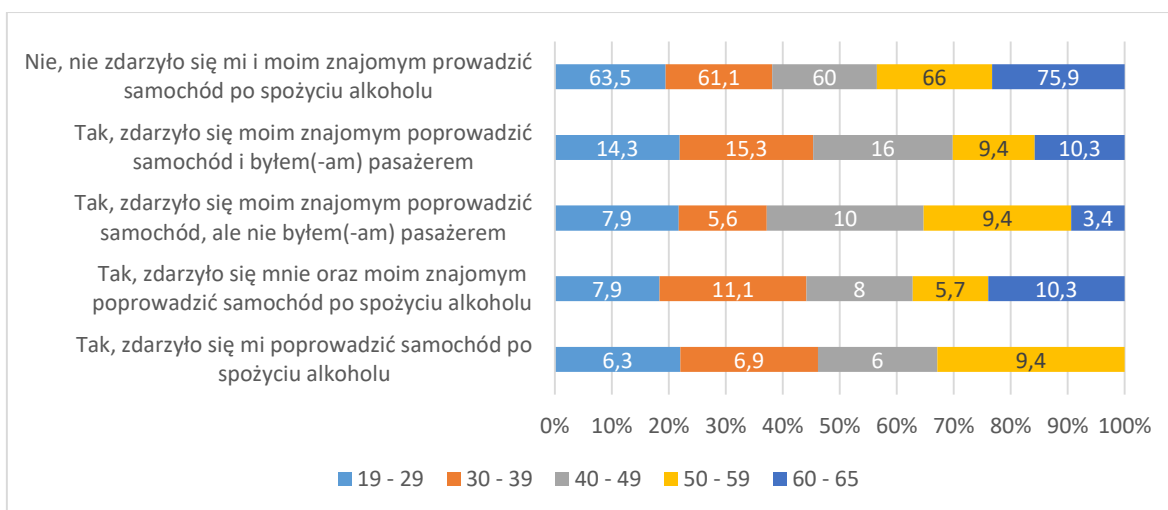
Najwięcej respondentów, którzy prowadzili samochód pod wpływem alkoholu lub byli pasażerami osób kierującymi pod wpływem alkoholu zamieszkuje powiat słubicki (50%), gorzowski (47,4%) i żagański (47,1%). Najwięcej osób, które nie znalazły się w takiej sytuacji zamieszkuje powiat świebodziński (85,7%).

Najliczniejsza grupa osób deklarujących doświadczenie kierowania samochodem w stanie po spożyciu alkoholu znajdowało się w kategorii wiekowej 50-59 lat (9,4%). Porównywalny odsetek pozostałych osób (ok. 6%) znajdujących się w różnych przedziałach wiekowych także przyznaje się do kierowania samochodem pod wpływem alkoholu. Dane pokazują, że to nie wiek decyduje o rozsądku czy rozwadze osób spożywających alkohol i wsiadających „za kółko”, bo jak pokazują dane statystyczne przydarza się to zarówno osobom młodym w wieku 19-29 lat, jak i osobom w wieku 40-49 lat.

Wykres 21. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

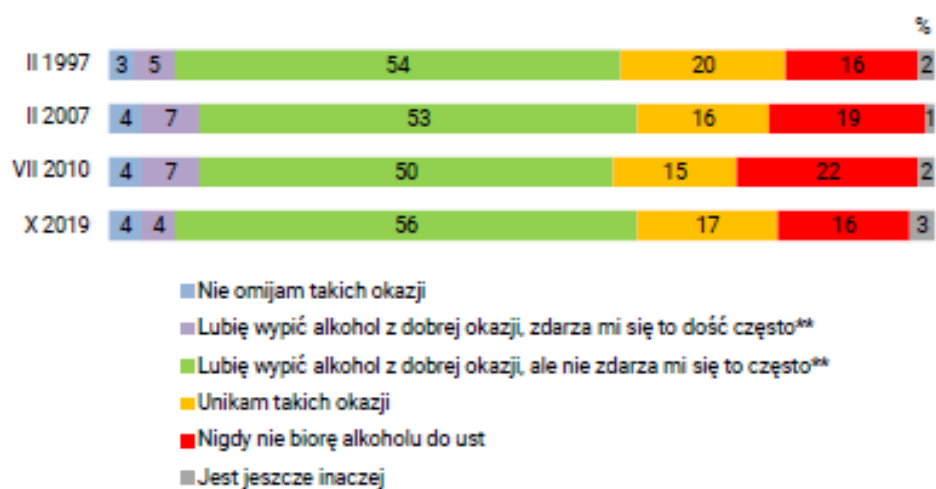
Wykres 22. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na wiek respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Podsumowanie

Spożywanie alkoholu wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego jest częściej praktykowane niż palenie papierosów. 63,1% badanych osób deklaruje spożywanie alkoholu, wśród nich więcej kobiet (65,4%). Osoby pijące alkohol twierdzą, że pierwszy raz spróbowały go w wieku między 13 a 18 rokiem życia. Najpopularniejszym alkoholem wśród dorosłych respondentów jest piwo, zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Badania pokazują, że statystycznie mężczyźni częściej sięgają po piwo i wódkę, natomiast kobiety wolą wino i whisky oraz koniak. Prawie 55% badanych twierdzi, że nie „upiło się” nigdy w życiu, a 65,8% nie zrobiło tego również w ostatnim miesiącu. Tylko 1,1% osób biorących udział w badaniu przyznaje, że w ostatnich 30 dniach „upiła się” więcej niż 6 razy. Przypuszczać można, że są to osoby pijące szkodliwie lub problemowo. Ocena respondentów na temat spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży jest jednoznaczna wśród mężczyzn i kobiet. Ok. 72% badanych twierdzi, że kobiety w stanie błogosławnym w ogóle nie powinny spożywać alkoholu. W tej kwestii średnio 13% ankietowanych uważa, że ani kobiecie, ani dziecku nie zaszkodzi niewielka ilość alkoholu, która będzie spożywana sporadycznie. 6,4% mężczyzn oraz 6,3% kobiet deklaruje, że prowadziło samochód pod wpływem alkoholu.

Dokonując porównania wyników badań dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego z badaniami ogólnopolskimi przeprowadzonymi przez CBOS w komunikacie z badań „Konsumpcja alkoholu w Polsce” (Nr 151/2019), można stwierdzić, że mieszkańcy województwa lubuskiego spożywają więcej alkoholu niż statystyczny Polak. Z danych CBOS wynika, że w 2019 r. ponad połowa Polaków (56%) deklaruje, że pije alkohol okazjonalnie, mniej niż co dziesiąty badany spożywał go często (8%), a co trzeci unikał okazji do picia alkoholu lub w ogóle nie brał go do ust (33%).

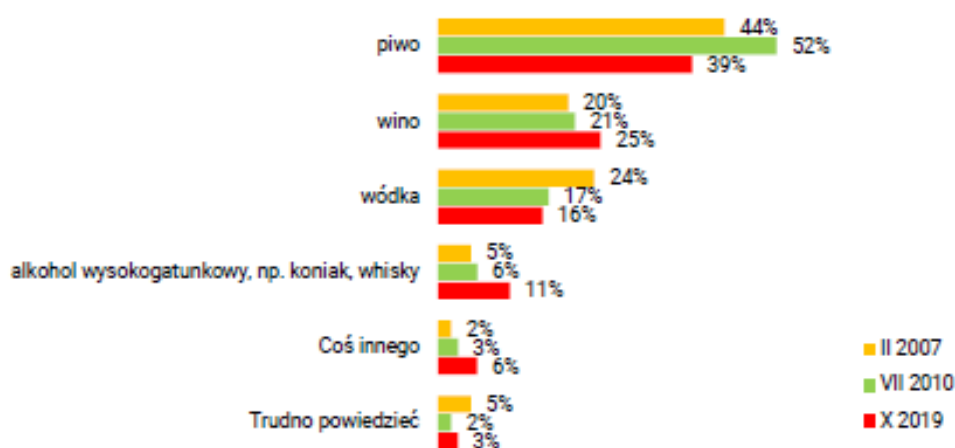

Wykres 23. Odsetek ludności spożywającej alkohol w 2019 r. [%]

Źródło: Komunikat z badań CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, Nr 151/2019, s. 2.

Deklarowana częstość spożywania alkoholu istotnie różni się w zależności od podstawowych cech społeczno-demograficznych. Kobiety dwa razy częściej niż mężczyźni w ogóle w 2019 r. nie sięgały po alkohol: wśród mężczyzn odsetek abstynentów wynosił 10%, podczas gdy wśród kobiet 21%. W województwie lubuskim większy odsetek osób deklarujących spożywanie alkoholu odnotowano wśród kobiet.

Preferencje spożywanego alkoholu przez Polaków wykazywały, że najczęściej statystyczny Polak sięga po piwo, na drugim miejscu po wino, a potem po wódkę oraz whisky/koniak. Preferencje dotyczące alkoholu zależały od czynników społeczno-demograficznych. Większość mężczyzn najczęściej sięgała po piwo (56%), natomiast wśród kobiet na pierwszym miejscu znajdowało się wino (45%). Co ciekawe, alkohol wysokogatunkowy, np. koniak czy whisky, był najchętniej wybierany przez 11% zarówno mężczyzn, jak i kobiet.

Wykres 24. Rodzaje najczęściej spożywanego alkoholu wśród Polaków w 2019 r. [%]

Źródło: Komunikat z badań CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, Nr 151/2019, s. 4

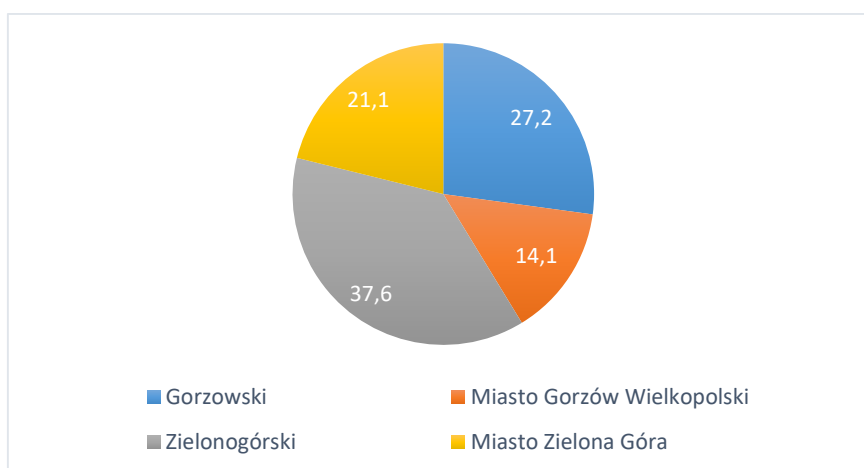
Także w województwie lubuskim piwo jest alkoholem, po który najczęściej sięgają mieszkańcy biorący udział w badaniu, zarówno kobiety jak i mężczyźni. Jednak na drugim miejscu lubuszanie chętniej sięgają wódkę, potem whisky/koniak, a na końcu po wino.

Za niepokojące należy uznać, że ustawodawcze ograniczenia dostępu do alkoholu popiera co druga badana osoba (45%). 22,3% nie zgadza się z takimi rozwiązaniami, a 18,7% popiera wprowadzenie zakazu sprzedaży alkoholu w pobliżu szkół. Analizując to zagadnienie w podziale na płeć okazuje się, że więcej kobiet nie popiera takich ograniczeń (25,3%), a zdecydowana większość mężczyzn popiera wprowadzenie ograniczeń zmierzających do zmniejszenia liczby punktów sprzedaży alkoholu na terenie miasta/wsi (14,6% mężczyzn i 8,3% kobiet).

2.2. Uczniowie

Jak wspomniano w podr. 2.1., diagnoza problemu alkoholowego w województwie lubuskim w odniesieniu do młodzieży, opiera się na wynikach z badań przeprowadzonych w 2021 roku przez OMR Grupa Badawcza Sławomir Kozieł na zlecenie Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii – Oddział w Zielonej Górze. Badanie „**Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego**”. Badanie zostało zrealizowane w oparciu o sondaż 1000 uczniów z województwa lubuskiego. Przebadano uczniów klasy VI i VIII szkoły podstawowej oraz uczniów z klasy 1 i 3 szkół ponadpodstawowych w powiecie gorzowskim i zielonogórskim, a także w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze i w Gorzowie Wielkopolskim.

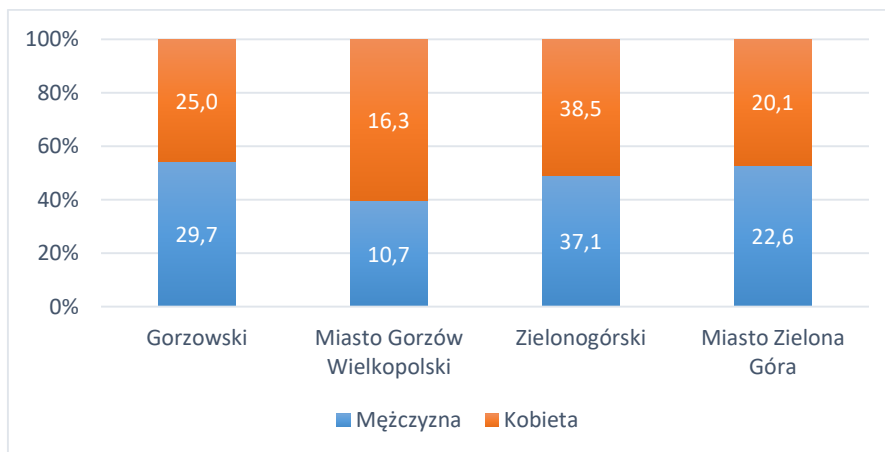
W ramach prowadzenia badań wśród uczniów, próba celowa osób badanych została zaplanowana w taki sposób, aby kompleksowo objąć nimi wyczerpującą liczbę uczniów na obszarze badanych powiatów. W związku z tym założono, iż w powiecie gorzowskim oraz zielonogórskim zostanie zrealizowanych 500 ankiet, przy czym 200 zostanie przeprowadzonych w szkołach podstawowych (w podziale na VI oraz VIII klasę), a 300 - w szkołach ponadpodstawowych (w podziale na 1 oraz 3 klasę). Tożsamy podział został zaplanowany w odniesieniu do miast na prawach powiatu, czyli Zielonej Górze i Gorzowa Wielkopolskiego. Wskaźnik procentowy respondentów z poszczególnych powiatów i miast przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

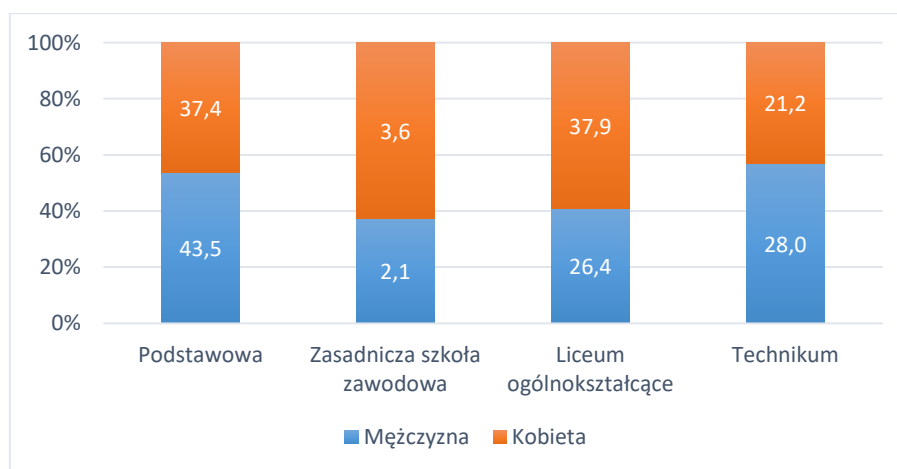
Łącznie w badaniu wzięło udział 57,2% uczennic i 42,8% uczniów. Wskaźnik respondentów w podziale na płeć i poszczególne obszary, z którego respondenci pochodzili przedstawia wykres poniżej.

Wykres 26. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty i płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

W szkołach podstawowych w badaniu wzięło udział 37,4% dziewcząt i 43,5% chłopców. W zasadniczych szkołach zawodowych przebadano łącznie 3,6% dziewcząt i 2,1% chłopców. W liceach ogólnokształcących w badaniu wzięło udział 37,9% dziewcząt i 26,4% chłopców, a w technikum odpowiednio: 21,2% i 28%.

Wykres 27. Wskaźnik respondentów w podziale na płeć w poszczególnych typach szkół [%]

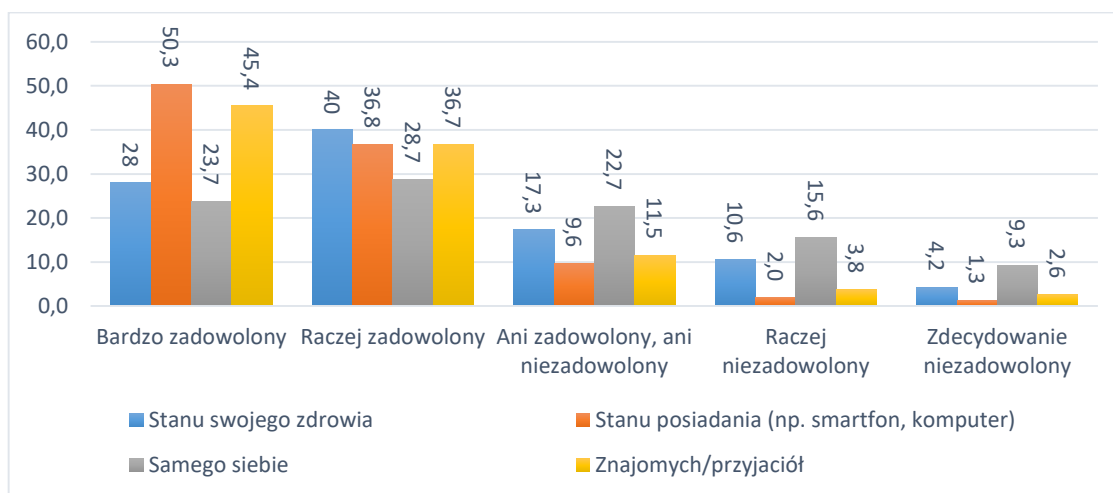
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Tytułem wprowadzenia w omówienie problematyki używania alkoholu przez badanych uczniów, analizę tę poprzedzono, analogicznie jak w przypadku dorosłych lubuszan, wskazaniem preferencji młodych respondentów w zakresie stanu ich zadowolenia, spędzania czasu wolnego oraz stosowania przez nich substancji innych niż alkohol.

2.2.1. Stan zadowolenia i czas wolny

Młodych respondentów zapytano o **stan** ich **zadowolenia**, m.in. z: swojego zdrowia, posiadanych dóbr materialnych, zadowolenia z samego siebie, czy posiadanych przyjaciół.

Wykres 28. Stopień zadowolenia z poszczególnych obszarów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Okazuje się, że uczniowie są bardzo zadowoleni ze stanu posiadania rzeczy materialnych, tj. urządzeń elektronicznych. Dotyczy to aż 50,3% badanych dzieci i młodzieży. Respondenci są również bardzo zadowoleni z liczby posiadanych znajomych i przyjaciół (45,4%). Natomiast mniejsze jest zadowolenie uczniów i uczennic ze stanu swojego zdrowia (28%) oraz z samego siebie (23,7%).

Stopień satysfakcji z badanych obszarów jest widoczny przede wszystkim wśród chłopców biorących udział w badaniu. O ile poziom zadowolenia ze stanu posiadania znajomych i przyjaciół jest wyższy w grupie dziewcząt (46,1%), o tyle wskaźnik stanu zadowolenia z samego siebie i stanu swojego zdrowia oraz posiadania rzeczy materialnych jest wyższy w grupie chłopców.

Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny jest wysoka. 43,5% badanych uczniów jest raczej zadowolona z sytuacji finansowej swojej rodziny, a 34,6% wskazuje, że jest bardzo zadowolona.

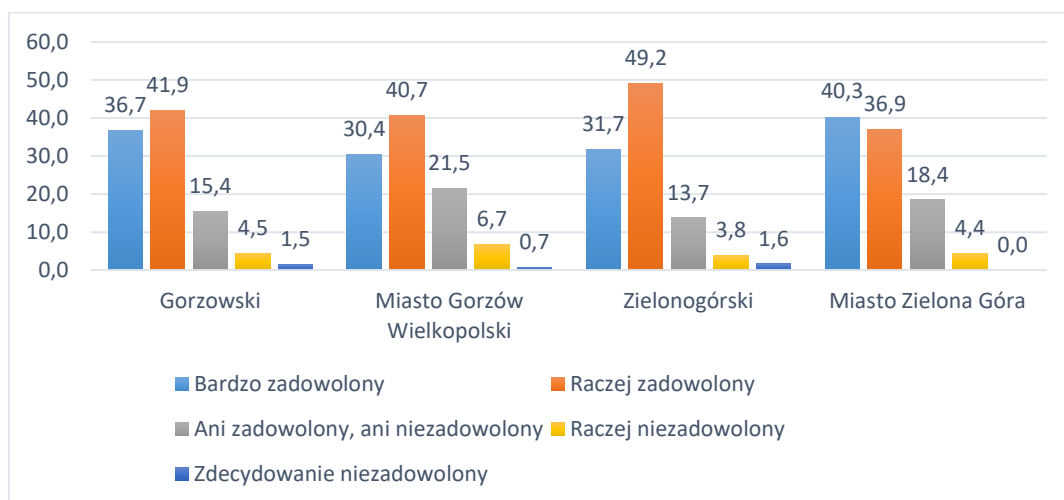

Wykres 29. Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Analizując zagadnienie oceny sytuacji finansowej rodziny podstawowej okazuje się, że 41,3% badanych chłopców jest bardzo zadowolona z sytuacji finansowej rodziny, przy jednoczesnym zadowoleniu 30% uczennic.

Największy odsetek bardzo zadowolonych uczniów z sytuacji finansowej swojej rodziny zamieszkuje miasto Zielona Góra (40,3%), następnie powiat gorzowski (36,7%).

Wykres 30. Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny w podziale na powiat [%]

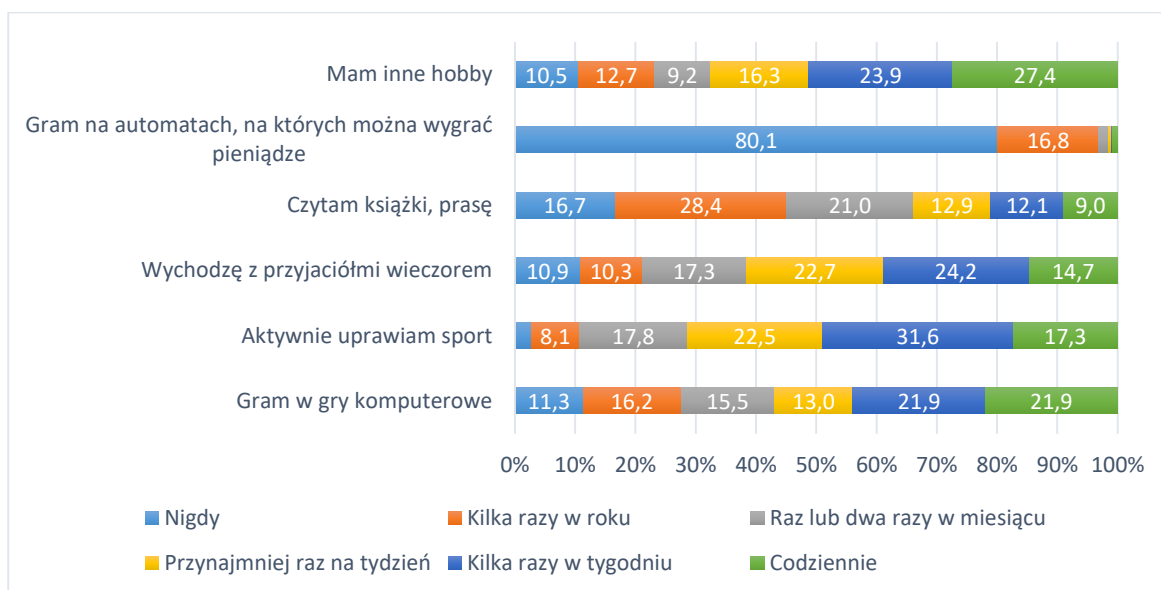
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Badanie pokazuje również, że młodzi ludzie pozytywnie kształtują swoje relacje z rówieśnikami, co jest dobrym symptomem w budowaniu przyszłych relacji społecznych. 67,6% uczniów posiada przyjaciół, w tym 46,7% we własnych zespołach klasowych. Część z nich (36,9%) ma również innych przyjaciół spoza szkoły. 66,8% respondentów posiada dobre relacje z kolegami i koleżankami z klasy, a 71,1% lubi spędzać z nimi czas, w tym także czas wolny poza szkołą.

Dodać warto, że prawie 65% badanych osób określiło swój stan psychiczny jako dobry lub bardzo dobry. Najlepsze samopoczucie i zadowolenie z siebie wykazują uczniowie szkół podstawowych.

Uczniowie szkół ponadpodstawowych odczuwają więcej niepokojących sygnałów dotyczących stanu swojego zdrowia psychicznego. Prawie połowa badanych obawia się pogorszenia własnego stanu psychicznego w najbliższej przyszłości. Ogólnie można stwierdzić, że ok. 45% badanych jest zadowolona i szczęśliwa, 35% czasami odczuwa smutek i przygnębienie, ok. 16% uczniów odczuwa smutek i przygnębienie bardzo często, a wśród pozostałych 5% smutek i przygnębienie towarzyszy cały czas. Oceniając własną sprawczość ok. 50% uczniów jest przekonana, że posiada duży i zdecydowany wpływ na swoje życie.

Biorąc pod uwagę **formy aktywności** uczniów w czasie wolnym, należy podkreślić, iż ich odpowiedzi kształtowały się różnie. Najwięcej, bo 27,4% uczniów, posiada inne hobby i zainteresowania, którym chętnie poświęcają swój czas, a nie zostały one ujęte w badaniu ankietowym. Druga najliczniejsza grupa (21,9% badanych) czas wolny każdego dnia poświęca na granie w gry komputerowe. Codziennie swoją aktywność w czasie wolnym na uprawianiu sportu deklaruje 17,3% uczniów, 14,7% - spędza swój wolny czas z przyjaciółmi i znajomymi, a 9% - czyta książki lub prasę. Zdecydowana większość (80,1%) uczniów nie poświęca swojego wolnego czasu na granie na automatach (za pieniądze), również spora część (16,7%) nie poświęca czasu na czytanie.

Wykres 31. Formy aktywności uczniów w czasie wolnym [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Analizując formy aktywności w podziale na płeć, warto zwrócić uwagę na fakt, że czas wolny przeznaczany na gry komputerowe stanowi zajęcie przede wszystkim chłopców. 37,1% respondentów płci męskiej deklaruje, że codziennie gra w gry, przy czym wskaźnik kobiet grających codziennie w gry wynosi 10,5%. Większa część dziewcząt niż chłopców deklaruje, że w czasie wolnym lubi czytać (11,3%), podczas gry większy odsetek chłopców deklaruje uprawianie sportu (24,1%) oraz posiadanie innego hobby (28,7%).

Z kolei analiza różnych form aktywności w podziale na powiaty wykazała, że najwięcej osób w powiecie gorzowskim codziennie gra w gry (23,6%) oraz wychodzi wieczorami ze znajomymi (18,9%). Czytanie książek jest najczęstszą formą aktywności wśród uczniów Gorzowa Wlkp. (13%), a aktywne uprawianie sportu jest najbardziej popularne wśród uczniów miasta Zielona Góra (22,4%).

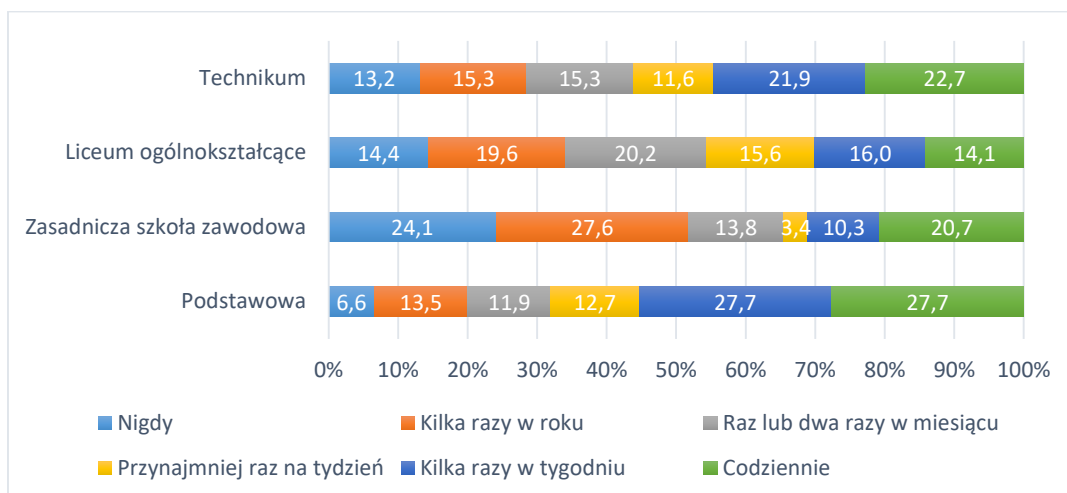

Wykres 32. Formy aktywności uczniów w czasie wolnym w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

21,9% ogółu badanych uczniów deklaruje, że swój wolny czas poświęca na granie w gry komputerowe. Badając to zagadnienie w podzielne na różny typ szkół wynika, że codziennie grę na komputerze

deklaruje największa liczba uczniów szkół podstawowych (27,7%), następnie techników (22,7%) i zasadniczych szkół zawodowych (20,7%).

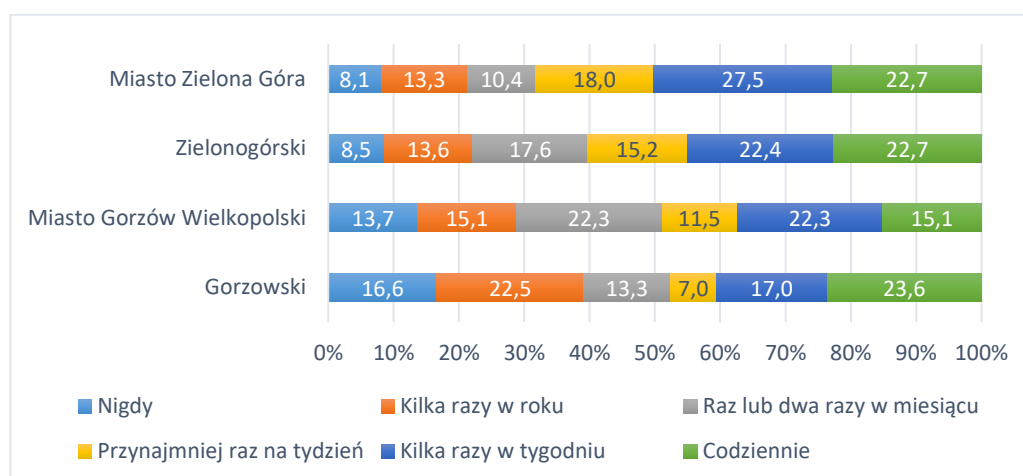

Wykres 33. Częstość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Codziennie korzystanie z komputera w celu **grania** jest znacznie bardziej popularne wśród chłopców niż w grupie dziewcząt (odpowiednio: 37,1% i tylko 10,5%). Dziewczęta deklarują, że w gry komputerowe grają średnio kilka razy w roku (23,3%), a aż 17,6% badanych respondentów w grupie dziewcząt nie gra w gry w ogóle.

Najwięcej osób grających codziennie w gry komputerowe zamieszkuje powiat gorzowski (23,6%), a następnie powiat zielonogórski (22,7%) i miasto Zieloną Górę (22,7%).

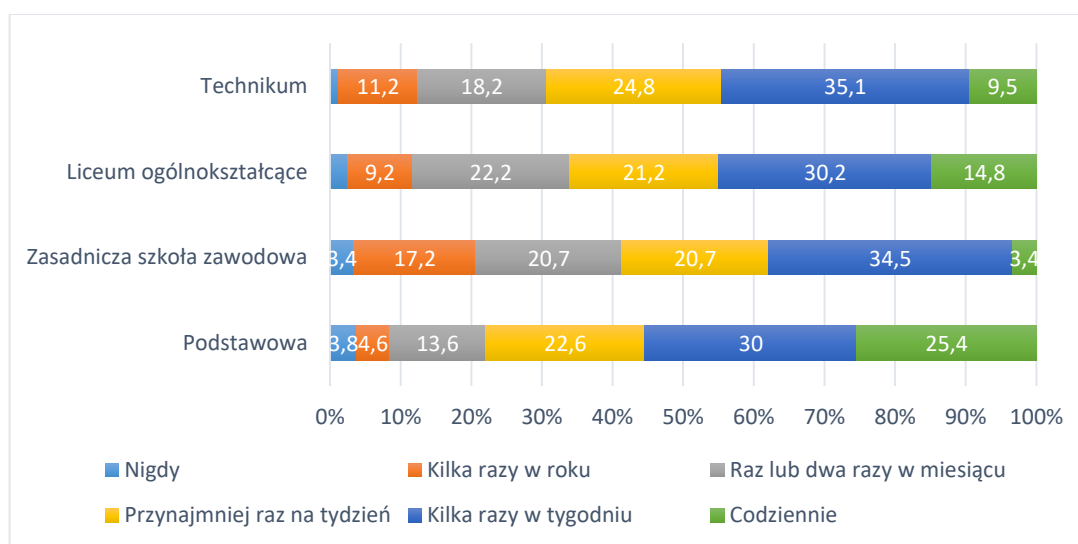
Wykres 34. Częstość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Porównując tegoroczne badania z wynikami badań zawartymi w raporcie z 2015 r. wynika, że zmniejszył się odsetek uczniów poświęcających swój wolny czas na gry komputerowe. W 2015 r. 45%

uczniów deklarowało granie w czasie wolnym, podczas gdy obecnie odnotowano 21,9% takich osób. Pozostaje jednak pytanie czy niższa liczba osób grających w gry wynika z konieczności powrotu do szkoły i realizacji zajęć stacjonarnych w czerwcu, co mogło wpłynąć na odpowiedzi uczniów. W dalszym ciągu jednak największy odsetek uczniów poświęcających wolny czas na gry online stanowią uczniowie szkół podstawowych.

17,3% uczniów swój wolny czas poświęca na uprawianie sportu. Najczęściej sport uprawiany jest kilka razy w tygodniu, co może wynikać z systematycznych zajęć w klubach sportowych. 35,1% uczniów techników deklaruje uprawianie sportu kilka razy w tygodniu, 35,4% uczniów zasadniczych szkół zawodowych oraz 30,2% uczniów liceów. Prawie tyle samo (30%) uczniów szkół podstawowych również uprawia sport kilka razy w tygodniu. Codzienną aktywność sportową deklaruje 25,4% uczniów ze szkół podstawowych.

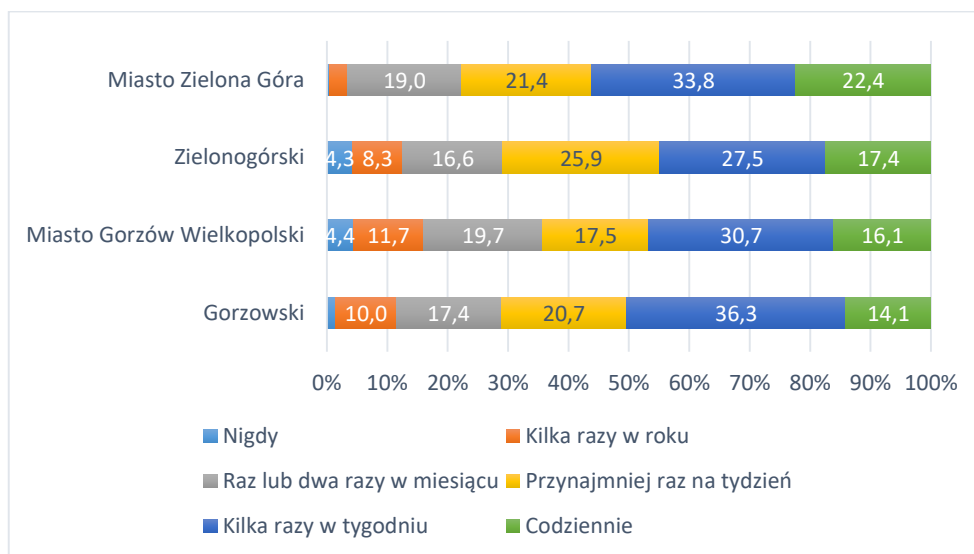
Wykres 35. Częstotliwość aktywnego uprawiania sportu przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród osób biorących udział w badaniu sport, jako forma spędzania czasu wolnego każdego dnia, jest aktywnością typową dla 24,1% mężczyzn i 12,7% kobiet. Kilka razy w tygodniu sport uprawia 32% chłopców i 31,3% dziewcząt, co potwierdza fakt, że sport należy do aktywności częściej uprawianych przez chłopców niż dziewczęta.

Analizując częstotliwość **aktywnego uprawiania sportu** przez lubuską młodzież można stwierdzić, że jest ona porównywalną dla każdego z badanych powiatów. Aktywniejsi pod względem uprawiania sportu są uczniowie z regionu zielonogórskiego. Codzienne uprawianie sportu deklaruje największa liczba uczniów z miasta Zielona Góra (22,4%) i z powiatu zielonogórskiego (17,4%), jednakże aktywność sportowa kilka razy w tygodniu jest uprawiana przez większą liczbę uczniów z regionu gorzowskiego.

36,7% badanych respondentów z powiatu gorzowskiego i 30,7% uczniów z miasta Gorzów Wlkp. aktywnie uprawia sport kilka razy w tygodniu.

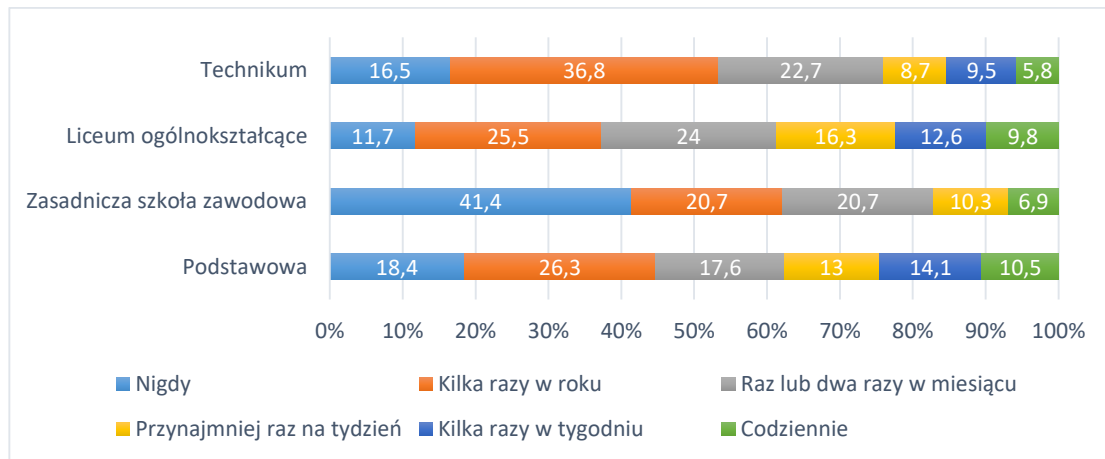

Wykres 36. Częstotliwość aktywnego uprawiania sportu przez uczniów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Porównując tegoroczne wyniki z wynikami zawartymi w raporcie z 2015 r. wynika, że ogólnie zmniejszył się odsetek osób deklarujących uprawianie sportu codziennie, szczególnie wśród uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych. Natomiast liczba uczniów ze szkół podstawowych oraz liceów deklarujących uprawianie sportu codziennie jest prawie taka sama (w 2015 r. 14% uczniów liceów, 24% uczniów szkół podstawowych). Zdecydowanie w 2021 r. zwiększył się odsetek uczniów uprawiających sport kilka razy w tygodniu.

Codziennie czytanie książek deklaruje 9% badanych uczniów. 16,7% z nich twierdzi, że nie czyta książek w ogóle. Analizując to zagadnienie w podziale na typ szkoły wynika, że najrzadziej (wcale lub kilka razy do roku) czytają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (62,1%), a następnie uczniowie techników (53,3%). Bardzo częste sięganie po książki (codziennie lub kilka razy w tygodniu) deklarują uczniowie szkół podstawowych (24,6%) oraz uczniowie liceów (22,4%).

Wykres 37. Częstość czytania książek, prasy przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

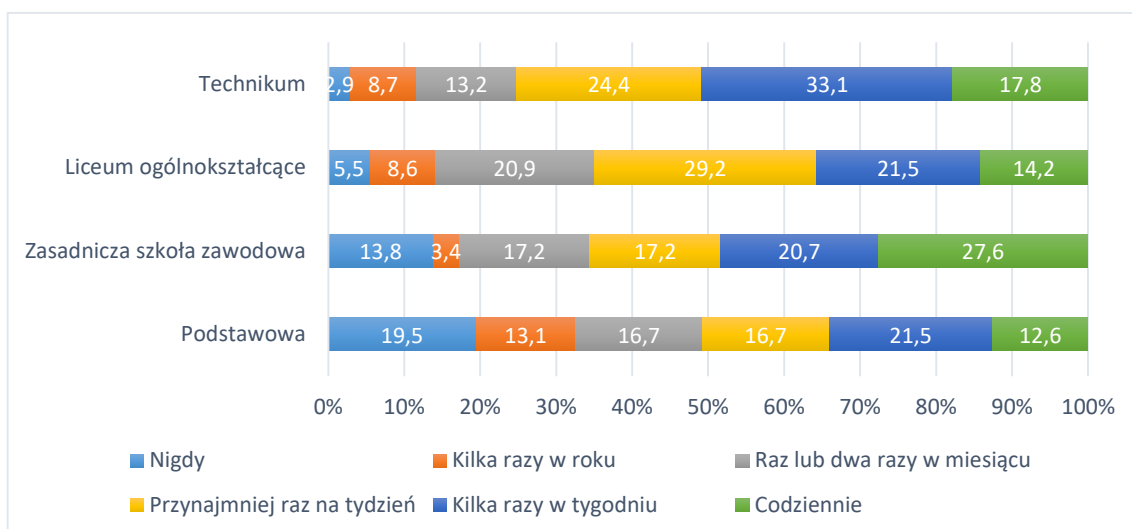
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Zdecydowana większość osób czytających w tej grupie respondentów to dziewczęta. Codzienne czytanie książek deklaruje 11,3% dziewcząt w stosunku do 5,3% chłopców. Również kilka razy w tygodniu po lekturę sięga stosunkowo więcej kobiet niż mężczyzn (15,5% kobiet i 7,6% mężczyzn).

Warto dodać, że w 2015 r. codzienne czytanie deklarowało ok. 10% uczniów ze wszystkich typów szkół. W 2021 r. odsetek uczniów czytających w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach jest zdecydowanie niższy. W 2015 r. było średnio 12% uczniów nieczytających w ogóle, podczas gdy obecnie wskaźnik ten wynosi 22%.

Prawie 40% respondentów w wieku szkolnym deklaruje spędzanie czasu wolnego z przyjaciółmi (codziennie lub kilka razy w tygodniu). Najwięcej uczniów (27,6%) z zasadniczych szkół zawodowych spotyka się codziennie z przyjaciółmi, następnie swój wolny czas na częste spotkania towarzyskie poświęcają uczniowie techników (17,8%). Okazuje się, że uczniowie szkół podstawowych wolny czas spędzają na innych aktywnościach niż spotkania ze znajomymi, gdyż jak pokazują wyniki badań stanowią oni grupę najmniej liczną, która poświęca czas wolny na spotkania towarzyskie (19,5%).

Wykres 38. Częstotliwość wychodzenia z przyjaciółmi w czasie wolnym przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

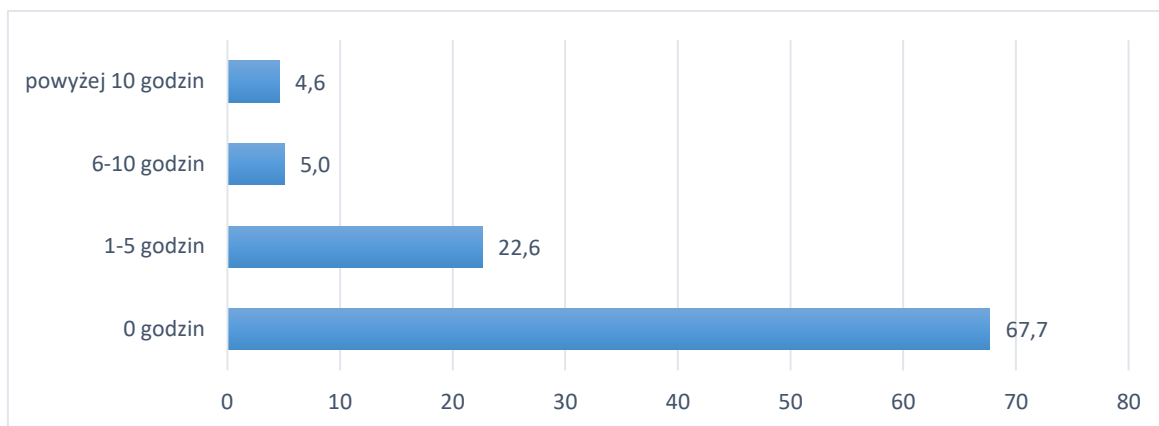
Porównywalna liczba uczniów obu płci deklaruje codzienne spędzanie czasu wolnego w towarzystwie znajomych i przyjaciół (ponad 14%). Stosunkowo niewiele więcej dziewcząt (26,1%) spędza swój wolny czas z przyjaciółmi kilka razy w tygodniu, przy czym analizowany wskaźnik w grupie mężczyzn wynosi 22,2%.

Analizując spędzanie czasu wolnego z przyjaciółmi poza domem wynika, że zdecydowanie zmniejszył się odsetek uczniów spędzających czas wolny w ten sposób. W 2015 r. ok. 70% uczniów deklarowało wychodzenie z domu i spędzanie czasu z przyjaciółmi. W 2021 r. niecałe 40% uczniów w ten sposób spędza czas. Zdecydowanie zwiększyła się liczba uczniów ze szkół ponadpodstawowych, którzy nie spotykają się z przyjaciółmi w czasie wolnym, na co wpływ mogły mieć ograniczenia wprowadzone wskutek sytuacji epidemicznej, wpływające na niższą mobilność osób. Jednak w dalszym ciągu więcej osób spędzających czas poza domem z przyjaciółmi odnotowuje się wśród uczniów szkół średnich.

Poświęcanie swojego czasu wolnego na inne **hobby czy zainteresowania** (niż zostały wymienione w ankiecie badawczej) deklaruje 51,3% respondentów. Na swoje hobby poświęcają oni czas codziennie lub kilka razy w tygodniu. Okazuje się, że wśród tej grupy najczęściej znajduje się uczniów szkół podstawowych, którzy deklarują zajmowanie się hobby codziennie (34,3%) lub kilka razy w tygodniu. (22,4%). Tuż za nimi znajdują się uczniowie liceów, którzy również w znacznej większości (50,8%) poświęcają swój wolny czas na realizację własnych zainteresowań, pasji czy hobby. Najrzadziej czas wolny na hobby przeznaczają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (nigdy 19,2%, kilka razy w roku 46,2%).

W wyniku przeprowadzonych badań wśród uczniów województwa lubuskiego należy stwierdzić, że w większości należą oni do grupy osób mało aktywnych. Respondenci podczas badania zostali

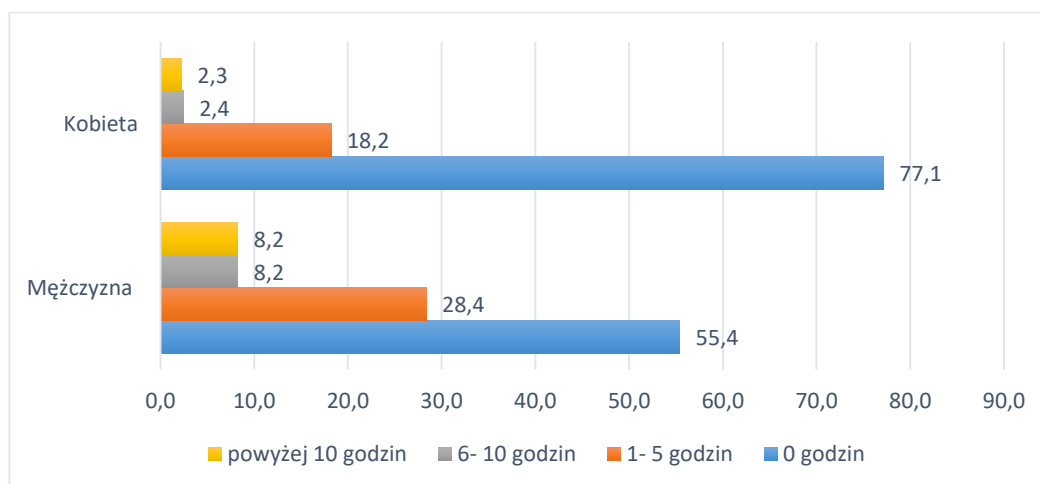
poproszeni o wskazanie ilości godzin spędzanych na realizacji aktywności fizycznej – dokładnie średniego czasu spędzanego w ciągu ostatnich 30 dni na siłowni. Okazuje się, że aż 67,7% badanych nie uczestniczy wcale w zajęciach na siłowni, 22,6% uczniów spędziła na siłowni od 1 do 5 godzin. Niewielki odsetek respondentów uczestniczył w zajęciach na siłowni od 6 do 10 godzin, w ciągu ostatniego miesiąca (5%), a powyżej 10 godzin ćwiczeń na siłowni deklaruje 4,6% badanych.

Wykres 39. Średnia ilość godzin spędzonych na siłowni w ciągu ostatnich 30 dni [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Zajęcia na siłowni są formą spędzania czasu wolnego dotyczącą w przeważającej mierze grupy chłopców. 28,4% badanych uczniów określiło, że czas spędzony w ostatnich 30 dniach na siłowni wahał się w granicach od 1 do 5 godzin. Tyle samo czasu na siłowni spędziło 18,2% uczennic. Zdecydowaną większość czasu wolnego (od 6 godzin wzwyż), który został przeznaczony na zajęcia sportowe, odnotowano wśród chłopców (8,2% chłopców w stosunku do ok. 2,4% dziewcząt).

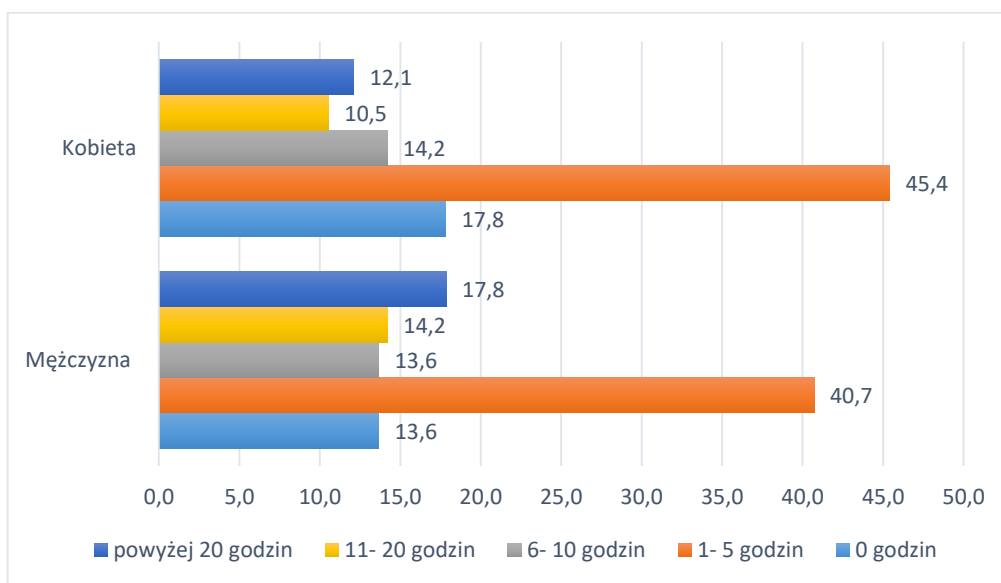

Wykres 40. Średnia ilość godzin spędzonych na siłowni w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Inaczej przedstawia się sytuacja spędzania czasu na utrzymywaniu **zdrowego stylu życia** przez uczniów z województwa lubuskiego. 43,8% badanych deklaruje, że w ostatnim miesiącu spędziła od 1 do 5 godzin na wykonywaniu różnych czynności i aktywności związanych z utrzymywaniem zdrowego stylu życia. 13,9% badanych uczniów poświęciło na ten cel od 6 do 10 godzin, 11,9% - od 11 do 20 godzin, a 14,3% respondentów różnego rodzaju aktywności wykonywał powyżej 20 godzin. Niestety 16% badanych dzieci i młodzieży nie przeznaczyła ani jednej godziny, w ciągu ostatnich 30 dni, na zadbanie o własne zdrowie fizyczne.

Uwzględniając płeć respondentów okazuje się, że więcej czasu na utrzymywanie zdrowego stylu życia poświęcają chłopcy. 17,8% uczniów deklaruje, że w ostatnim miesiącu na utrzymywanie zdrowego stylu życia przeznaczyło powyżej 20 godzin, a 14,2% - ilość czasu wahała się w granicach 11-20 godzin. Wśród grupy dziewcząt odnotowano największy wskaźnik aktywnych, które na utrzymywanie zdrowego stylu życia poświęciły w ostatnich 30 dniach od 1 do 5 godzin.

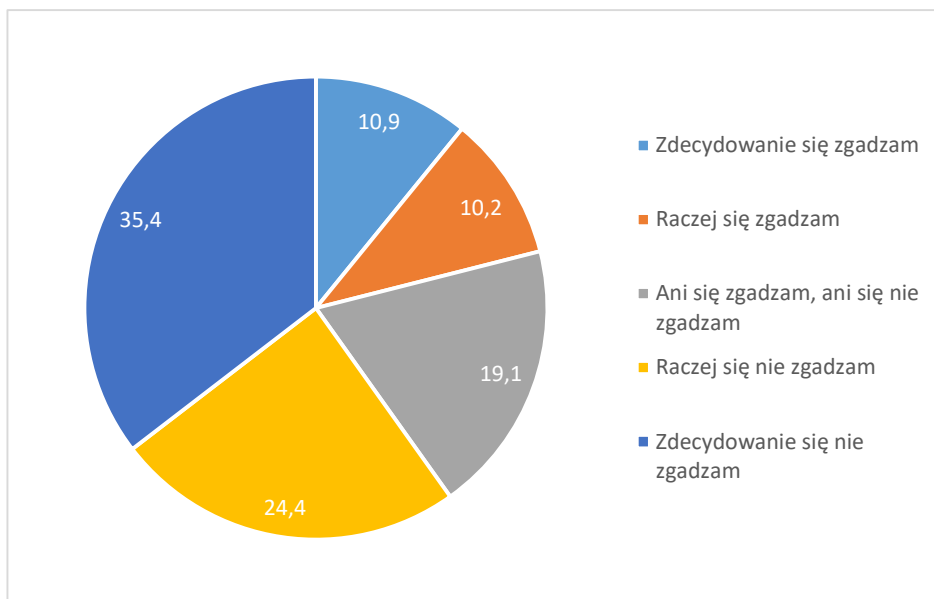

Wykres 41. Średnia ilość godzin spędzonych na utrzymywaniu zdrowego stylu życia w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Dominującym zadaniem uczniów jest wypełnianie obowiązku nauki, ewentualnie uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych. Młode osoby w ograniczonym stopniu są zobowiązane do pomagania w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Tego zdania jest 59,8% badanych uczniów, którzy twierdzą, że na obowiązki nie poświęcają więcej czasu niż na spotkania z przyjaciółmi, własne hobby czy innego typu rozrywki. Spośród badanych uczniów 10,9% poświęca więcej czasu na obowiązki niż na własne przyjemności.

Porównując tegoroczne wyniki z danymi raportu z 2015 r. wynika, że liczba uczniów poświęcających czas na inne hobby w czasie wolnym uległa zmniejszeniu, głównie w zakresie codziennej aktywności związanej z hobby.

Wykres 42. Ocena poświęcania więcej czasu na obowiązki niż spotkania z przyjaciółmi, hobby czy rozrywki [%]

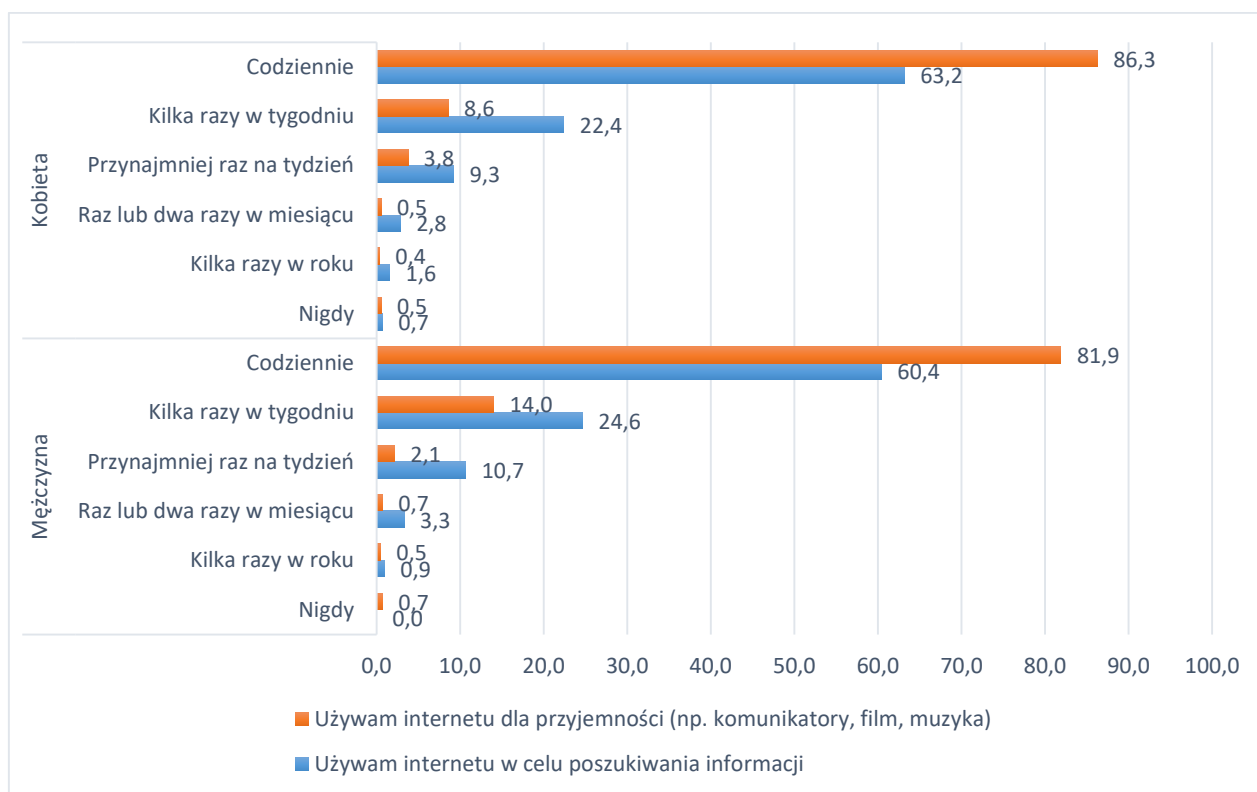
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

2.2.2. Korzystanie z internetu, hazard i stosowanie innych substancji niż alkohol

Wysoka jest częstotliwość korzystania z **internetu** przez młodzież. 84,1% uczniów wykorzystuje codziennie internet do rozrywki, a 61,9% również do poszukiwania pożądaných informacji. Wśród badanych uczniów najczęściej z internetu korzystają licealiści (80,7%), a najrzadziej uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (53,4%).

Zasoby internetu wykorzystywane są przez uczniów głównie do komunikacji (FB, inne komunikatory), rzadziej w celu pobierania i odtwarzania muzyki i filmów, a także do gier online i robienia zakupów przez strony internetowe. 82,9% respondentów przyznaje, że nie wykorzystuje internetu w celu grania w gry za pieniądze.

Analizując zagadnienie częstotliwości używania internetu w podziale na płeć i cel okazuje się, że dla przyjemności korzysta z internetu 86,3% kobiet i 81,9% mężczyzn. Natomiast w celu poszukiwania niezbędnych informacji 63,2% kobiet i 60,4% mężczyzn.

Wykres 43. Częstotliwość używania internetu przez uczniów ze względu na cel w podziale na płeć [%]

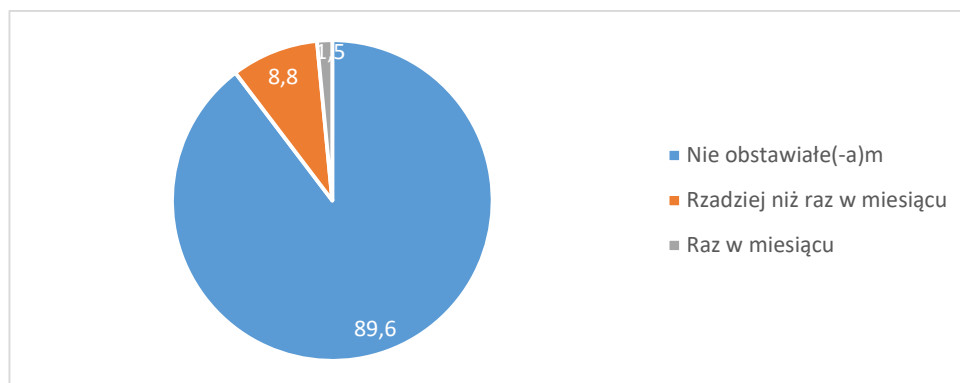
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Statystycznie częściej, bez względu na cel, z zasobów internetu korzysta więcej dziewcząt niż chłopców. Internet stosunkowo rzadziej (bez względu na cel) używają uczniowie z miasta Zielona Góra. Z kolei w podziale na typ szkoły okazuje się, że nieco ponad 80% uczniów liceów i techników deklaruje codzienne korzystanie z internetu. Natomiast w przypadku podziału na poziom edukacji: 63,7% uczniów szkół podstawowych deklaruje codzienne korzystanie z internetu, a 23,6% - kilka razy w tygodniu. 53,4% uczniów zasadniczych szkół zawodowych korzysta z internetu codziennie, a pozostałe 46,6% robi to rzadziej.

Porównując obecne dane z wynikami raportu z 2015 r. stwierdzić należy, że zdecydowanie zwiększyła się liczba dzieci i młodzieży korzystająca codziennie z internetu, na co wpływ mogą mieć przede wszystkim wprowadzone obostrzenia wynikające z sytuacji epidemicznej oraz prowadzona nauka w formie zdalnej, która przyczyniła się do rozpowszechniania wykorzystania komputera w codziennym życiu. W 2015 r. codzienne korzystanie z internetu deklarowało 50% uczniów, a w szkołach podstawowych ok. 22%. Nie ulega wątpliwości, że odsetek uczniów korzystających z internetu dla przyjemności oraz poszukiwania informacji uległ zwiększeniu o blisko 20%.

Warto dodać, że ze zjawiskiem **hejtu** w internecie spotkało się blisko 40% respondentów. Hejt jako forma przemocy psychicznej najczęściej spotykał uczniów szkół podstawowych (45,7%) i zasadniczych szkół zawodowych (59,3%).

Dużym zagrożeniem dla uczniów jest **hazard**, gdy powszechność automatów do obstawiania pieniędzy wzrosła w Polsce, pomimo znacznych ograniczeń prawnych w ich legalnym użytkowaniu. Analizując zjawisko hazardu wśród uczniów stwierdza się, aż 89,6% z nich nigdy nie grała za pieniądze. 8,8% respondentów przyznaje się do obstawiania pieniędzy w grach rzadziej niż raz w miesiącu, a 1,5% badanych uczniów robi to częściej, przynajmniej raz w miesiącu.

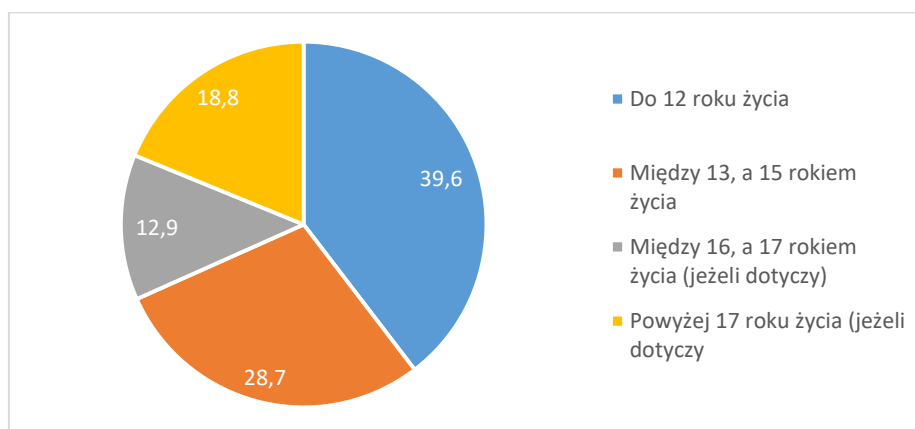

Wykres 44. Częstotliwość obstawiania pieniędzy w różnych grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród badanych uczniów liczba osób deklarujących obstawianie pieniędzy w grach jest wyższa wśród chłopców niż dziewcząt (odpowiednio: 17,6% i 4,3%).

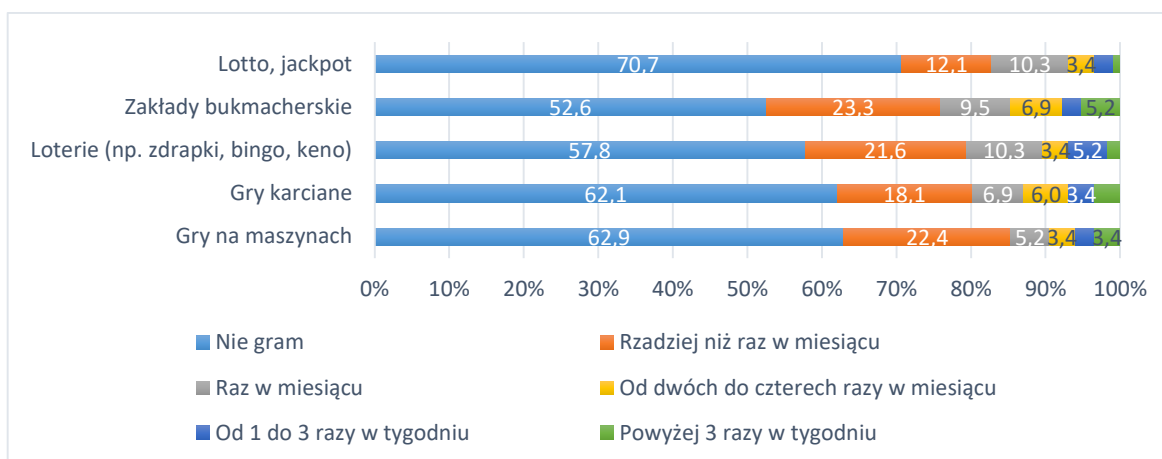
Wśród osób grających w gry za pieniądze znajduje się 39,6% osób, które pierwszy raz obstawiły pieniądze w wieku do 12 roku życia. 28,7% badanych deklaruje, że pierwszy raz obstawiła pieniądze w grach w wieku między 13 a 15 rokiem życia. Im starsi uczniowie, tym odsetek uczniów grających po raz pierwszy za pieniądze jest niższy. Zatem można przypuszczać, że nałogowi gracze rozpoczynają przygodę z hazardem już w okresie do 12 roku życia. Im młodszy wiek osób obstawiających pieniądze w grach, tym większe prawdopodobieństwo uzależnienia się ich od hazardu w przyszłości.

Wykres 45. Wiek osób, które po raz pierwszy obstawiły pieniądze w grach hazardowych [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

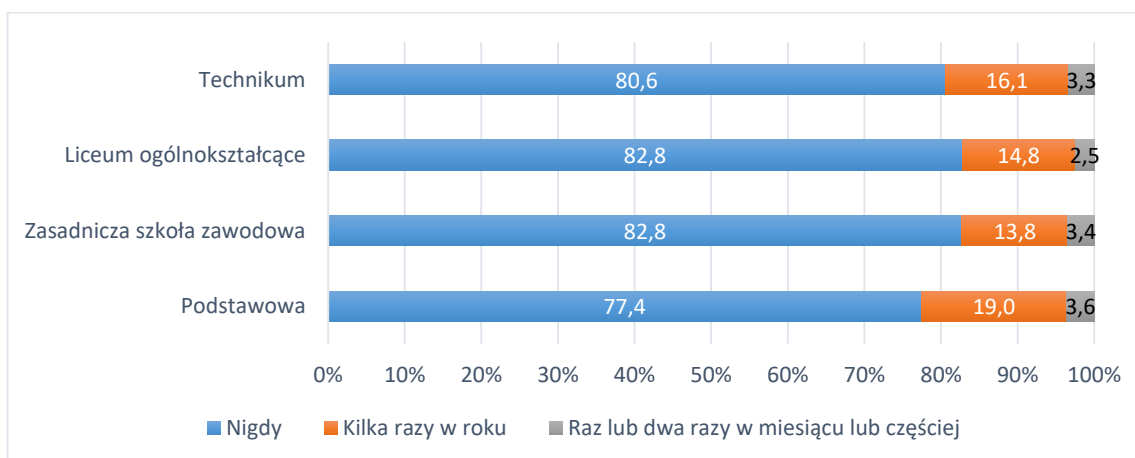
Jak pokazują badania do najczęstszych gier, w których uczniowie obstawiają pieniądze należą zakłady bukmacherskie (5,2%), w które uczniowie grają kilka raz w tygodniu. Dużą częstotliwością wykazują się również w grach na maszynach i - karcianych (3,4%). Natomiast najwięcej graczy deklaruje grę za pieniądze rzadziej niż raz w miesiącu i są to zakłady bukmacherskie – 23,3% oraz gry na maszynach (automatach) – 22,4%, a także loterie (np. zdraпки, bingo, keno) – 21,6% i gry karciane – 18,1%.

Wykres 46. Rodzaje gier hazardowych, w które najczęściej grają uczniowie [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Przyglądając się częstotliwości grania na automatach przez uczniów z różnych typów szkół można stwierdzić, że najczęściej (raz, dwa razy w miesiącu lub częściej) grają uczniowie ze szkół podstawowych (3,6%), a następnie uczniowie techników (3,3%).

Wykres 47. Częstotliwość grania na automatach (w których można wygrać pieniądze) przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

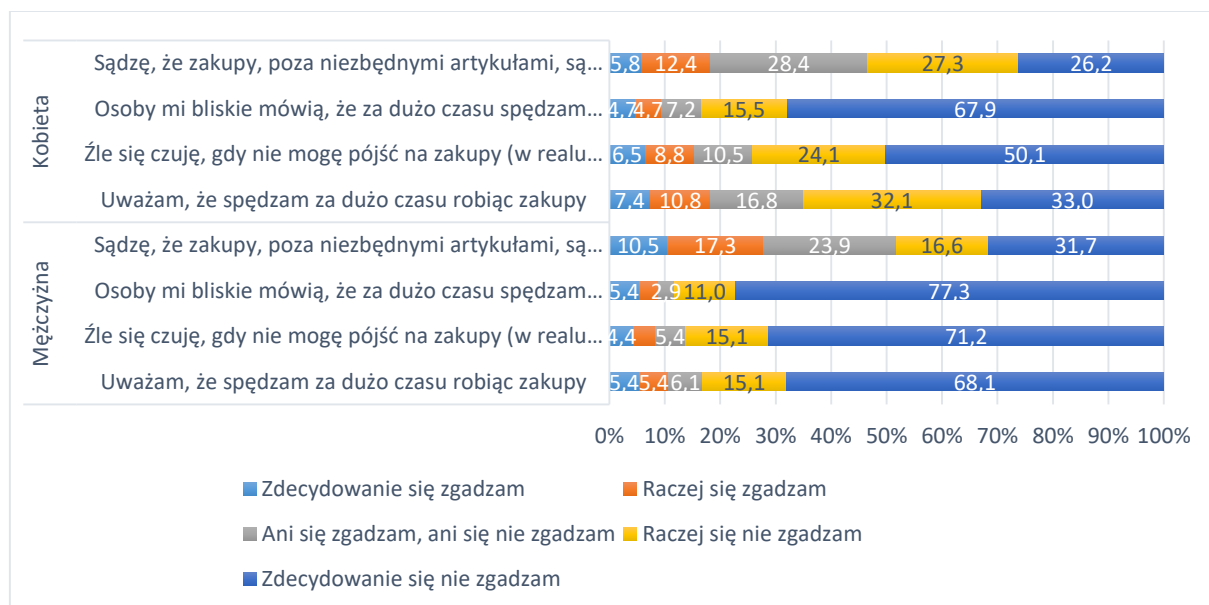
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Porównując odsetek uczniów i młodzieży grających za pieniądze w latach 2015 i 2021 w podziale na poszczególne typy szkół można stwierdzić, że uległ on zwiększeniu. W 2015 r. odsetek uczniów szkół podstawowych grających za pieniądze wynosił 8%, a w 2021 r. – 22,6%. Wśród uczniów liceów nastąpił

wzrost o 3,3% (w 2015 r. 14%). Spadek liczby osób grających mający miejsce w 2021 r. odnotowano wśród uczniów techników o 8,6% (w 2015 r. 28%) i zasadniczych szkół zawodowych o 2,8% (w 2015 r. 20% uczniów grało za pieniądze).

W sondażu lubuskim 2021 poznaniu poddano również zjawisko **dokonywania zakupów** przez młodzież. Wyniki badań wykazują, że zjawisko nadmiernego robienia zakupów i wydawania pieniędzy nie dotyczy uczniów, co może wynikać z posiadania przez nich ograniczonych funduszy. Jednak 28,6% badanych uczniów twierdzi, że zakupy, poza podstawowymi artykułami, nie są zupełnie zbędne, co może świadczyć o przyjemności, jaką sprawia im chodzenie po galeriach, sklepach, jak również może wynikać z przyjemności samego kupowania i stanu posiadania wielu różnych rzeczy. Niewielki odsetek uczniów bardzo lubi robić zakupy i dużo czasu poświęca na tę czynność. 12,2% badanych twierdzi, że źle się czuje, gdy nie może pójść na zakupy, a 14,8% respondentów uważa, że zbyt dużo czasu poświęca na ich dokonywanie.

Dziewczęta statystycznie częściej robią i lubią robić zakupy wykraczające poza podstawowe potrzeby, gdyż jak pokazują badania, zakupy często poprawiają kobietom humor i samopoczucie. Ocena sytuacji związanych z robieniem zakupów przez uczniów w podziale na płeć wykazuje, że większy odsetek dziewcząt nie zgadza się ze stwierdzeniem, że są one zbędne (73,8%) i stosunkowo większa ich liczba wskazuje na to, że spędza za dużo czasu robiąc zakupy (67%).

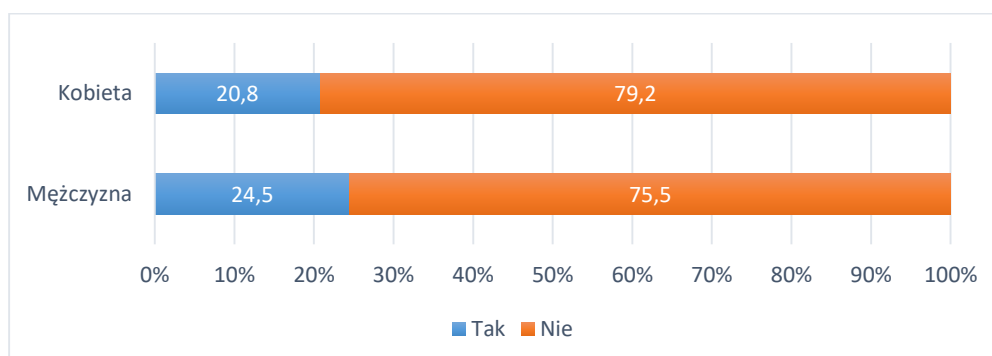
Wykres 48. Ocena sytuacji związanych z robieniem zakupów przez uczniów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Młodych respondentów pytano również o zachowania związane z paleniem papierosów i używaniem narkotyków.

Dane dotyczące **palenia papierosów** wśród uczniów są optymistyczne, ponieważ 77,3% badanych uczniów deklaruje, że nie pali papierosów. Pali 22,7% uczniów. Wśród uczniów przyznających się do palenia papierosów znajduje się 24,5% chłopców oraz 20,8% dziewcząt.

Wykres 49. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na płeć [%]

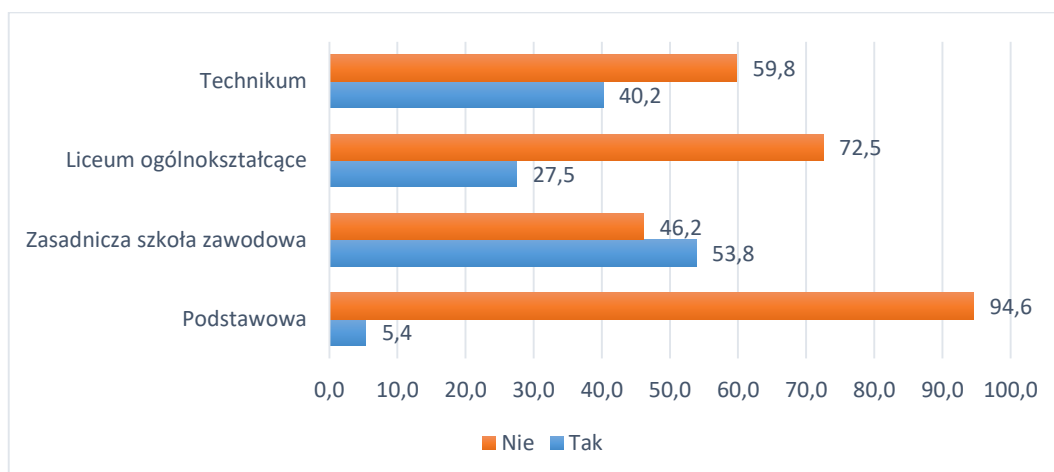
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Najwięcej uczniów deklarujących palenie papierosów zamieszkuje powiat gorzowski (41,6%), a najmniej miasto Zielona Góra (12,3%).

Porównując obecne dane z wynikami raportu z 2015 r. wynika, że odsetek osób palących papierosy uległ obniżeniu. W 2015 r. palenie deklarowało 30% respondentów, a w 2021 r. – 22,7%. Okazuje się zatem, że „moda” na palenie wśród uczniów zanika i przestaje być oznaką „dorosłości”. Odsetek palących uczniów szkół podstawowych w 2015 r. wynosił 8%, a w 2021 r. 5,4%. W dalszym ciągu osób palących jest więcej w szkołach ponadpodstawowych niż w podstawowych.

Analizując zjawisko palenia papierosów wśród dzieci i młodzieży w podziale na typ szkoły można stwierdzić, że uczniowie szkół podstawowych sięgają po papierosy stosunkowo rzadziej niż uczniowie szkół średnich. Badania potwierdzają, że 94,6% uczniów szkół podstawowych nie pali papierosów w ogóle. Tylko 5,4% uczniów tych szkół przyznaje się do systematycznego palenia papierosów. Z kolei wśród szkół ponadpodstawowych najczęściej do palenia papierosów przyznają się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (53,8%), następnie uczniowie techników (40,2%), a na końcu liceów (27,5%).

Aż 11,1% uczniów szkół podstawowych deklaruje palenie więcej niż 20 papierosów dziennie. Tyle samo palących osób ze szkół podstawowych wskazuje palenie sporadyczne, czyli mniej niż jeden papieros na tydzień. Osoby z liceów i techników należą do palaczy sporadycznych, gdyż w ciągu ostatnich 30 dni wypalili mniej niż 1 papieros na tydzień (38,2% uczniów techników i 31,6% uczniów liceów). Z kolei palący uczniowie zasadniczych szkół zawodowych należą do palaczy, którzy w 12,5% wypalają paczkę papierosów dziennie, 31,3% - deklaruje palenie od 11 do 20 papierosów dziennie oraz 25% uczniów przyznaje się do palenia od 2 do 10 papierosów dziennie.

Wykres 50. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Okresem, w którym największy odsetek respondentów zaczyna palić papierosy, jest wiek odpowiadający edukacji podstawowej, co potwierdzają palacze uczący się obecnie w różnych typach szkół. Według respondentów największy odsetek palaczy zaczął palić papierosy w wieku pomiędzy 13 a 15 rokiem życia (56,3%). Spora część uczniów zaczyna palić/popalać do 12 roku życia (24,2%). Po pierwszego papierosa sięgnęło 8,6% badanych uczniów mając 16-17 lat, a w wieku powyżej 17 lat rozpoczęło palić 10,9% badanych uczniów.

Jak wspomniano, największy odsetek uczniów deklarujących palenie papierosów przyznaje, że w wieku 13-15 lat rozpoczął palenie. Wśród tej grupy uczniów taką deklarację złożyło 62,4% dziewcząt oraz 50,9% chłopców. Statystycznie więcej chłopców zaczyna palić w wieku powyżej 17 roku życia (20,9%).

Wiek zapalenia pierwszego papierosa nie uległ zmianie, a sięgnięcie po pierwszego papierosa ma miejsce w młodym wieku. W 2015 r. osoby palące ze szkół podstawowych deklarowały wiek do 12 roku życia (100%), a uczniowie szkół ponadpodstawowych zapalili pierwszego papierosa między 13 a 15 rokiem życia (58,8%).

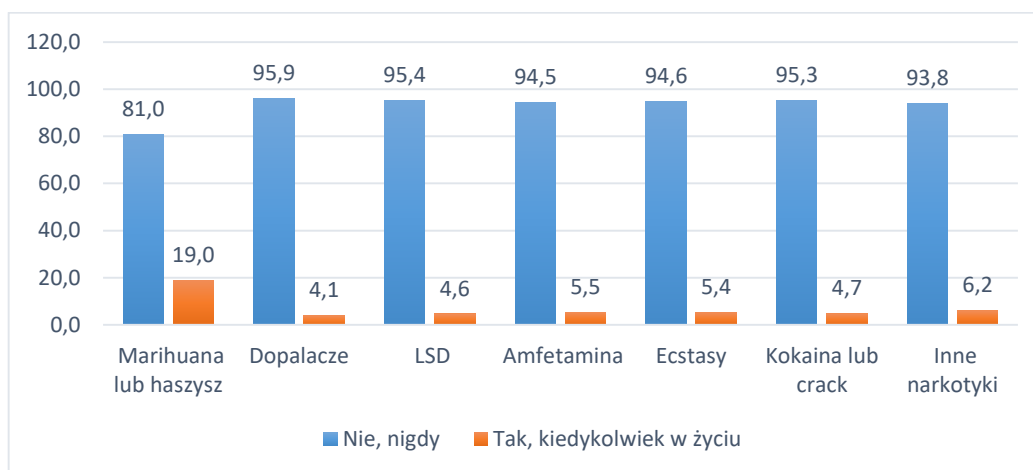
Analiza porównawcza diagnozy lubuskiej z badaniami ogólnopolskimi¹⁴ wskazuje, że palenie papierosów jest mniej popularne wśród uczniów z województwa lubuskiego, niż w całej Polsce. Średnio wśród polskich uczniów odsetek palących wynosi ponad 50%, podczas gdy w województwie lubuskim 22,7%. Palących w podziale na płeć jest porównywalna liczba: tyle samo pali dziewcząt jak i chłopców, choć w województwie lubuskim odnotowano niedużo większy odsetek palących chłopców (24,5%), niż dziewcząt (20,8%).

¹⁴ [https:// www.cinn.gov.pl](https://www.cinn.gov.pl) (data dostępu: 29.08.2021).

W diagnozie lubuskiej poznaniu poddano również zjawisko używania **narkotyków** oraz znajomość poszczególnych rodzajów substancji psychoaktywnych innych niż papierosy i alkohol przez dzieci i młodzież. Okazuje się, że zdecydowana większość uczniów zna lub słyszała o różnych substancjach psychoaktywnych. Najbardziej znanym narkotykiem jest marihuana i haszysz, o których słyszało 91,4% respondentów.

Porównując dane z lat 2015 i 2021 odnoszące się do znajomości substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży szkolnej stwierdza się, że znajomość ich pozostaje na porównywalnym poziomie.

Marihuana i haszysz to również substancje, które jak pokazują badania, były zażywane najczęściej przez respondentów (19%). Pozostałe narkotyki były używane przez niewielki odsetek badanych (od 4% do 6,2%).

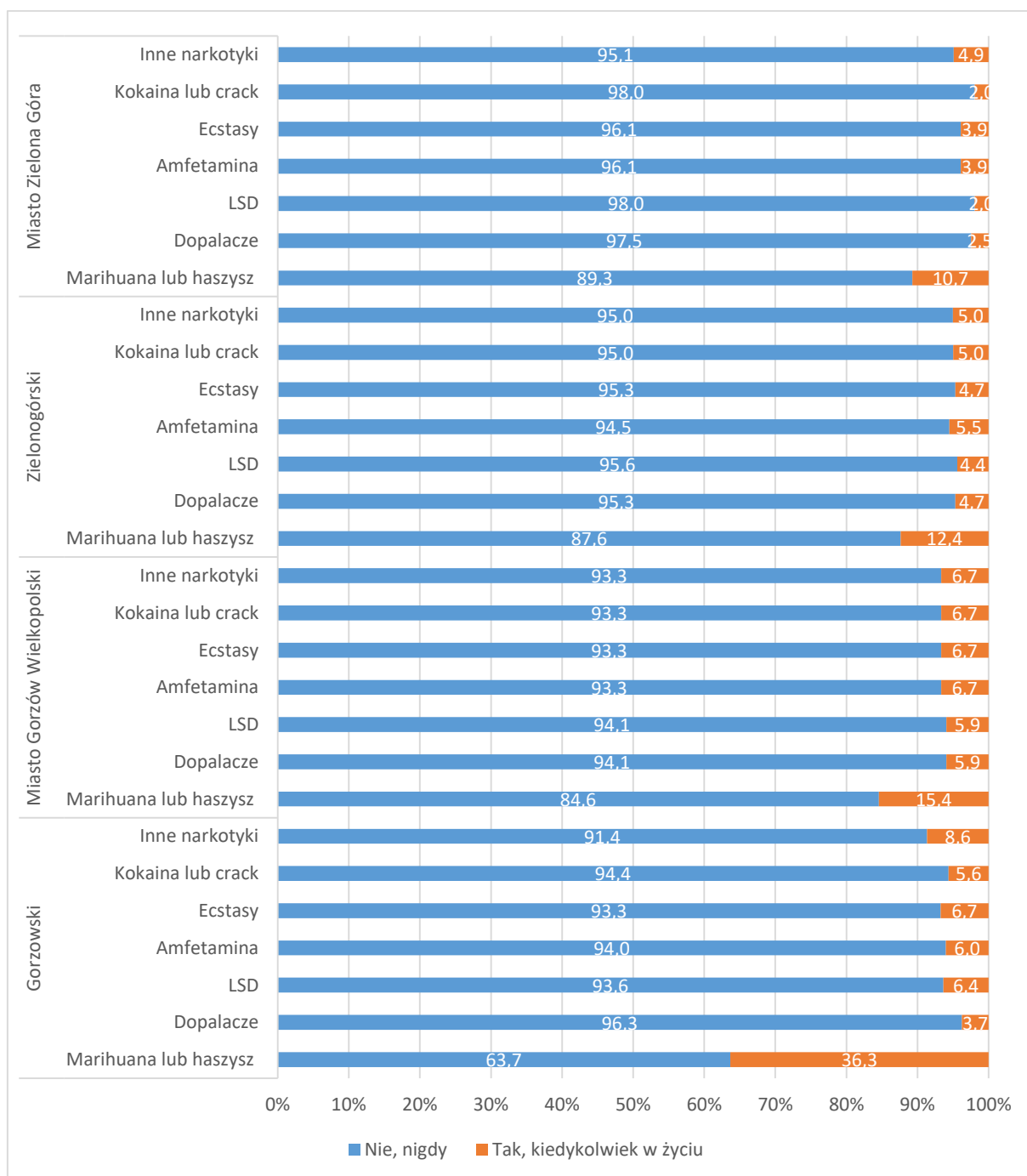

Wykres 51. Używanie substancji psychoaktywnych [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Najbardziej popularny środek psychoaktywny jest zażywany przez taką samą liczbę chłopców jak i dziewcząt (18,8% i 18,9%). W przypadku pozostałych narkotyków statystycznie niewielki odsetek chłopców częściej deklaruje używanie wymienionych substancji.

Marihuana i haszysz są najpopularniejszym środkiem zażywany wśród uczniów z powiatu gorzowskiego. Aż 36,3% uczniów deklaruje, że kiedykolwiek próbowało tego narkotyku. W pozostałych powiatach wskaźnik osób deklarujących zażywanie marihuany jest stosunkowo niższy i wynosi: dla miasta Gorzów Wlkp. 15,4%, dla powiatu zielonogórskiego 12,4%, a dla miasta Zielona Góra 10,7%.

Wykres 52. Używanie substancji psychoaktywnych w podziale na powiaty [%]

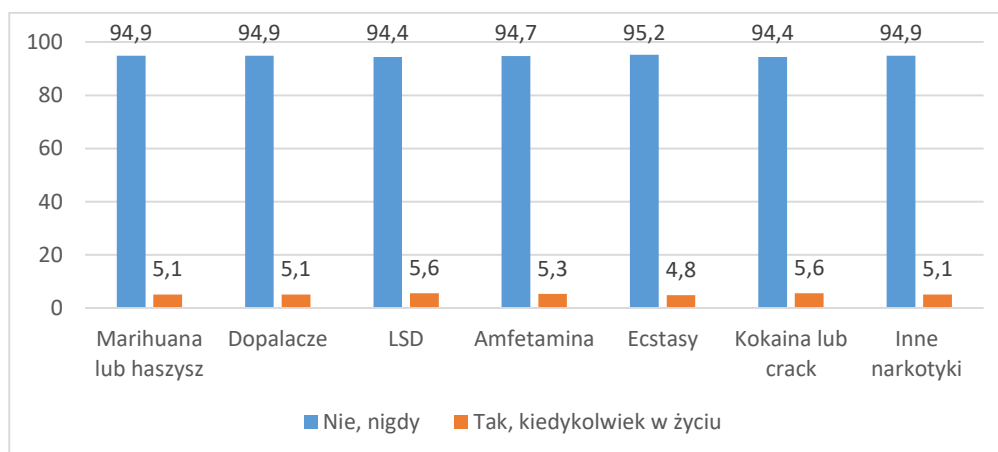
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

W niewielkim zakresie zmniejszył się odsetek uczniów zażywających substancje psychoaktywne. Palenie marihuany w 2015 r. deklarowało 17% uczniów, czyli niewiele mniej niż w 2021 r. Jednakże zażywanie dopalaczy zmniejszyło się o 7%, LSD o 1,6% oraz amfetaminy o 3%. W przypadku pozostałych narkotyków odsetek osób je używających pozostaje na porównywalnym poziomie jak w 2015 r. (w granicach 5% zażywających).

Porównując ocenę zdobycia marihuany przez uczniów różnych typów szkół w województwie lubuskim na przestrzeni roku 2015 oraz 2021 okazuje się, że jest to substancja trudniejsza do zdobycia dla zdecydowanej większości uczniów. Wzrost trudności zdobycia/kupienia marihuany wskazują uczniowie techników o 2,4% (w 2015 r. – 60%) i liceów o 9,1% (w 2015 r. – 58%). Z kolei dla uczniów zasadniczych szkół zawodowych łatwość zdobycia marihuany wzrosła o 1,7% (w 2015 r. – 50%) a dla szkół podstawowych o 5% (w 2015 r. – 9%).

Dostępność wymienionych w ankiecie substancji psychoaktywnych w środowisku lokalnym, tj. dopalaczy, leków, narkotyków, alkoholu i papierosów, została przez respondentów oceniona w przeważającej mierze jako bardzo łatwe do zdobycia. Uważają oni, że niniejsze substancje łatwo jest kupić na lokalnym rynku, a w szczególności: papierosy (45,8%), alkohol (42,3%) oraz leki (36,5%). Mniej dostępne są narkotyki (9,6%) oraz dopalacze (5,5%).

Odsetek uczniów szkół podstawowych zażywających narkotyki jest stosunkowo niewielki, jednakże ok. 5% ankietowanych uczniów próbowało wszystkich ze wskazanych w badaniu środków psychoaktywnych.

Wykres 53. Zażywanie substancji psychoaktywnych przez uczniów szkoły podstawowej [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

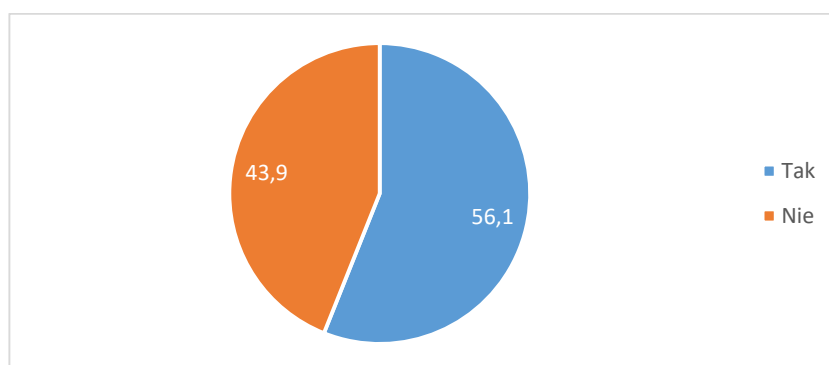
Używanie substancji psychoaktywnych wśród uczniów różnych typów szkół w województwie lubuskim należy do rzadszych aktywności, niż np. palenie papierosów. Doświadczenia w zakresie używania narkotyków deklaruje ok. 5% badanych uczniów, przy czym palenie marihuany - 19%. Marihuana uchodzi za najpopularniejszą z substancji psychoaktywnych, po którą sięgają młodzi ludzie. Również narkotyk ten jest oceniany przez 38% respondentów za substancję łatwo dostępną. Analizując zjawisko zażywania różnych substancji psychoaktywnych przez uczniów w podziale na typ szkoły okazuje się, że marihuana jest najpopularniejszym narkotykiem z jakim mieli do czynienia uczniowie szkół podstawowych (5,1%), liceów (21,8%) i techników (34,9). Natomiast uczniowie zasadniczych szkół zawodowych deklarują

częstsze sięganie również po inne narkotyki niż marihuana. Przyznają się do zażywania amfetaminy (13,8%), LSD i kokainy (10,3%) czy też dopalaczy i ecstazy (6,9%).

Porównując wyniki badań z województwa lubuskiego przeprowadzone w 2021 r. z danymi ogólnopolskimi¹⁵ wynika, że większy odsetek uczniów z lubuskich szkół próbowało kiedykolwiek narkotyków (ok. 5%), w porównaniu do danych ogólnopolskich, gdzie wskaźnik ten wynosi ok. 3%. Najpopularniejszą substancją psychoaktywną jest marihuana, której zażywanie deklaruje także porównywalna liczba trzynasto- i czternastolatków jak i uczniów szkół średnich.

2.2.3. Spożywanie alkoholu

Alkohol jest najczęstszym środkiem psychoaktywnym, po który sięgają uczniowie szkół województwa lubuskiego. Porównując liczbę osób pijących alkohol z liczbą osób palących papierosy należy stwierdzić, iż uczniowie z województwa lubuskiego sięgają po alkohol ponad dwa razy częściej niż po papierosy. Palenie papierosów deklarowało 21% badanych uczniów, natomiast - spożywanie alkoholu aż 56,1% respondentów.

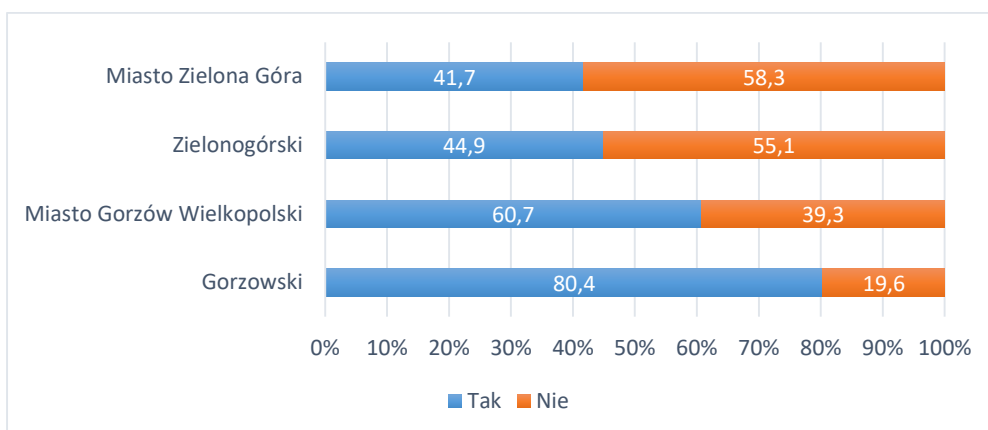

Wykres 54. Spożywanie alkoholu wśród uczniów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród uczniów biorących udział w badaniu najwięcej osób deklarujących spożywanie alkoholu odnotowano w regionie gorzowskim. W powiecie gorzowskim aż 80,4% uczniów przyznaje się do spożywania alkoholu, a w samym mieście Gorzów Wlkp. odnotowano 60,7% uczniów spożywających alkohol. Zdecydowanie mniej osób deklarujących picie odnotowano w regionie zielonogórskim. W powiecie jest ich 44,9%, a w mieście Zielona Góra do spożywania alkoholu przyznaje się 41,7% badanych.

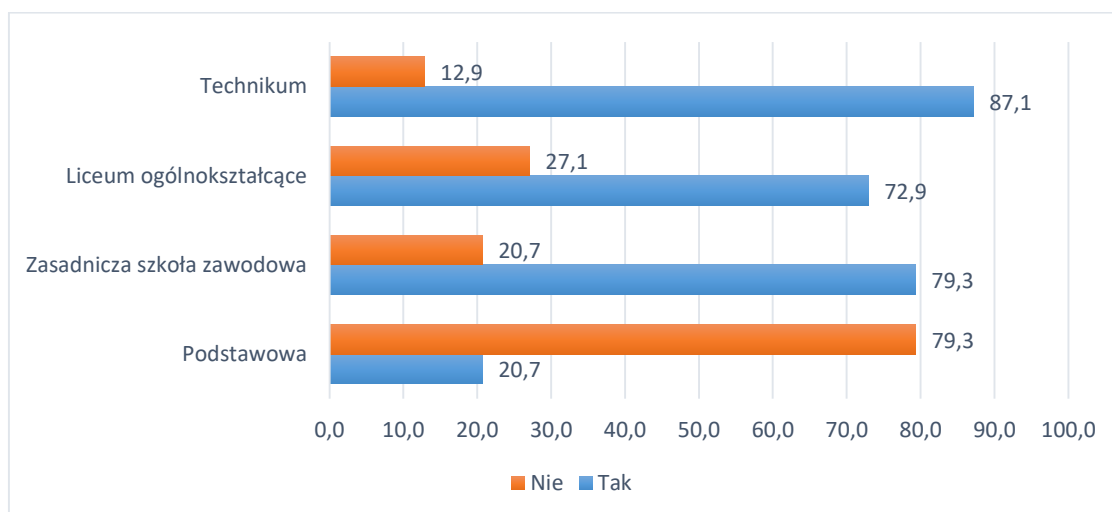
¹⁵ <https://www.cinn.gov.pl> [data dostępu: 29.08.2021].

Wykres 55. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

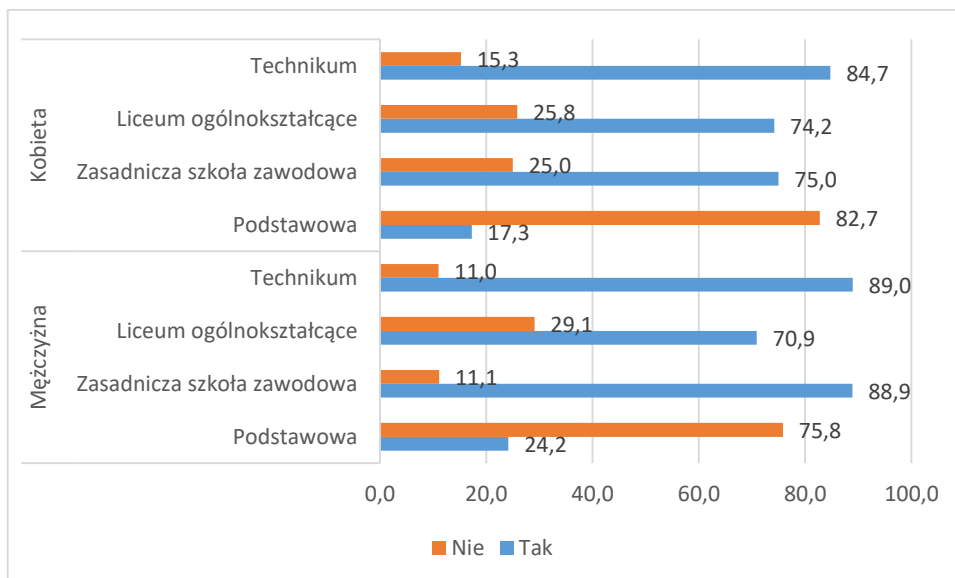
Zdecydowana większość uczniów spożywających alkohol to uczniowie szkół ponadpodstawowych. Najwięcej alkoholu spożywają uczniowie techników (87,1%), następnie zasadniczych szkół zawodowych (79,3%) i na końcu uczniowie liceów, którzy deklarują sięganie po alkohol w 72,9%. Z kolei wśród uczniów szkół podstawowych 20,7% deklaruje spożywanie alkoholu, natomiast 79,3% jego niespożywanie. Wyższy wskaźnik osób spożywających alkohol ze szkół ponadpodstawowych wynika z faktu, iż w tego typu szkołach uczniowie osiągają pełnoletność i zgodnie z prawem mogą już samodzielnie zakupić alkohol.

Wykres 56. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

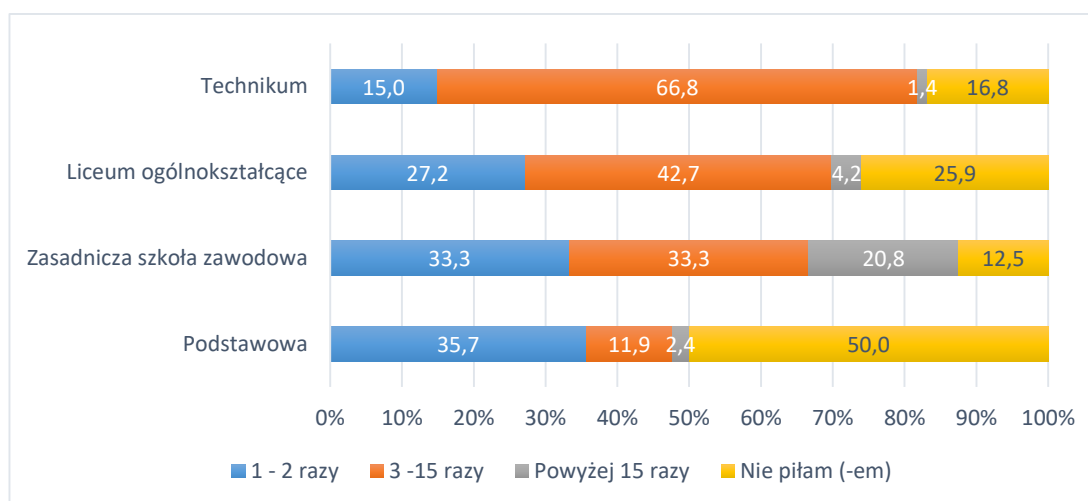
Do spożywania alkoholu przynajmniej większa liczba chłopców z techników (89%) oraz z zasadniczych szkół zawodowych (88,9%). W liceach ogólnokształcących picie alkoholu deklaruje większa liczba kobiet (74,2%). Z kolei w szkołach podstawowych stosunek osób pijących wynosi 24,2% chłopców do 17,3% dziewcząt.

Wykres 57. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Analizując częstotliwość picia alkoholu w przeciągu ostatniego miesiąca w podziale na typ szkoły okazuje się, że najczęściej po alkohol sięgają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (20,8%). W ciągu ostatnich 30 dni spożywali alkohol powyżej 15 razy, co wskazuje na to, że średnio co drugi dzień byli pod wpływem alkoholu. Od 3 do 15 razy w miesiącu pod wpływem alkoholu pozostawali najczęściej uczniowie technikum (66,8%) oraz liceum (42,7%).

Wykres 58. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

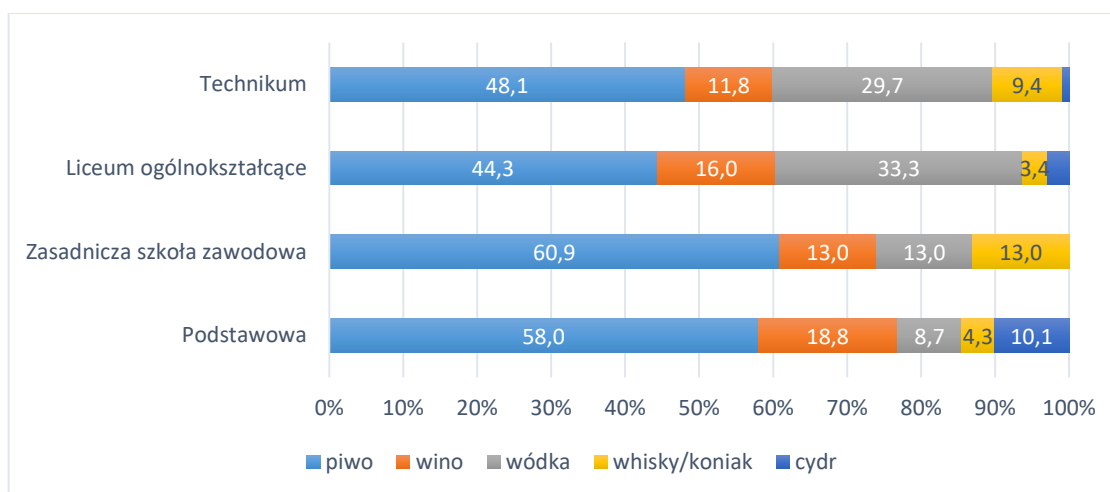
Z kolei do okazjonalnego spożywania alkoholu (1-2 razy w miesiącu) przyznaje się 35,7% uczniów szkół podstawowych, 33,3% zasadniczych szkół zawodowych i 27,2% uczniów liceów.

W 2021 roku, w porównaniu z 2015 r., odsetek dzieci i młodzieży pijącej alkohol uległ niewielkiemu zwiększeniu w szkołach podstawowych, natomiast obniżył się w szkołach ponadpodstawowych. Analizując sytuację spożywania alkoholu w przeciągu ostatnich 30 dni wynika, że większość uczniów szkół średnich spożywa obecnie mniej alkoholu niż miało to miejsce w 2015 r. Zwiększeniu uległa jedynie liczba pijących 1-2 razy w ciągu miesiąca wśród uczniów szkół podstawowych. W 2015 r. odsetek uczniów szkół podstawowych pijących 1-2 razy w miesiącu wynosił 33%, a w 2021 r. – 35,7%. W przypadku pozostałych typów szkół odsetek pijących uczniów 1-2 razy w miesiącu uległ obniżeniu o 11% w liceach, o 25% w technikumach i o 6% w zasadniczych szkołach zawodowych.

Do najpopularniejszych alkoholi spożywanych przez uczniów w podziale na typ szkoły należy zdecydowanie piwo. Takie same wskazania odnotowano w badaniach przeprowadzonych w 2015 r. Może to wynikać z pewnego rodzaju łatwości w dostępie do tego alkoholu, jak również z niewielkich kosztów jego zakupu. Pozostałe alkohole są stosunkowo droższe i zapewne ograniczone budżety młodych ludzi uniemożliwiają im częsty ich zakup. Jednakże, jak pokazują badania, zdecydowanie częściej wódkę kupują i spożywają uczniowie technikumów oraz liceów, niż uczniowie z pozostałych typów szkół.

Do częstego picia piwa przyznaje się 60,9% młodzieży z zasadniczych szkół zawodowych, 44,3% z liceów oraz 48,1% z technikumów. W szkołach podstawowych aż 58% uczniów spożywa piwo oraz najwięcej, bo 18,8% badanych - również wino i cydr (10,1%).

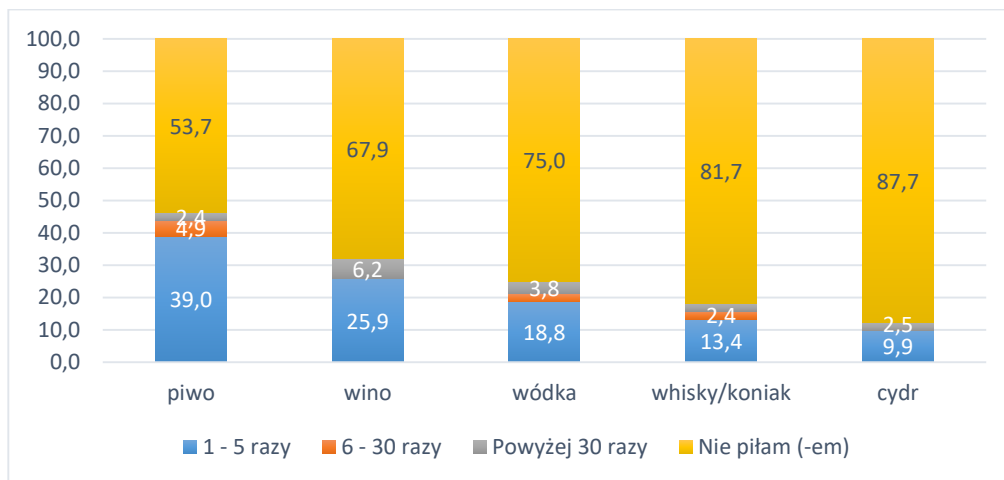

Wykres 59. Spożycie alkoholu w ostatnim czasie przez uczniów w podziale na typ alkoholu i typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Analizując częstotliwość picia oraz rodzaj alkoholu, po który najczęściej sięgają młodzi ludzie stwierdza się, że uczniowie szkół podstawowych najczęściej spożywają piwo (39%), potem wino (25,9%), a w następnej kolejności wódkę (18,8%) i whisky/koniak (13,4%). Spożywanie przez nich cydru wynosi

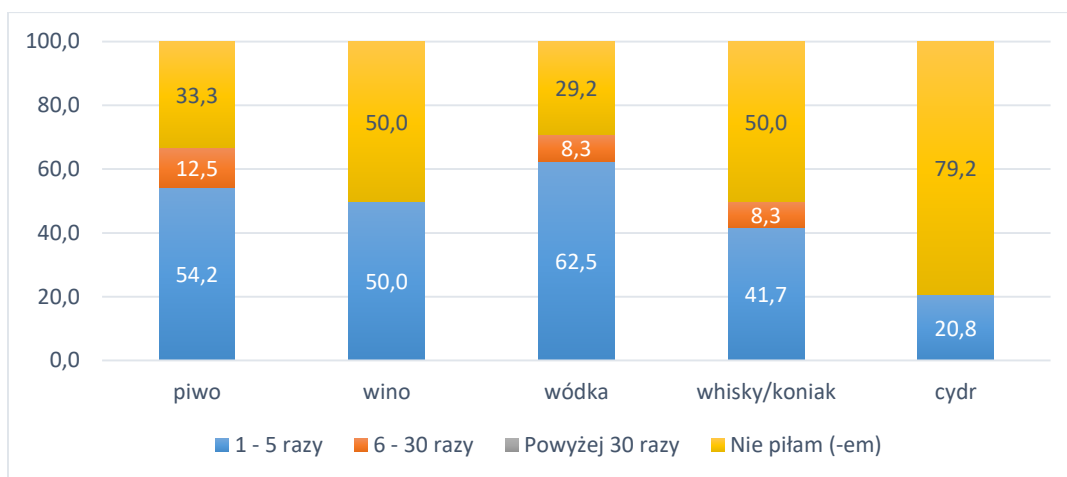
prawie 10%, z czego wynika, że stosunkowo częściej szukają oni dostępu do tego alkoholu, niż uczniowie liceów czy techników.

Wykres 60. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w szkole podstawowej [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych najpopularniejszym spożywanym alkoholem jest zarówno piwo, jak i wódka. Użycie piwa z częstotliwością 6-30 razy deklaruje 12,5% uczniów, a wódki - 8,3%. Również tyle samo uczniów (10,5%) spożywała whisky/koniak (od 6 do 30 razy). Częstotliwość picia piwa od 1 do 5 razy deklaruje 54,2% osób, przy czym wódki aż 62,5%, a whisky 41,7%. Do sporadycznego spożywania wina przyznaje się 50% respondentów, którzy również sporadycznie sięgali po cydr (20,8%).

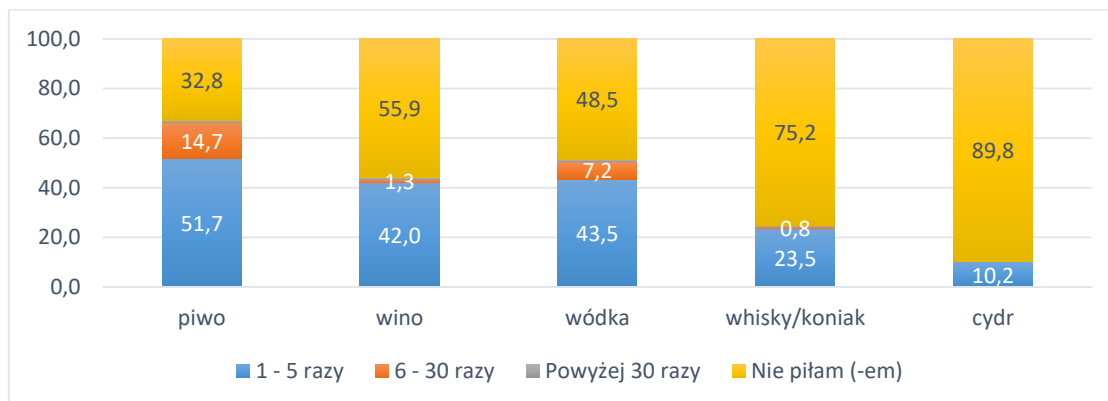

Wykres 61. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w zasadniczej szkole zawodowej [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Uczniowie liceów pijąc alkohol najczęściej sięgają po piwo. 67,2% respondentów deklaruje jego spożywanie (od 1 do 5 razy – 51,7% i częściej – 15,5%). Badanie pokazuje, że spożywanie wódki oraz

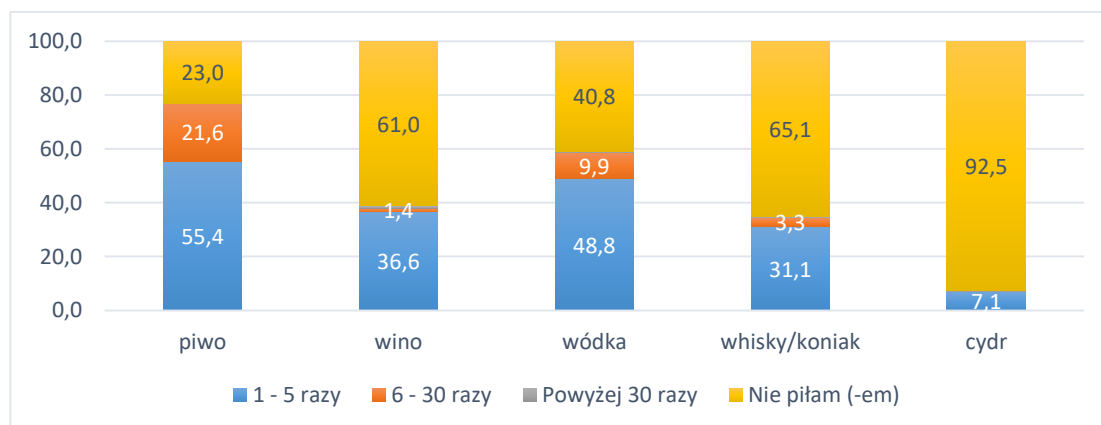
wina jest porównywalne i po te trunki sięga 43,3% respondentów (wino), a po wódkę ok. 50,7% badanych. Whisky czy koniak spożywa 24,8% uczniów liceów, jednak robi to sporadycznie.

Wykres 62. Częstość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w liceum [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Piwo należy również do najpopularniejszego alkoholu spożywanego przez uczniów techników. 77% respondentów tego typu szkół deklaruje jego picie, w tym 55,4% kilka razy, a 21,6% - od 6 do 30 razy. Na drugim miejscu alkoholem najczęściej wybieranym przez uczniów techników jest wódka. Spożywa ją 59,2% młodzieży (10,4% bardzo często oraz 48,8% kilka razy). Spożywanie wina oraz whisky deklaruje niespełna 40% respondentów.

Wykres 63. Częstość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w technikum [%]

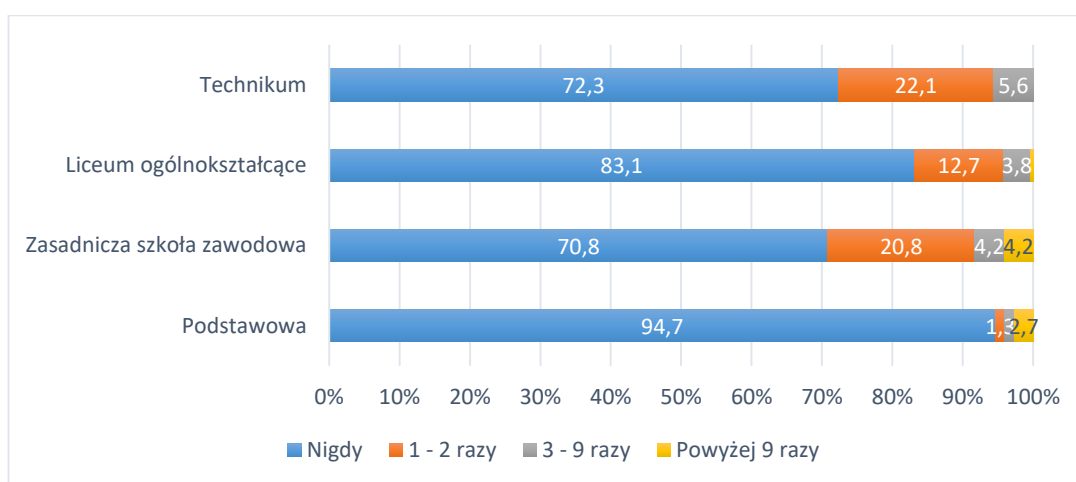
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Badając miejsce spożywania alkoholu przez uczniów okazuje się, że uczniowie szkół podstawowych najczęściej spożywają alkohol we własnych domach (49,3%). W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych częstość spożywania alkoholu w domu jest zdecydowanie niższa, choć również popularna głównie wśród uczniów liceów (26,1%). Zdecydowanie częściej lubuska młodzież pije alkohol u znajomych: 40,6% uczniów techników, 39,1% zasadniczych szkół zawodowych i 45,4% młodzieży

z liceów. Również praktykowaną formą spożywania alkoholu przez młodzież szkół ponadpodstawowych jest picie alkoholu „na ulicy” lub na innym terenie otwartym. Zdecydowanie najrzadziej młodzi spożywają alkohol w miejscach typowo do tego przeznaczonych, tj. bary, pijalnie, puby.

Uczniowie piją alkohol najczęściej u znajomych (41,5% dziewcząt i 36,8% chłopców) oraz w domu (30,6% dziewcząt i 26,9% chłopców). Niewiele wyższy wskaźnik wśród chłopców niż dziewcząt wskazuje również na inne miejsca spożywania alkoholu (niż były wymienione w ankiecie – 16,2%).

Analizując zjawisko „upicia się” wśród lubuskich uczniów - w podziale na typy szkół - okazuje się, że zjawisko to dotyczy w 4,2% uczniów zasadniczych szkół zawodowych oraz 2,7% uczniów szkół podstawowych. Oni też deklarują częstotliwość „upicia się” powyżej 9 razy. Jednakże najwięcej uczniów, którym zdarzyło się „upić”, odnotowano w technikach (22,1%), a także w zasadniczych szkołach zawodowych (20,8%). Wśród uczniów liceów sytuacja dotyczy 12,7% respondentów.

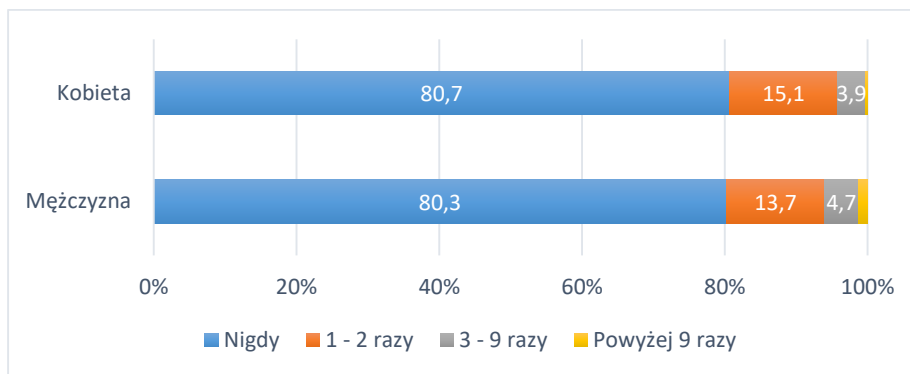

Wykres 64. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

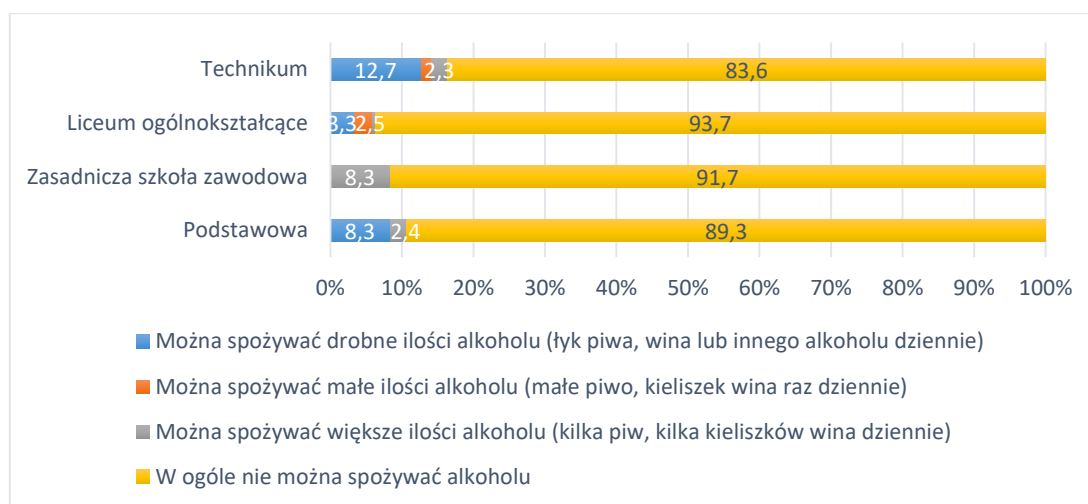
Statystycznie do „upicia się” w ostatnim miesiącu w ilości 1-2 razy przyznaje się 15,1% dziewcząt i 13,7% chłopców. Wyższy wskaźnik częstotliwości „upicia się” występuje wśród chłopców, który wynosi 4,7% w porównaniu do dziewcząt, gdzie wskaźnik ten określono na poziomie 3,9%.

Wiadomym jest, że nie wolno spożywać alkoholu przez kobiety będące w ciąży. Szkodzi to nie tylko przyszłej matce, ale również nienarodzonemu dziecku. Uczniowie z lubuskich szkół posiadają wiedzę na ten temat i w zdecydowanej większości podzielają stanowisko, że nie wolno używać alkoholu przez kobiety ciężarne (ok. 90%).

Wykres 65. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

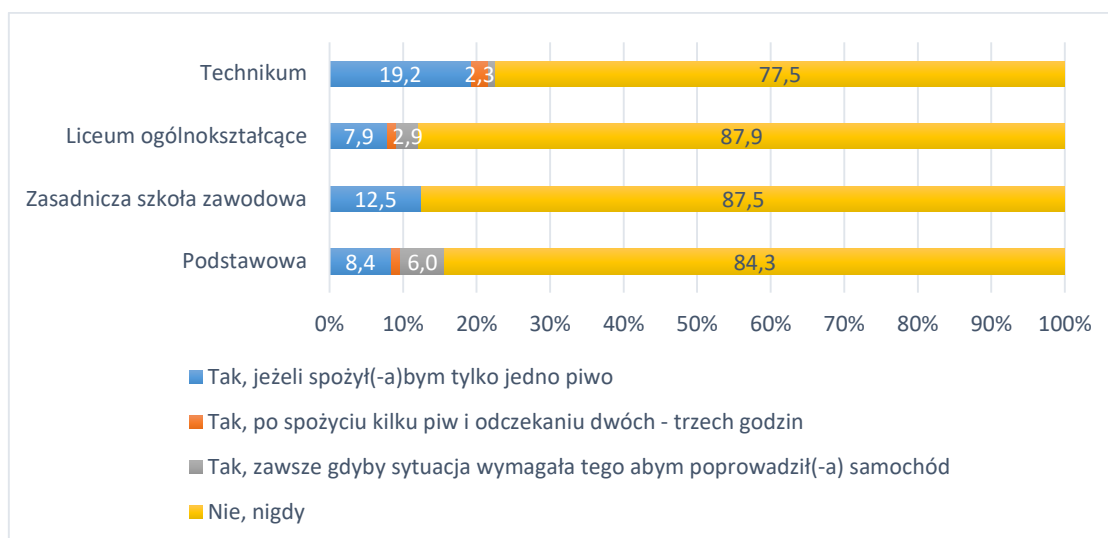

Wykres 66. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat spożywania alkoholu w ciąży [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Podobnie znajomość przepisów dotyczących jazdy pod wpływem alkoholu wydaje się być znana wśród badanych uczniów. Większość z nich sądzi, że nigdy nie wolno prowadzić pojazdów mechanicznych po wypiciu alkoholu. Jednakże niektórzy uczniowie techników czy zasadniczych szkół zawodowych posiadają na ten temat bardziej liberalne poglądy. Twierdzą, że można prowadzić samochód pod wpływem alkoholu w przypadku, gdy wypilo się raptem jedno piwo. Ocena uczniów w zakresie tego zagadnienia jest niepokojącym sygnałem, który sugeruje, że nie napotkają oni barier czy hamulców w momencie spożywania alkoholu i wsiadania za kierownicę pojazdów mechanicznych.

Z uwagi na to, że uczniowie szkół podstawowych nie posiadają prawa jazdy, największy odsetek badanych osób w tej grupie stwierdził, że nigdy nie prowadził samochodu pod wpływem alkoholu. Jednak 6,3% respondentów przyznaje się, że do takich sytuacji dochodziło.

Wykres 67. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat prowadzenia samochodu pod wpływem alkoholu [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Podsumowanie

Spożywanie alkoholu deklaruje 56,1% uczniów województwa lubuskiego. W grupie tej dominują uczniowie szkół ponadpodstawowych, głównie techników (87,1%). Więcej chłopców niż dziewcząt spożywa alkohol z takich szkół, jak: technika, zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły podstawowe. Najpopularniejszym alkoholem dostępnym dla dzieci i młodzieży jest piwo. Jego spożycie deklaruje 58% uczniów szkół podstawowych, 60,9% zasadniczych szkół zawodowych, 44,3% liceów oraz 48,1% techników. Najczęściej alkohol spożywany był w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Miejsce spożywania alkoholu uzależnione jest od typu szkół. Uczniowie szkół podstawowych najczęściej piją alkohol w domu, natomiast uczniowie szkół ponadpodstawowych u znajomych. Zjawisko „upicia się” przydarzyło się większości osobom, które deklarują częste spożywanie alkoholu. Najczęściej upijają się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (29,2%), następnie techników (27,7%), potem uczniowie liceów (16,9%) i szkół podstawowych (5,3%). Lubuscy uczniowie w zdecydowanej większości nie popierają spożywania alkoholu przez kobiety będące w ciąży, mniej stanowczo podchodzą do kwestii kierowania pojazdem pod wpływem alkoholu. Prawie 30% badanych uczniów zasadniczych szkół zawodowych i prawie 40% uczniów techników samo prowadziło lub było świadkiem/pasażerem osób kierujących po wypiciu alkoholu, bądź wiedziało o takim fakcie dotyczącym rówieśników.

Dokonując porównania wyników z przeprowadzanych badań w 2015 i 2021 r. stwierdza się, że odsetek dzieci i młodzieży, którzy spożywają alkohol znajduje się na porównywalnym poziomie. W 2015 r. alkohol był najczęstszym środkiem psychoaktywnym, po który sięgali uczniowie szkół województwa lubuskiego

dwa razy częściej niż po papierosy. W 2021 r. 56,1% respondentów deklaruje spożywania alkoholu, a 22,7% - palenie papierosów. Zatem odsetek pijących względem palących jest ponad dwa razy większy. W obu badaniach najmniej uczniów spożywających alkohol odnotowano wśród szkół podstawowych, a największy wśród uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych.

Według badania ESPAD 2019¹⁶ próby picia ma za sobą 80,0% gimnazjalistów z klas trzecich i 92,8% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiegokolwiek napoje alkoholowe 67,9% młodszych uczniów i 89,0% uczniów starszych. W 2019 r. rozpowszechnienie picia alkoholu nie wykazywała różnicowania ze względu na płeć. Wartości wskaźników picia kiedykolwiek w życiu, w czasie ostatnich 12 miesięcy oraz w czasie ostatnich 30 dni dla chłopców i dziewcząt nie różniła się istotnie między sobą. Prawidłowość ta dotyczyła zarówno piętnasto-szesznastolatków, jak i siedemnasto-osiemnastolatków. Rodzaje napojów alkoholowych pitych podczas ostatniej okazji odzwierciedlają ranking rozpowszechnienia picia poszczególnych napojów alkoholowych. Podczas ostatniej okazji picia uczniowie z młodszej kohorty wybierali najczęściej piwo (51,4%). Na drugim miejscu była wódka (23,7%), a na trzecim miejscu wino (15,2%). W starszej kohorcie ten ranking przedstawiał się podobnie. Na pierwszym miejscu także znalazło się piwo (62,3%), na drugim – wódka (34,4%), a na trzecim miejscu - wino (18,5%).

Oba przeprowadzone badania wykazują analogiczne wyniki. Doświadczenia alkoholowe posiada porównywalny odsetek uczniów z województwa lubuskiego jak i z całej Polski, także w odniesieniu do płci. Podobne są również upodobania w zakresie spożywania poszczególnych alkoholi. Najpopularniejsze jest piwo, potem wódka i wino. W niektórych typach szkół i często wśród grupy dziewcząt wino jest spożywane częściej niż wódka. Jednakże te trzy alkohole są najczęściej tak spożywane przez lubuską jak i ogólnopolską dzieci i młodzież.

Wnioski z badań lubuszan:

DOROŚLI

- Ponad połowa badanych jest zadowolona i szczęśliwa, średnio 35% badanych w każdym przedziale wiekowym odczuwa smutek i przygnębienie, a ok. 10% osób deklaruje, że smutek i przygnębienie towarzyszy im cały czas. Osoby te należą do grupy najbardziej narażonych na pogorszenie się stanu psychicznego i odczuwanie stanów depresyjnych. Wśród nich znajduje się 14,3% kobiet oraz 10,3% mężczyzn. Średnio 80% badanych ocenia swój stan zdrowia psychicznego jako dobry i bardzo dobry, a 20% - jako niepokojący. O pogorszenie się stanu zdrowia martwi się większy odsetek mężczyzn (10,3%) niż kobiet. Respondenci posiadają dobry

---

¹⁶ <https://www.cinn.gov.pl> [data dostępu: 29.08.2021].

kontakt z rodziną i znajomymi (80%), dzięki czemu mogą liczyć na ich pomoc i wsparcie. Jednak 20% badanych nie deklaruje pozytywnych relacji z najbliższymi.

- Prawie 70% badanych respondentów jest usatysfakcjonowana stanem własnego zdrowia, częściej kobiety niż mężczyźni.
Prawie 58% badanych respondentów jest zadowolona ze swojej sytuacji finansowej.
Prawie 55% respondentów deklaruje, że poświęca więcej czasu na obowiązki niż przyjemności i spotkania z przyjaciółmi.
- Do codziennych czynności wykonywanych w czasie wolnym, które deklarują mieszkańcy, należy przede wszystkim czytanie książek lub prasy – 28,4%, aktywne uprawianie sportu – 18%, czy też granie w gry online – 20,6%. 10,6% badanych lubi również spędzać swój czas wolny ze znajomymi. Aktywność dorosłych lubuszan w 2021 roku jest porównywalna z badaniami przeprowadzonymi w 2015 r. i z sondażami ogólnopolskimi. Wynika z nich, że spadła ogólna aktywność Polaków.
- Dorośli mieszkańcy w 48,5% używają internetu w celu poszukiwania informacji, podobnie jak w badaniu z 2015 roku. Lubuszaninie korzystają w tym celu z zasobów internetu nieco częściej niż statystyczny Polak.
- Porównując wyniki badań z 2021 r. adekwatnymi z roku 2015 można jednoznacznie stwierdzić, że zmniejszył się udział mieszkańców województwa, którzy grają w gry hazardowe. W 2015 r. wskaźnik osób nieobstawiających w ogóle pieniędzy w grach wynosił ok. 60%, a obecnie - ok. 80%. Mniejsze zainteresowanie hazardem jest też tendencją ogólnopolską. Większość osób grających w gry za pieniądze deklaruje, że pierwszy raz zagrało w wieku między 19 a 24 rokiem życia (65,8%). Spora część badanych rozpoczęła „przygodę” z hazardem dużo wcześniej, w wieku między 13 a 18 rokiem życia (30,8%).
- Tylko 15% badanych deklaruje codzienne dokonywanie zakupów, które wykraczają poza niezbędne potrzeby zapotrzebowanie. Ok. 11% osób biorących udział w badaniu twierdzi, że nieplanowane zakupy częściej realizuje w weekendy, niż w dni powszednie i są to głównie mężczyźni (10,3%).
- Palenie papierosów wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego deklaruje 37,6%, dla porównania w badaniach z roku 2015 - 50% respondentów.
- Osobami palącymi są częściej kobiety (39,2%), niż mężczyźni (36,1%). Najwięcej, bo 48,4% respondentów znajdujących się w wieku 50-59 lat, wskazuje, że wypala dziennie od 11 do 20 papierosów. Z badań ogólnopolskich wynika, że lubuszanie należą do osób częściej deklarujących palenie niż ogół badanych dorosłych z Polski.
- Do zażywania narkotyków przyznaje się ok. 18% respondentów. Jest to niewielki wzrost, w porównaniu z rokiem 2015, zwłaszcza w odniesieniu do tzw. narkotyków „twardych”.

Najczęściej używanymi narkotykami są dopalacze (18%), marihuana/haszysz (17,3%), amfetamina (17,3%), ecstazy (6,6%) i LSD (2,4%).

Wśród osób zażywających substancje psychoaktywne większy odsetek stanowią kobiety. Dominująca liczba respondentów doświadczyła inicjacji narkotykowej w wieku 13-18 lat (18,7%). Kobiety szybciej i częściej sięgają po substancje uzależniające w postaci różnego rodzaju narkotyków.

- Liczba osób dorosłych deklarujących spożywanie alkoholu jest większa niż palących papierosy. 63,1% respondentów dorosłych spożywa alkohol, ale spory odsetek respondentów (36,9%) z województwa lubuskiego deklaruje abstynencję alkoholową. Jak pokazują badania, mieszkańcy województwa lubuskiego spożywają więcej alkoholu niż statystyczny Polak.

Wśród osób spożywających regularnie alkohol znajduje się więcej kobiet (65,4%), niż mężczyzn (61,0%). Blisko 70% osób deklarujących picie alkoholu doświadczyło inicjacji w wieku między 13 a 18 rokiem życia.

50% badanych wskazało piwo jako najczęściej spożywany alkohol, następnie: wódkę (26,6%), potem whisky i koniak (15,6%) i wino (6,8%). W 2015 r. piwo było również najpopularniejszym alkoholem wśród lubuszan. Obecnie, w porównaniu z badaniem z 2015 roku, dostrzega się wzrost liczby kobiet spożywających piwo (o 8,7%) przy spadku liczby mężczyzn (o 6,4%).

Ryzykownie piją alkohol osoby w wieku 40-49 lat, używający tej substancji więcej niż 16 razy w ciągu ostatnich 30 dni.

Ponad 50% ankietowanych nie doświadczyło „upicia się” kiedykolwiek w życiu. W grupie osób deklarujących „upicie się” w ciągu ostatnich 30 dni częściej stan ten deklarują kobiety, niż mężczyźni. Osoby te (1,1% ogółu dorosłych) uznać można za pijące szkodliwie lub problemowo. Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu jest zdania, że kobiety w ciąży nie powinny spożywać alkoholu. Twierdzi tak 72% mężczyzn i 71,1% kobiet.

14% badanych znalazło się przynajmniej raz w życiu w sytuacji, kiedy byli pasażerami osoby znajdującej się pod wpływem alkoholu i kierującej pojazdem. Również 6,4% mężczyzn i 6,3% kobiet przyznaje się, że kierowało samochodem będąc po spożyciu alkoholu.

UCZNIOWIE

- Generalnie dobra jest kondycja psychiczna młodzieży z lubuskich szkół, zwłaszcza z miasta Zielona Góra i powiatu zielonogórskiego. Jednak dwukrotnie większy odsetek dziewcząt martwi się o swoje zdrowie psychiczne. Prawie 65% badanych osób określiło swój stan psychiczny jako dobry lub bardzo dobry. Najlepsze samopoczucie i zadowolenie z siebie wykazują uczniowie szkół podstawowych. Uczniowie szkół ponadpodstawowych odczuwają więcej niepokojących sygnałów dotyczących stanu swojego zdrowia psychicznego. Prawie połowa grupy badanych obawia się pogorszenia ich stanu psychicznego w najbliższej przyszłości. Ok. 45% respondentów jest zadowolona i szczęśliwa, 35% czasami odczuwa smutek i przygnębienie, blisko 16% uczniów odczuwa smutek i przygnębienie bardzo często, a wśród pozostałych 5% smutek i przygnębienie towarzyszy cały czas. Prawie 50% uczniów jest przekonana, że posiada duży i zdecydowany wpływ na swoje życie.

- Uczniowie i uczennice pozytywnie kształtują swoje relacje z rówieśnikami. 67,6% uczniów posiada przyjaciół, w tym 46,7% we własnych zespołach klasowych. Część z nich (36,9%) ma również innych przyjaciół spoza szkoły. Co trzeci respondent posiada dobre relacje z kolegami i koleżankami z klasy i lubi spędzać z nimi czas, w tym także czas wolny poza szkołą. 17,3% uczniów wolny czas poświęca na uprawianie sportu, częściej (kilka razy w tygodniu) chłopcy niż dziewczęta. Codzienne czytanie książek deklaruje 9% badanych uczniów. Najczęściej (codziennie lub kilka razy w tygodniu) z książek korzystają uczniowie szkół podstawowych i liceów, dwukrotnie częściej dziewczęta niż chłopcy. 16,7% nie czyta książek wcale. Codzienne gry na komputerze deklaruje 21,9% badanych dzieci i młodzieży. Aktywność ta jest trzykrotnie częściej wskazywana przez chłopców, niż przez dziewczęta. Grają głównie uczniowie szkół podstawowych.
- 84,1% uczniów wykorzystuje codziennie internet w celu rozrywki, a 61,9% również do poszukiwania również pożądaných informacji. Wśród badanych uczniów z internetu najczęściej korzystają licealiści, a najrzadziej - uczniowie zasadniczych szkół zawodowych; częściej uczennice niż uczniowie. Ze zjawiskiem hejtu w internecie spotkało się blisko 40% respondentów. Hejt jako forma przemocy psychicznej najczęściej spotykał uczniów szkół podstawowych (45,7%) i zasadniczych szkół zawodowych (59,3%).
- 89,6% badanych uczniów i uczennic nigdy nie grało za pieniądze. 8,8% respondentów przyznaje się do obstawiania pieniędzy w grach rzadziej niż raz w miesiącu, a 1,5% badanych uczniów robi to częściej, przynajmniej raz w miesiącu. Czynność ta jest ponad trzykrotnie bardziej popularna wśród chłopców, niż wśród dziewcząt. Blisko co trzeci badany deklaruje, że pierwszy raz obstawił pieniądze w grach w wieku między 13 a 15 rokiem życia.
- 77,3% badanych respondentów deklaruje, że nie pali papierosów, a 22,7% uczniów, że pali. Wśród uczniów deklarujących palenie papierosów znajduje się 24,5% chłopców oraz 20,8% dziewcząt. Największy odsetek palaczy zaczął palić papierosy w wieku pomiędzy 13 a 15 rokiem życia (56,3%). Spora część uczniów zaczyna palić/popalać do 12 roku życia (24,2%). Porównując obecne dane z wynikami raportu z 2015 r. wynika, że odsetek osób palących papierosy uległ obniżeniu. W 2015 r. palenie deklarowało 30% respondentów, a w 2021 r. – 22,7%. Analiza porównawcza diagnozy lubuskiej z badaniami ogólnopolskimi wskazuje, że w palenie papierosów jest mniej popularne wśród uczniów z województwa lubuskiego, niż w całej Polsce. Średnio wśród polskich uczniów odsetek palących wynosi ponad 50%, podczas gdy w województwie lubuskim 22,7%.
- Marihuana i haszysz to substancje, które jak pokazują badania z 2021 roku, były używane najczęściej przez respondentów (19%). Pozostałe narkotyki zyskały popularność niewielkiej grupy badanych (od 4% do 6,2%). Nieco zmniejszył się odsetek uczniów zażywających substancje psychoaktywne. Palenie marihuany w 2015 r. deklarowało 17% uczniów, czyli niewiele mniej niż w 2021 r. Jednakże zażywanie dopalaczy zmniejszyło się o 7%, LSD o 1,6% oraz amfetaminy o 3%. W przypadku pozostałych narkotyków odsetek osób je zażywających

pozostaje na porównywalnym poziomie, jak w 2015 r. (w granicach 5% zażywających). Porównując wyniki badań z województwa lubuskiego przeprowadzone w 2021 r. z danymi ogólnopolskimi wynika, że większy odsetek uczniów z lubuskich szkół próbowało kiedykolwiek narkotyków (ok. 5%), w porównaniu do danych ogólnopolskich, gdzie wskaźnik ten wynosi ok. 3%.

- **Alkohol** jest substancją psychoaktywną, po którą najczęściej sięgają uczniowie szkół województwa lubuskiego. Porównując liczbę osób pijących alkohol z liczbą osób palących papierosy należy stwierdzić, iż uczniowie z województwa lubuskiego sięgają po alkohol ponad dwa razy częściej, niż po papierosy. Palenie papierosów deklarowało 21% badanych uczniów, natomiast spożywanie alkoholu aż 56,1% respondentów.

Wśród uczniów biorących udział w badaniu najwięcej osób deklarujących spożywanie alkoholu odnotowano w regionie gorzowskim. W powiecie tym aż 80,4% uczniów przyznaje się do spożywania alkoholu, a w samym mieście Gorzów Wlkp. odnotowano 60,7% uczniów spożywających alkohol. Zdecydowanie mniej osób deklarujących picie odnotowano w regionie zielonogórskim. W powiecie jest ich 44,9%, a w mieście Zielona Góra do spożywania alkoholu przyznaje się 41,7% badanych.

W 2021 roku, w porównaniu z 2015 r. odsetek dzieci i młodzieży pijącej alkohol uległ niewielkiemu zwiększeniu w szkołach podstawowych, natomiast obniżył się w szkołach ponadpodstawowych. Do najpopularniejszych alkoholi spożywanych przez uczniów w podziale na typ szkoły należy zdecydowanie piwo. Takie same wskazania odnotowano w przeprowadzanych badaniach w 2015 roku.

Najwięcej uczniów, którym zdarzyło się „upić” wiele razy odnotowano w technikach (22,1%), a także w zasadniczych szkołach zawodowych (20,8%). Wśród uczniów liceów sytuacja ta dotyczy 12,7% respondentów.

Uczniowie z lubuskich szkół w zdecydowanej większości podzielają stanowisko, że nie wolno spożywać alkoholu przez kobiety będące w ciąży.

Zdecydowana większość respondentów nigdy nie prowadziła samochodu pod wpływem alkoholu. Jednak 6,3% badanych przyznaje się, że do takich sytuacji dochodziło. Respondenci byli też świadkami lub pasażerami osób kierujących pod wpływem alkoholu. Łącznie blisko 36% uczniów techników i 29,1% zasadniczych szkół zawodowych znalazło się w takiej sytuacji.

3. Zjawisko uzależnienia od alkoholu w świetle danych samorządów gminnych i powiatowych oraz instytucji powołanych do przeciwdziałania problemom alkoholowym

3.1. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i form przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych policji

Spożywanie alkoholu jest częstą przyczyną popełniania różnego rodzaju przestępstw np. bójek, kradzieży, włamań. Osoba pod wpływem alkoholu często jest agresywna i natarczywa nie tylko wobec osób obcych, ale również wobec najbliższych członków rodziny.

Najwięcej osób nietrzeźwych (spośród liczby osób podejrzanych ogółem) w latach 2018-2020 podejrzanych było za przestępstwa typu:

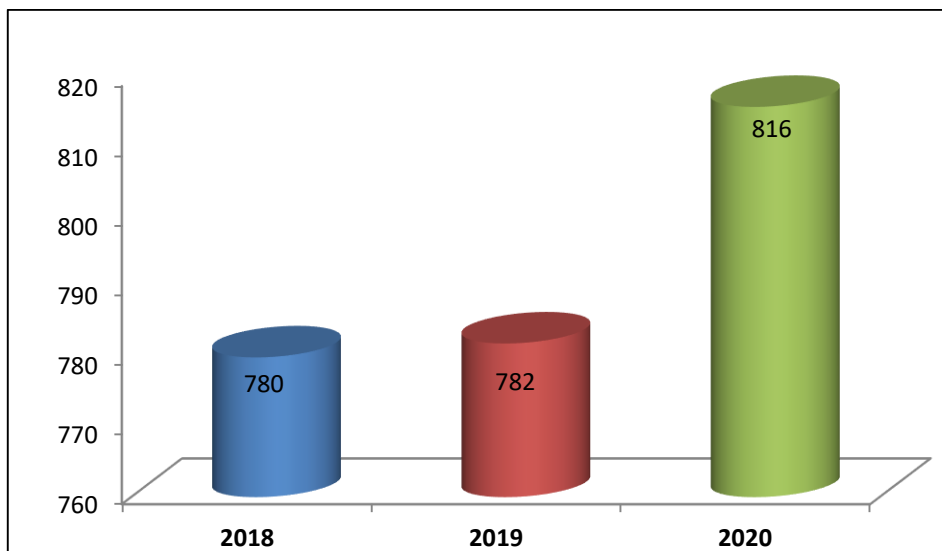
- udział w bójce lub pobiciu (2018 – 21,45%, 2019 – 26,7%, 2020 – 23,3%);
- uszczerbek na zdrowiu (2018 – 24,82%, 2019 – 20,9%, 2020 – 16,5%);
- uszkodzenie rzeczy (2018 – 23,6%, 2019 – 19,5%, 2020 – 16,4%);
- kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze (2018 – 20,77%, 2019 – 19%, 2020 – 20,7%).

Porównując aktualne informacje do danych ujętych w poprzednim Programie (lata 2015-2016) należy stwierdzić, iż największy udział osób nietrzeźwych w popełnionych przestępstwach dotyczy tych samych, w/w kategorii przestępstw. Zauważalny jest natomiast kilkuprocentowy spadek udziału osób pod wpływem alkoholu w ogólnej liczbie osób podejrzanych.

W 2020 roku w województwie lubuskim stwierdzono ogółem 816 przestępstw prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości, natomiast w 2015 roku tych przestępstw było 2289, czyli o 1473 mniej, co stanowi spadek aż o 64%.

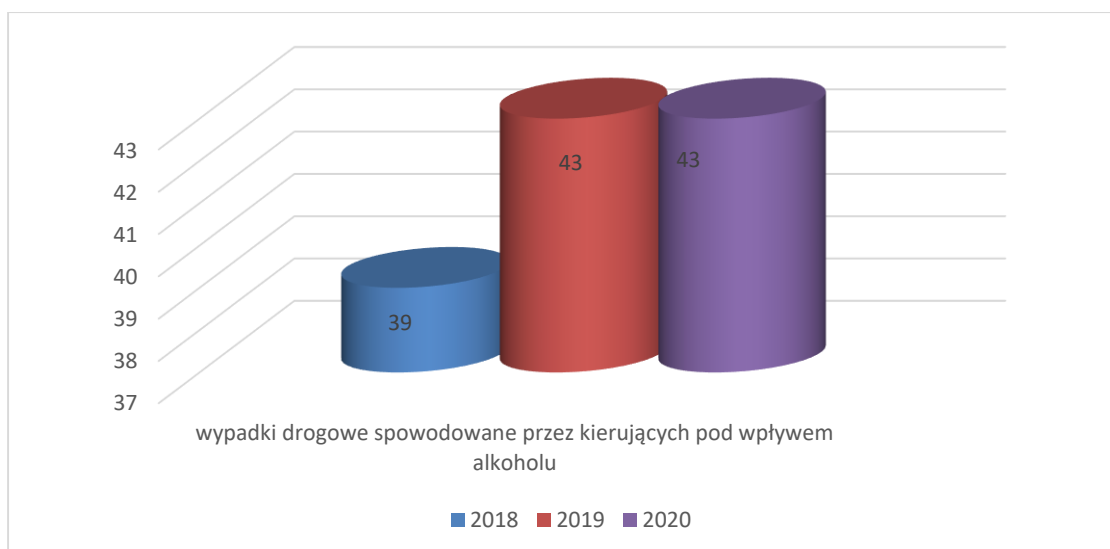
Kierujący pod wpływem alkoholu w 2020 roku w województwie lubuskim spowodowali 43 wypadki drogowe, w których zginęło 5 osób, a 42 osoby doznały obrażeń ciała. Nietrzeźwi spowodowali 272 kolizje drogowe.

W latach 2018, 2019 i 2020 najwięcej wypadków spowodowywali nietrzeźwi kierujący w wieku 26-33 – łącznie 48 wypadków, w których 35 osób odniosło obrażenia ciała. W tych latach nietrzeźwi z tej grupy wiekowej spowodowali 734 kolizje.

Wykres 68. Liczba ujawnionych kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

Wykres 69. Liczba wypadków spowodowanych przez kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim

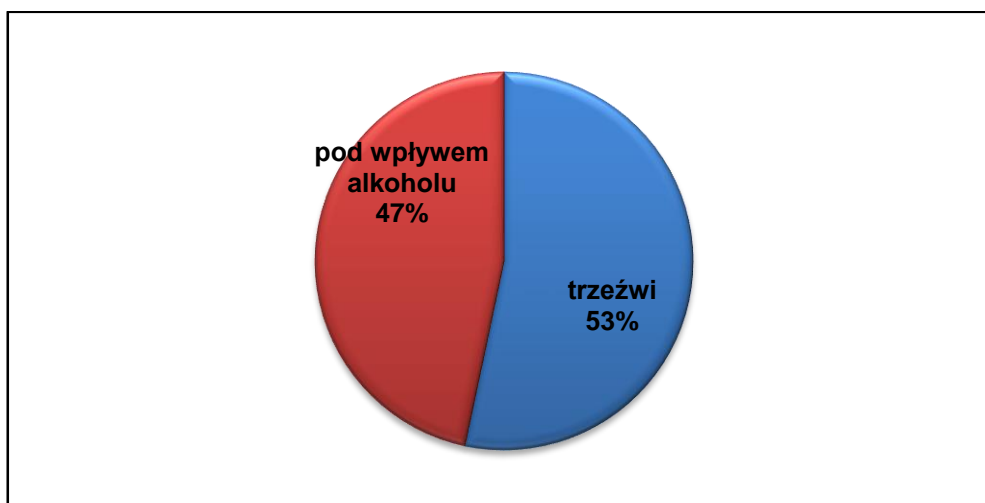
Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

W przypadku nietrzeźwych nieletnich, sprawców wypadków drogowych, w 2018 roku doszło do 1 kolizji, w 2019r. do 3 kolizji i jednego wypadku, a w 2020 roku do 2 kolizji.

W 2019 roku Policja lubuska odnotowała 1772 osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, co stanowi spadek w stosunku do roku ubiegłego o 16%.

W przypadku 827 osób (47%), podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie, domniemani sprawcy byli pod wpływem alkoholu. Jednak w porównaniu z rokiem ubiegłym, udział sprawców działających pod wpływem alkoholu w ich ogólnej liczbie spadł o 6% (52% - 1096 osób pod wpływem alkoholu).

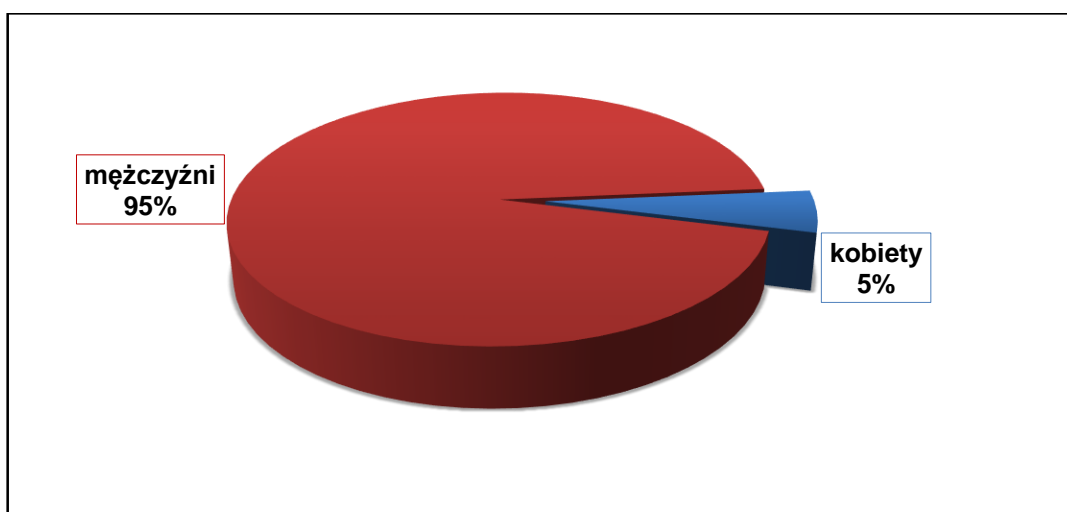
W porównaniu do danych z 2016 roku nastąpił spadek o 10% domniemych sprawców, którzy byli pod wpływem alkoholu.

Wykres 70. Stan trzeźwości osób w 2019 roku, wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie[%]

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

Spośród nietrzeźwych sprawców przemocy w 2019 roku największy odsetek stanowili mężczyźni - 95% (783 osoby), a 5% (44) - kobiety. W grupie nieletnich, żaden z 11 domniemych sprawców nie znajdował się pod wpływem alkoholu.

Wykres 71. Nietrzeźwi sprawcy przemocy w 2019 roku[%]

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

W 2020 roku liczba osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia w jednostkach Policji wyniosła 2389, co w stosunku do roku poprzedniego stanowi spadek aż o 15%. Większość zatrzymanych, zarówno

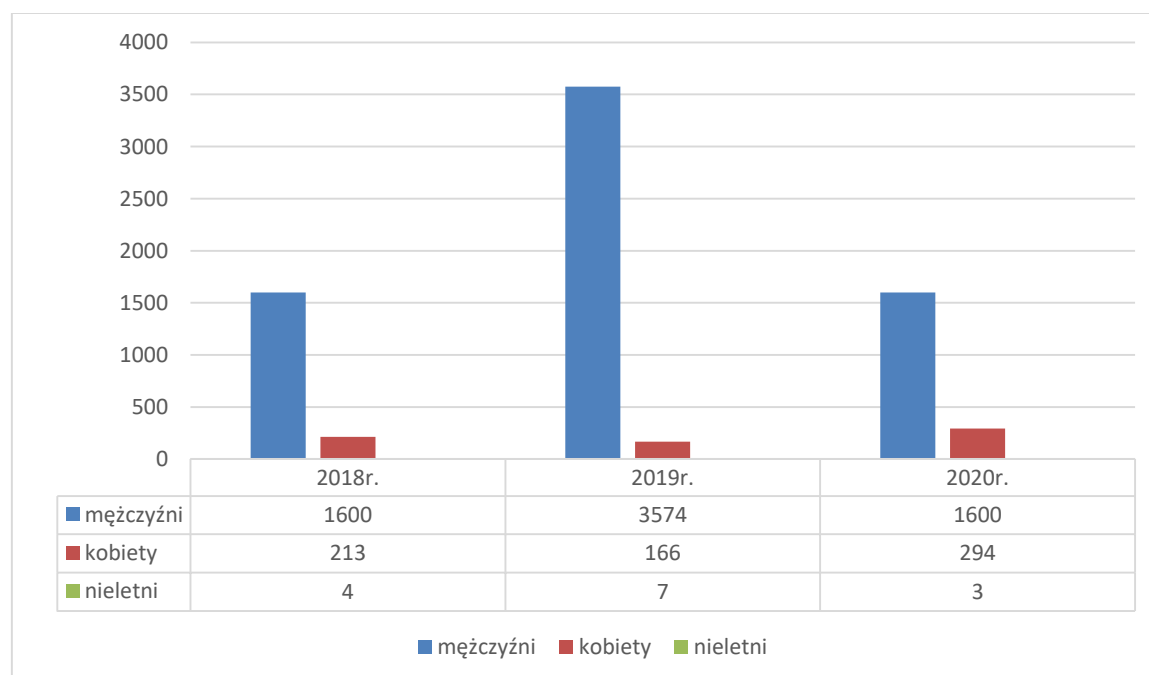
w latach 2018-2020 stanowili mężczyźni, jednak zauważalny jest wzrost udziału kobiet z każdym rokiem z ok. 8% w 2015 do 12,4% w 2020r.

Wśród osób zatrzymanych w izbach wytrzeźwień również zdecydowanie przeważają mężczyźni, jednakże i w tym wypadku zauważalny jest wzrost udziału zatrzymanych kobiet w ogólnej liczbie – do 15,5% w 2020r. Wyjątek stanowi rok 2019, zarówno pod względem ogólnej liczby zatrzymań w izbach wytrzeźwień, jak i zatrzymanych kobiet.

Tabela 5. Liczba osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia w jednostkach Policji

ROK	OGÓŁEM	DOROŚLI		NIELETNI
		Mężczyźni	Kobiety	
2018	2969	2967	276	2
2019	2807	2511	295	1
2020	2389	2389	196	1
OGÓŁEM	8165	7867	767	4

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

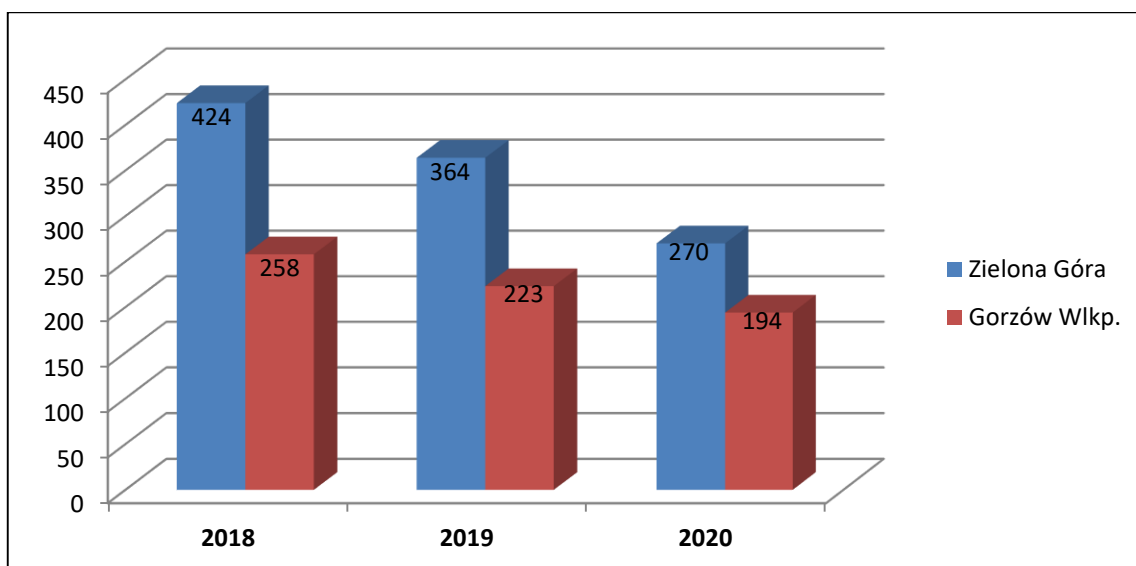

Wykres 72. Zatrzymani w izbach wytrzeźwień w województwie lubuskim 2018-2021

Źródło: PARPA

3.2. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i form przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych sądów okręgowych

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi sądy rejonowe mogą zobowiązać osobę uzależnioną od alkoholu do poddania się leczeniu odwykowemu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego. W omawianym okresie widoczny jest coroczny spadek orzeczeń, również w stosunku do lat 2015-2016. W 2020 roku wobec 428 osób wydano i wykonywano orzeczenia o obowiązku poddania się leczeniu, co stanowi spadek aż o 1348 w stosunku do roku 2015. Zarówno dane najnowsze, jak i wykorzystane w poprzednim Programie, wskazują na zdecydowanie większą ilość orzeczeń w zakresie poddania się leczeniu odwykowemu w okręgu zielonogórskim.

Wykres 73. Wydane i wykonywane orzeczenia sądów rejonowych w zakresie przymusowego poddania się leczeniu odwykowemu w latach 2018-2020

Źródło: Dane Sądów Okręgowych w Zielonej Górze oraz Gorzowie Wlkp.

W latach 2018-2020 najwięcej orzeczeń o obowiązku poddania się leczeniu – ok. 60% wykonywano w zakładach niestacjonarnych. Pozostałe orzeczenia realizowane były w zakładach stacjonarnych. Jak wynika z prowadzonej statystyki SO w Zielonej Górze, w 2018 roku łącznie (leczenie stacjonarne i niestacjonarne) wykonywano 910 takich orzeczeń, w 2019r. - 807, natomiast w 2020 roku znacznie mniej – 678.

Na leczenie stacjonarne – według danych Sądu Okręgowego w Zielonej Górze – w 2018 roku oczekiwało aż 293 osoby, w 2019 - 277, a w 2020 – 208 osób. Grupa ta stanowiła w 2020 roku ok. 30,7% osób leczonych stacjonarnie i niestacjonarnie w tym okręgu. Mniej oczekujących zarejestrowano w rejonie działania Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. W 2018 roku oczekiwało 142 osoby, w 2019 - 128,

a w 2020 – 98 osób. Grupa ta stanowiła w 2020 roku ok. 32,6% osób leczonych stacjonarnie i niestacjonarnie w tym okręgu.

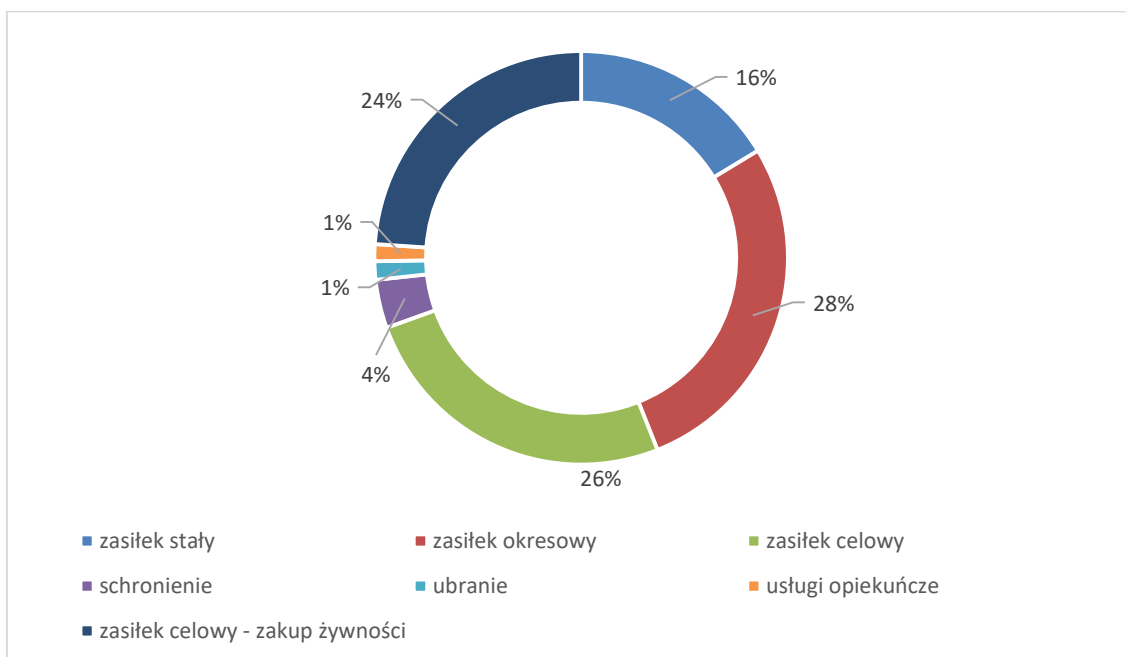
Orzekając o obowiązku poddania się leczeniu sąd może ustanowić na czas trwania tego obowiązku nadzór kuratora. Według danych Sądu Okręgowego w Zielonej Górze, w 2018 roku nadzór kuratora – zarówno zawodowego, jak i społecznego – orzeczono wobec 354 osób uzależnionych od alkoholu, w 2019r. wobec 337 osób w 2020 roku wobec 198 osób.

3.3. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym i ich rodzin przez pomoc społeczną

Osoby używające bądź uzależnione od alkoholu i ich rodziny bardzo często są beneficjentami pomocy udzielanej przez Ośrodki Pomocy Społecznej. Są to formy wsparcia finansowego bądź rzeczowego.

W 2020r. z powodu alkoholizmu, wg danych zawartych w „Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej dla Województwa Lubuskiego 2020” Ośrodki Pomocy Społecznej udzieliły wsparcia 2516 rodzinom, co stanowi spadek o 13,8% w stosunku do roku 2018 (2019r. - 2627; 2018r. - 2 918).

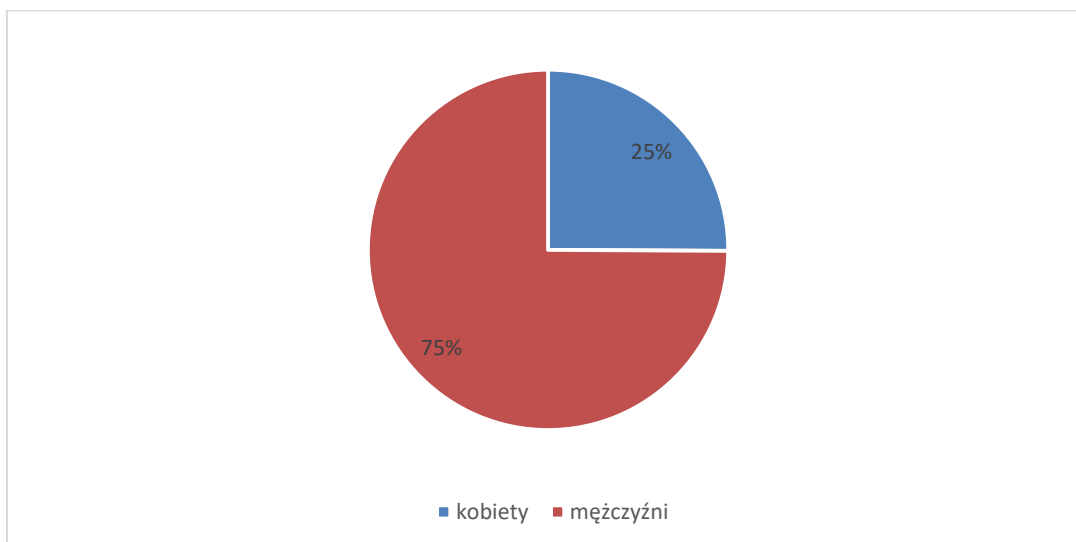
Najczęstsze formy pomocy przyznawane przez Ośrodki w latach 2018-2020 to: zasiłek okresowy, zasiłek celowy, zasiłek celowy na zakup żywności oraz zasiłek stały. „Śladowy” jest udział pomocy w formie: schronienia (4%), ubrania (1%) czy usług opiekuńczych (1%).

Wykres 74. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym w 2020r. [%]

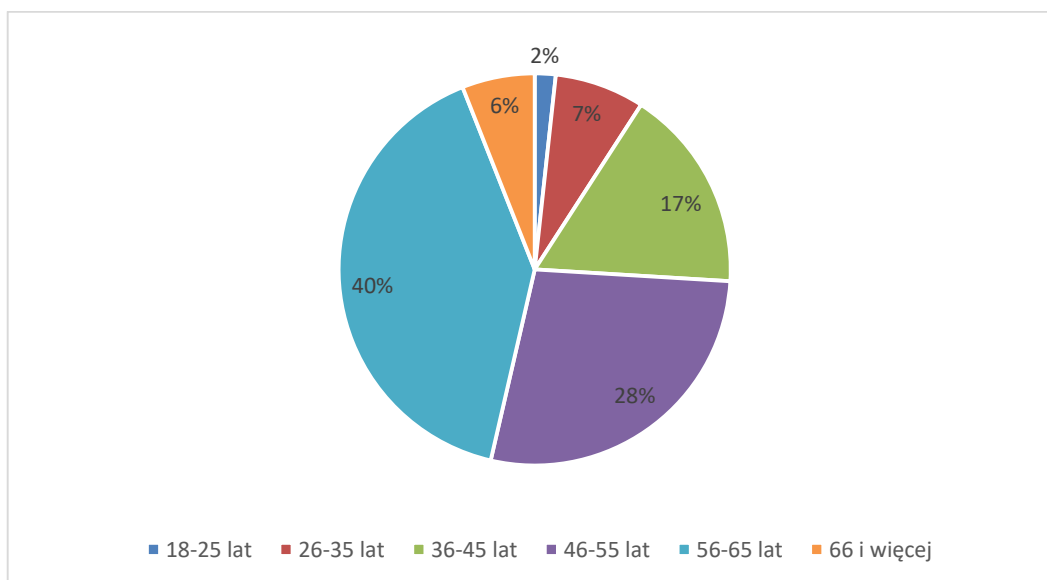
Źródło: Dane z OPS

Zdecydowanie częściej ze wsparcia OPS-ów korzystają mężczyźni. W 2020r. największą grupę beneficjentów stanowili mężczyźni w wieku 56-65 lat i były to zasiłki okresowe. Blisko 70% mężczyzn, którzy korzystają ze wsparcia Ośrodków, to osoby w przedziale wiekowym 45-65 lat.

Wykres 75. Płeć korzystających z pomocy GOPS[%]

Źródło: Dane z OPS

Wykres 76. Wiek mężczyzn korzystających z pomocy GOPS[%]

Źródło: Dane z OPS

3.4. Uzależnienie od alkoholu oraz jego leczenie w aspekcie danych z placówek lecznictwa odwykowego

Opieka ambulatoryjna dedykowana leczeniu uzależnień na terenie województwa lubuskiego, w których mogły być leczone osoby z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi używaniem alkoholu według danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. i Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Zielonej Górze, prowadzone są w formie poradni i oddziałów dziennych:

- leczenia uzależnień (15 w 2018r., 17 w 2019r. i 17 w 2020r.),
- terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu (14 w 2018r., 14 w 2019r. i 15 w 2020r.),
- terapii uzależnień od alkoholu dla dzieci i młodzieży (2 w 2018r., 2 w 2019r. i 2 w 2020r.),
- terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych (5 w 2018r., 5 w 2019r. i 5 w 2020r.),
- świadczenia dzienne terapii uzależnienia od alkoholu (3 w 2018r., 3 w 2019r. i 3 w 2020r.)

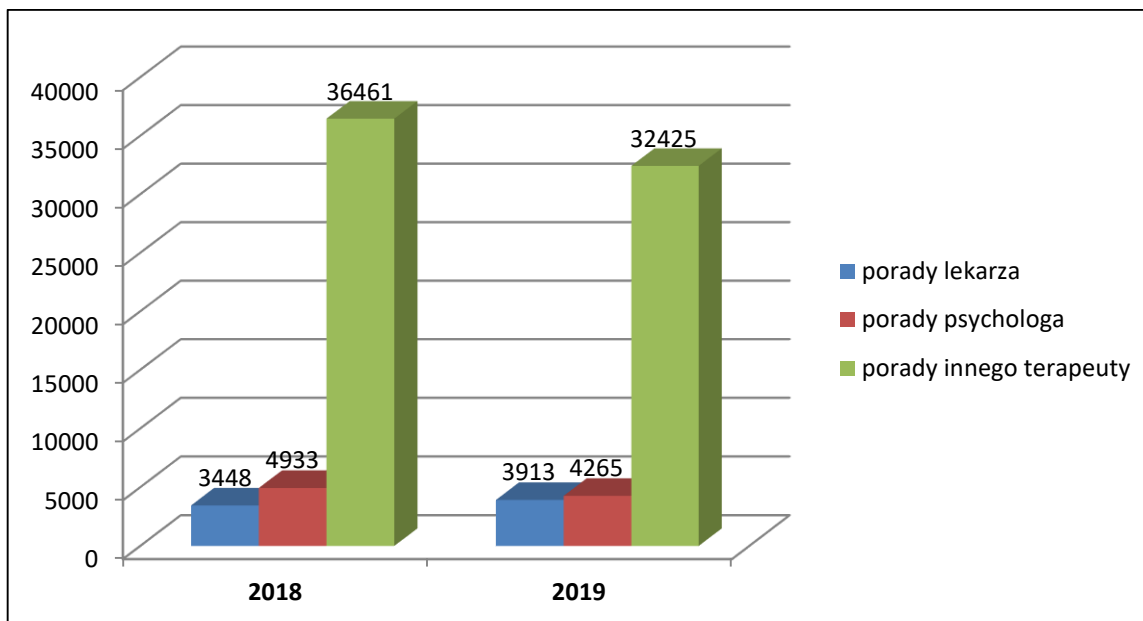
W przypadku leczenia stacjonarnego świadczenia w latach 2018-2020, podobnie jak w latach poprzednich, były realizowane przez 3 instytucje na terenie województwa, tj.: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych SPZOZ Cibórz, SP Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Międzyrzeczu oraz Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. Sp. z o.o., w formie:

- leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacja) – 3 placówki
- leczenie terapii uzależnienia od alkoholu – stacjonarne – 2 placówki

W placówkach stacjonarnych, w oddziałach detoksykacyjnych w latach 2018 i 2019 dostępnych było 61 łóżek, a w oddziałach terapii uzależnienia od alkoholu 140 łóżek.

Świadczenia zdrowotne w poradniach terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu udzielane są przez lekarza, psychologa, a także specjalistę psychoterapii uzależnień, psychoterapeutę i instruktora terapii uzależnień.

W ww. poradniach można skorzystać z psychoterapii indywidualnej, jak również psychoterapii grupowej. Innymi świadczeniami oferowanymi pacjentom są: interwencje pracownika socjalnego, wizyty w środowisku chorego, skierowanie do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych oraz porady telefoniczne.

Wykres 77. Liczba udzielonych porad w poradniach terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

W roku 2018r. z powodu zaburzeń związanych z używaniem alkoholu we wszystkich placówkach na terenie województwa lubuskiego było leczonych 5510 osób, natomiast **w roku 2019 - 4737 osób**. Zauważalny jest spadek liczby pacjentów w stosunku do roku 2015 o 1138 osób, co daje 19,4%

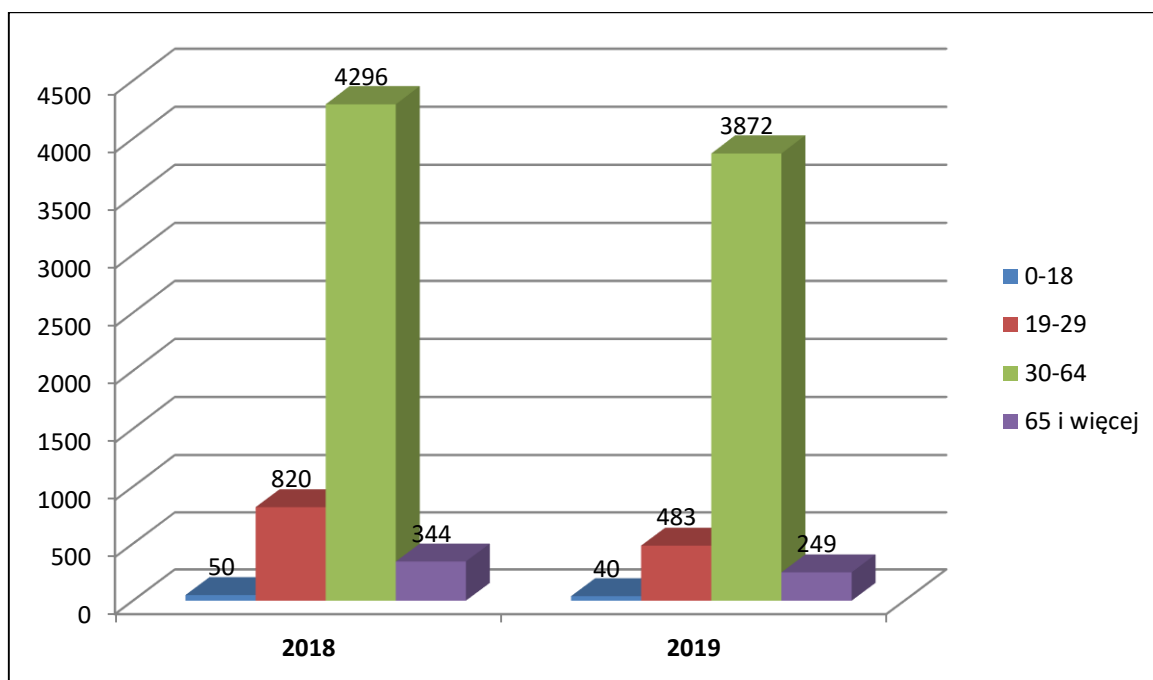
W zdecydowanej większości osoby leczone to mężczyźni (72,6% - w 2018 i 74,4 - w 2019r.). Zwiększył się udział mężczyzn w ogólnej liczbie pacjentów, w 2015 było to 71,1%.

Wzrósł również odsetek **osób leczonych po raz pierwszy** w życiu z około 37,2% (2187 osób w 2015r.) do aż 42,5 % (2013 osób w 2019r.).

Najbardziej charakterystyczną grupę wiekową stanowią osoby w wieku 30-64 lat (2018 r. - 78% i 2019 r. - 81,7%). Drugą w kolejności kategorią są osoby w wieku 19-29 (2018 r. - ok. 14,9% i 2019 r. - 10 %).

Pacjenci korzystający ze świadczeń medycznych w omawianym okresie, to w większości mieszkańcy miast (2018 r. – 69,9% i 2019 r. – 74,4%), co jest spójne z danymi z poprzedniego okresu. Porównując rok 2015 do 2019 należy jednak zauważyć większy o 8,1% odsetek pacjentów zamieszkujących miasta.

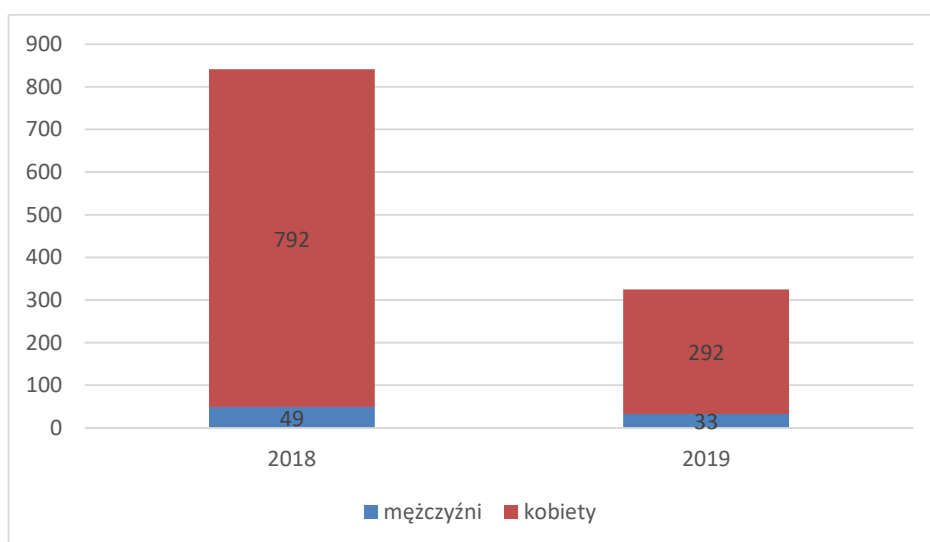
Najczęściej występującym powodem leczenia osób z problemem alkoholowym jest zespół uzależnienia. W stosunku do innych zaburzeń, takich jak np.: ostre zatrucie, używanie szkodliwe, zespół abstynencyjny z majaczeniem oraz inne zaburzenia związane z alkoholem na zespół uzależnienia w 2018 roku było leczonych 4545 osób (82,5%), a w 2019 roku – 3966 osoby (83,8%). Poziom ten jest na bardzo zbliżonym poziomie do lat 2015 i 2016.

Wykres 78. Liczba osób leczonych ogółem ze względu na wiek

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

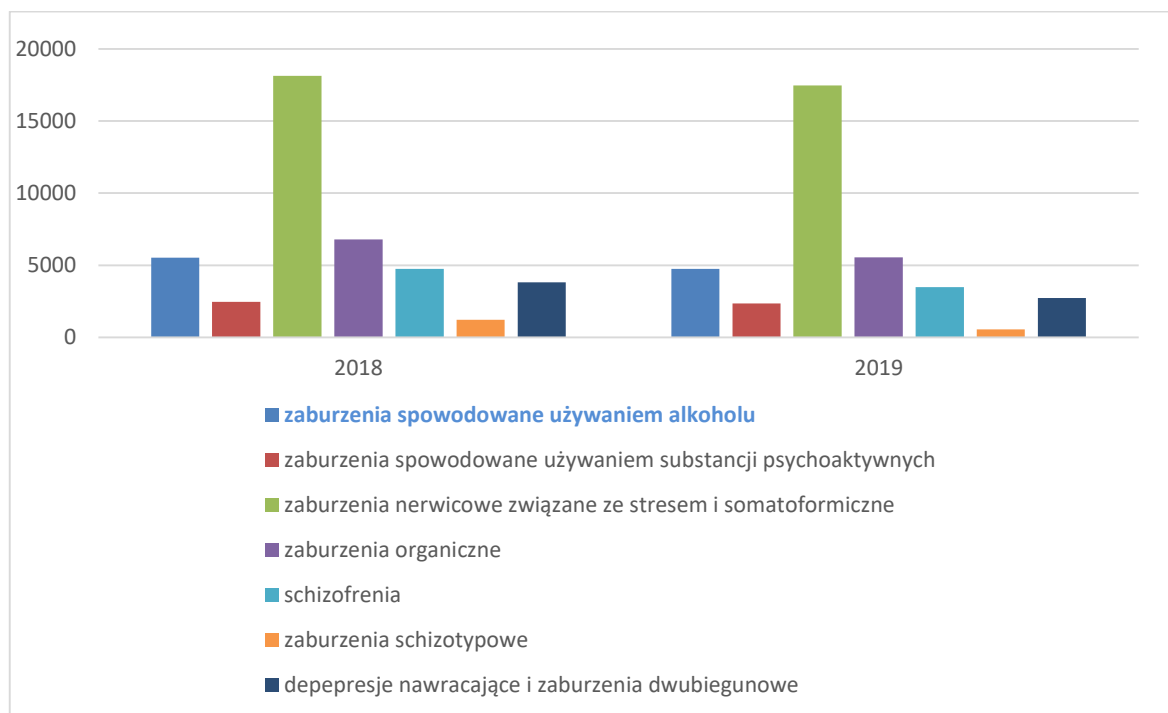
W poradniach leczenia uzależnień od alkoholu leczone są również osoby współuzależnione. W 2018 roku leczonych było 841 osób, a w 2019 roku - 325 osób. W większości były to osoby w wieku 30-64 lat (2018 r. – 76,5% i 2019 r. – ok. 75,7%). W zdecydowanej większości beneficjentkami były kobiety.

Wykres 79 . Osoby leczone z powodu współuzależnienia w 2018 i 2019r. ze względu na płeć.

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Osoby, które podejmowały leczenie z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu w 2019 roku stanowiły 10,09% wszystkich osób podejmujących leczenie z powodu zaburzeń psychicznych. Nieco wyższy odsetek odnotowany był w 2018r. (10,28%). Na podstawie danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego można stwierdzić, iż **zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu lokują się wśród głównych przyczyn zgłaszania się osób na leczenie psychiatryczne.**

Wykres 80. Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu na tle innych schorzeń psychicznych

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

W Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze, będącym jednostką Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego dla Nerwowo i Psychicznie Chorych SPZOZ w Ciborzu, udzielana jest przede wszystkim pomoc psychoterapeutyczna osobom uzależnionym i ich rodzinom. W 2018 roku w działającej w Ośrodku poradni zarejestrowano 986 osoby, w tym 304 osób skierowanych przez sądy do leczenia. W oddziale dziennym Ośrodka w terapii uczestniczyło 98 osób. W 2019 roku w poradni zarejestrowano 934 osób, w tym 292 skierowane przez sądy do leczenia. Natomiast w oddziale dziennym w terapii uczestniczyło 79 osób. W 2020 roku w poradni zarejestrowano mniej niż w 2019r., 755 osób, w tym 322 skierowane przez sądy do leczenia (o 1/3 mniej niż w poprzednim roku). Natomiast w oddziale dziennym w terapii uczestniczyło znacznie mniej, niż w poprzednim roku, 41 osób.

3.5. Oświata i rekomendowane programy profilaktyczne

W ramach różnych oddziaływań profilaktycznych, stosownie do odrębnych kategorii odbiorców, w województwie lubuskim realizowane były programy w ramach profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej. Celem profilaktyki uniwersalnej jest przeciwdziałanie inicjacji w zakresie różnych zachowań ryzykownych ogółu niezdiagnozowanej populacji poprzez działania informacyjne i wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Programy profilaktyki uniwersalnej realizowane są zatem bez względu na poziom indywidualnego zagrożenia rozwojem problemów np. alkoholowych. Odbiorcy działań profilaktyki selektywnej to podgrupy wybranej populacji (np. ogółu młodzieży) charakteryzujące się obecnością czynników ryzyka (indywidualnych, rodzinnych, środowiskowych), związanych z podejmowaniem danych zachowań ryzykownych, np.: używania czy nadużywania substancji psychoaktywnych. Programy te mają na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych. Programy profilaktyki wskazującej kierowane do jednostek, u których rozpoznano pierwsze objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych, zatem na osoby wysokiego ryzyka.¹⁷

W ramach wymienionych kategorii oddziaływań profilaktycznych od kilkunastu lat funkcjonują tzw. programy rekomendowane. System ten funkcjonuje od 2010 roku. Jest to zadanie realizowane we współpracy czterech instytucji: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyki narkomanii, profilaktyki problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

Programy są badane pod kątem spełnienia standardów - szczegółowych wymagań odnoszących się do jakości programu jako całości, a także poszczególnych etapów jego realizacji, tj. etapu diagnozy i oceny potrzeb, wyboru grupy docelowej, planowania celów i sposobów ich realizacji, zapewnienia jakości realizacji oraz monitorowania i oceny efektów programu w trakcie ewaluacji.

W pierwszej połowie lat 90. jednym z najważniejszych zadań, jakie postawiła przed sobą Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, było wprowadzenie do środowisk szkolnych w całej Polsce nowoczesnych programów profilaktycznych dla młodzieży, które stanowiłyby przeciwwagę dla tradycyjnych, słabych pod względem merytorycznym i nisko ocenianych przez młodzież pogadanek i konkursów trzeźwości. Chodziło również o to, aby nowoczesna wiedza na temat problemów

---

¹⁷ Por: A. Borucka, Profilaktyka wskazująca i selektywna w szkole [W:] <http://www.swiatproblemow.pl/magazyn/> styczeń-2017/">Styczeń 2017; <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106043>; <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106077>; <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106111>. (data dostępu: 15.10.2021).

alkoholowych oraz sposobów radzenia sobie z tymi problemami nie była ograniczona jedynie do wąskich, elitarnych grup, skupionych wokół niewielkiej liczby specjalistów realizujących eksperymentalne i pilotażowe programy edukacyjne. Jednak najważniejszym powodem, dla którego zdecydowano się na tak szeroki rozwój szkolnych programów profilaktycznych było przekonanie, że staną się one załącznikiem lub podstawą przyszłych lokalnych koalicji trzeźwościowych, skupiających nie tylko nauczycieli, pedagogów czy psychologów pracujących z dziećmi i młodzieżą, ale również rodziców tej młodzieży. Badania naukowe na temat czynników ryzyka związanego z piciem alkoholu przez młodzież oraz czynników chroniących w tym zakresie, prowadzone na początku lat 90-tych w USA (J.D. Hawkins, R.F. Catalano i L.A. Kent) wyraźnie pokazały, iż jednym z najważniejszych czynników chroniących młodych ludzi przed szkodami wynikającymi z picia alkoholu jest silna więź z rodzicami. W tej sytuacji niezwykle ważnym elementem programów profilaktycznych, ściśle zintegrowanym z treścią przekazów edukacyjnych dla młodzieży, stały się spotkania z rodzicami, wprowadzające do tzw. profilaktyki domowej przygotowującej rodziców do rozmawiania ze swoimi dziećmi nt. problemów wynikających z picia alkoholu oraz do podejmowania interwencji w sytuacjach kryzysowych.¹⁸

Jakie programy profilaktyczne były realizowane w województwie lubuskim w latach 2018 i 2019 wg statystyk ogólnopolskich?

Jak wynika z zestawień ogólnopolskich PARPA w **2018** roku rekomendowane programy profilaktyki uniwersalnej realizowane były w województwie lubuskim w 22 gminach i objęto nimi 6 946 uczniów i 947 rodziców. Na realizację omawianych programów przeznaczono kwotę 203 158,01 zł. W rankingu 16 województw stawało to woj. lubuskie na 3 miejscu od końca pod względem liczby dzieci objętych profilaktyką uniwersalną, a na 2 miejscu od końca - pod względem wydatków poniesionych na wspomniane działania.¹⁹ W **2019** roku programy te zostały zrealizowane w znacznie szerszym zakresie: w 49 gminach, objęto nimi 12 665 uczniów i 3 406 rodziców oraz przeznaczono na ich realizację znacznie więcej środków, 373 041,83 zł. W rankingu 16 województw województwo lubuskie plasowało się w średniej ogólnopolskiej pod względem większości omawianych kryteriów, poza liczebnością uczniów objętych profilaktyką uniwersalną. W tym przypadku lubuskie działaniami objęło znacznie mniej dzieci i młodzieży, aniżeli większość pozostałych województw.²⁰

Z kolei rekomendowane programy profilaktyki selektywnej w **2018** roku realizowane były zaledwie w 7 gminach, przy czym skierowane zostały do 385 uczniów i 302 rodziców. Przeznaczono na ich realizację 50 496, 74 zł. I w tym przypadku trzeba stwierdzić, iż w rankingu województw liczba uczniów

---

¹⁸ <https://programyrekomentowane.pl/strony/o-systemie-rekomendacji,116> (data dostępu: 20.10.2021)

¹⁹ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 57. (data dostępu: 15.10.2021).

²⁰ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 58. (data dostępu: 15.10.2021).

objętych profilaktyką selektywną w województwie lubuskim znajdowała się poniżej średniej ogólnopolskiej. To samo stwierdzenie dotyczy wydatków poniesionych na adekwatne formy działań.²¹

Mniej korzystnie statystyki te wypadają w **2019** roku, w którym to wspomniane programy znalazły realizację w zaledwie 5 gminach. Objęto nimi 349 uczniów i 60 rodziców. Adekwatnie, wydatki na sfinansowanie tej oferty wyniosły znacznie mniej aniżeli w poprzednim roku, bo 29 000 zł. Stan ten spowodował, że w rankingu województw województwo lubuskie uplasowało się pod względem omawianych kryteriów na pozycjach poniżej średniej ogólnopolskiej.²²

Rekomendowane programy profilaktyki wskazującej realizowane były w **2018** roku w 5 gminach. Z oferty tej skorzystało 319 uczniów i 5 rodziców. Sfinansowanie tych działań wyniosło 4 800, 00 zł. Dane te sprawiają, iż w rankingu województw województwo lubuskie plasowała się na ostatnim miejscu pod względem liczebności gmin, realizujących ten rodzaj aktywności (na równi z dwoma innymi województwami), na 4 miejscu od końca – pod względem liczby uczestniczących uczniów i na 3 od końca – jeśli chodzi o finanse przeznaczone na ich realizację.²³

Programy te w realizowane były w jeszcze mniejszym zakresie, bo zaledwie w 2 gminach w **2019** roku, choć objęto nimi większą liczbę zarówno uczniów (330), jak i rodziców (10) niż w poprzednim roku. Na realizację przeznaczono mniej środków, bo 3 000,00 zł. W porównaniu do 2018 roku, w 2019 roku lubuskie uplasowało się nieco wyżej w rankingu w odniesieniu do liczby gmin realizujących adekwatne programy i liczbę uczniów nimi objętych, ale niewiele zmieniło w zakresie finansowania omawianych przedsięwzięć.²⁴

Obok programów rekomendowanych w województwie lubuskim realizowano inne oddziaływania profilaktyczne. W roku 2018 były one znacznie częściej prowadzone, aniżeli programy rekomendowane. Dotyczy to zwłaszcza profilaktyki uniwersalnej, w której programy inne niż rekomendowane realizowało ponad dwukrotnie więcej gmin (niż programy rekomendowane), obejmując nimi aż sześciokrotnie więcej uczniów (niż rekomendowanymi) i wydatkując na ten cel ponad dwukrotnie więcej środków (niż na rekomendowane).²⁵

Niewielki natomiast był zakres realizacji zajęć profilaktycznych innych niż rekomendowane w przypadku profilaktyki selektywnej. Co prawda niewiele więcej gmin deklarowało ich realizację, ale programami innymi niż rekomendowane objęto ponad dziewięciokrotnie więcej uczniów, niż programami rekomendowanymi, wydatkując na ten cel dwukrotnie więcej środków niż na programy rekomendowane.²⁶

---

²¹ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 58. (data dostępu: 12.10.2021).

²² Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 59. (data dostępu: 12.10.2021).

²³ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 59. (data dostępu: 12.10.2021).

²⁴ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 60. (data dostępu: 12.10.2021).

²⁵ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 60-61. (data dostępu: 12.10.2021).

²⁶ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 61-62. (data dostępu: 13.10.2021).

W przypadku profilaktyki wskazującej niewielka jest aktywność gmin w realizacji programów innych niż rekomendowane. Prowadzi je dwukrotnie mniej gmin (niż programy rekomendowane), obejmując działaniami o 50% mniej uczniów (niż rekomendowanymi) i wydatkując na ten cel blisko 50% mniej.

Dodać przy tym warto, że główną formą działań profilaktycznych była w 2018 roku najmniej efektywna „prelekcja”, dominująca w 59 gminach województwa lubuskiego²⁷. Zaznaczyć również należy, że lubuskie zajęło niechlubne ostatnie miejsce w rankingu województw, pod względem realizacji przez gminy form, jakimi są „szkolenia/warsztaty dla nauczycieli/wychowawców”. Niewielką popularnością cieszyły się też „warsztaty/szkolenia dla rodziców”.²⁸

Inne niż rekomendowane programy profilaktyczne były równie popularne w 2019 roku, w porównaniu z rokiem 2018. W ramach profilaktyki uniwersalnej, realizowanej w 88 gminach, opartej o programy inne niż rekomendowane wzięło udział ośmiokrotnie razy więcej uczniów, aniżeli w adekwatnych programach rekomendowanych. Gminy przeznaczyły też pięć razy więcej środków finansowych na ten cel w porównaniu z programami rekomendowanymi.²⁹

Realizację zajęć w ramach profilaktyki selektywnej deklarowało w 2019 roku 14 gmin, zatem blisko trzykrotnie więcej, aniżeli w przypadku programów rekomendowanych. Objęto nimi trzykrotnie więcej uczniów i przeznaczona na ich realizację pięciokrotnie więcej środków, aniżeli na programy rekomendowane.³⁰

W przypadku profilaktyki wskazującej realizowanej za pomocą programów innych niż rekomendowane, aktywność gmin w 2019 roku jest podobna, jak w roku 2018, ale działaniami programów poza rekomendacją objęto czterokrotnie mniej uczniów, jak w roku 2018, przeznaczając jednak na ten cel więcej środków finansowych³¹. Programami innymi niż rekomendowane objęto w 2019 roku dwukrotnie więcej dzieci i młodzieży, niż programami rekomendowanymi. Na realizację programów poza rekomendacją wydatkowano w omawianym roku 47- krotność środków przeznaczonych na programy rekomendowane!³²

W 2019, podobnie jak w roku poprzednim, bardzo popularną formą działań profilaktycznych były „jednorazowe prelekcje i pogadanki”. Warto jednak zauważyć, iż konkurencyjną formą wobec nich były w 2019 roku „festyny i inne imprezy plenerowe”. W 2019 roku, w porównaniu z rokiem 2018, znacznie

---

²⁷ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 64-66. (data dostępu: 13.10.2021).

²⁸ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 66-67. (data dostępu: 13.10.2021).

²⁹ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 61-62. (data dostępu: 15.10.2021).

³⁰ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 62-63. (data dostępu: 15.10.2021).

³¹ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 60; [https://www.parpa.pl/images/file/ zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 62-63. (data dostępu: 15.10.2021).

³² Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 60, 64. (data dostępu: 15.10.2021).

wzrosła popularność „szkoleń/warsztatów dla rodziców” oraz „szkoleń/warsztatów dla nauczycieli/wychowawców”.³³

Przykładowe rekomendowane programy profilaktyczne

SZKOŁA DLA RODZICÓW I WYCHOWAWCÓW

Grupa docelowa: Program Szkoła dla Rodziców i Wychowawców jest kierowany do rodziców i wychowawców oraz profesjonalistów, którzy pracują z rodzicami i chcą przeciwdziałać zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży.

Cele programu: Program ma na celu zwiększenie umiejętności wychowawczych beneficjentów oraz zmianę postaw wychowawczych rodziców/ wychowawców na takie, które by zapobiegały lub minimalizowały wystąpienie zachowań problemowych/ryzykownych dzieci młodzieży.³⁴

FANTASTYCZNE MOŻLIWOŚCI

Grupa docelowa: Uczniowie klas V lub VI szkół podstawowych oraz ich rodzice.

Cele programu: Opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu przez dorastających poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących.³⁵

LABOLATORIUM WIEDZY POZYTYWNEJ

Grupa docelowa: Uczniowie w wieku 13–14 lat, ich rodzice i nauczyciele.

Cele programu:

Moduł dla gimnazjalistów

Głównym celem programu jest ukształtowanie postaw uczestników aprobujących abstynencję od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w wymiarach emocjonalnym (pozytywny stosunek do abstynencji), poznawczym (dysponowanie wiedzą na temat zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych) i behawioralnym (nieużywanie substancji psychoaktywnych).

---

³³ Por: [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 66; [https://www.parpa.pl/images/file/ zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf), s. 64 - 67. (data dostępu: 16.10.2021).

³⁴ <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/szkola-dla-rodzicow-i-wychowawcow> (data dostępu 21.10.2021).

³⁵ <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/fantastyczne-mozliwosci,16#> (data dostępu 21.10.2021).

Moduł dla rodziców

Głównym celem jest wzmocnienie takich postaw rodziców wobec kwestii (potencjalnego) używania przez ich dzieci alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, które będą wspierać abstynencję. W szczególności dotyczy to: określania i wdrożenia norm związanych z nieaprobowaniem używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych przez nastolatków (abstynencja jako norma). Ponadto program ma się przyczyniać do poprawy klimatu społecznego szkoły.

Moduł dla nauczycieli

Główne cele to: poprawa klimatu społecznego szkoły w trzech głównych wymiarach – aksjonormatywnym, interpersonalnym i emocjonalnym, dotycząca relacji nauczyciele–uczniowie oraz pomiędzy uczniami, wzrost wiedzy o prawidłowościach okresu dorastania – perspektywa psychologiczna, wzrost wiedzy i umiejętności w zakresie pomagania osobom używającym substancji psychoaktywnych.³⁶

---

³⁶ <https://programyrekomentowane.pl/strony/artykuly/laboratorium-wiedzy-pozytywnej,18#> (data dostępu: 21.10.2021).

4. Wybrane przedsięwzięcia w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych

4.1. Przedsięwzięcia samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych

Zadania wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi samorząd województwa realizuje na podstawie Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w następujących obszarach:

- promocji zdrowia;
- profilaktyki;
- redukcji szkód, rehabilitacji zdrowotnej, społecznej i zawodowej.

Realizacja Programu następowała poprzez otwarte konkursy ofert na realizację zadań z zakresu działań profilaktycznych i przeciwdziałania alkoholizmowi. Decyzją Zarządu Województwa przyznano dofinansowanie:

- w 2018 r. na realizację 12 zadań, na kwotę 110 tys. zł;
- w 2019 r. na realizację 14 zadań, na kwotę 110 tys. zł.

Wsparcie finansowe przyznano zadaniom mającym na celu m.in:

- wspieranie programów profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców;
- wspieranie działań mających na celu rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych, tworzenie i upowszechnianie działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym;
- organizację wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym;
- realizację i wspieranie kampanii edukacyjnych mających na celu zwiększanie świadomości na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież;
- wspieranie działań służących promocji zdrowego stylu życia z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej dzieci i młodzieży;
- realizację programów terapeutycznych w placówkach leczenia uzależnień;
- upowszechnianie ofert programów pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, wykluczonych społecznie oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- wspieranie działalności środowisk abstynenckich.

W roku 2020 r. z uwagi na stan epidemii otwarty konkurs ofert nie był ogłaszany.

W oparciu o art. 15 zm. ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, z późn. zm.), Zarząd Województwa Lubuskiego przyznał jedną dotację w kwocie 100.000 zł. Przyznana dotacja umożliwiła zakup sprzętu komputerowego dla 50 dzieci z 14 powiatów, przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, a umieszczonych z powodu dysfunkcji rodziców biologicznych spowodowanej przemocą domową lub uzależnieniem, w tym od alkoholu. Zakupiony sprzęt umożliwił realizację przez dzieci obowiązku zdalnego nauczania, jak również rozwijanie zainteresowań.

Ponadto Zarząd Województwa Lubuskiego uznając celowość realizacji zadań organizacji pozarządowych w trybie art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w latach 2018-2020 przyznał dotacje w łącznej wysokości 65.185,00 zł. na realizację 11 zadań.

Samorząd województwa w 2018 i 2019 roku przyznawał również dotacje w łącznej wysokości 23.371 zł dla Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze, z przeznaczeniem na dofinansowanie zadań z zakresu promocji zdrowia w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W ramach przekazanych środków zorganizowano szkolenia dla pracowników placówek leczenia odwykowego funkcjonujących na terenie województwa lubuskiego. W szkoleniach uczestniczyli pracownicy placówek leczenia odwykowego funkcjonujących na terenie województwa lubuskiego. Tematyka szkoleń: „Pomoc parze dotkniętej problemem uzależnienia”, „Uzależnienie a trauma”, „Czynniki leczące w psychoterapii ze szczególnym uwzględnieniem relacji terapeutycznej w pracy z osobami uzależnionymi od alkoholu i pijącymi szkodliwie”, „Symbol i przestrzeń w psychoterapii – nauka warsztatu dla osób pracujących z osobami uzależnionymi od alkoholu”. Z ww. form doskonalenia zawodowego skorzystało 67osób.

Pozostałe działania podejmowane przez samorząd województwa w latach 2018-2020:

1. Seminaria na temat przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Z inicjatywy Departamentu Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w latach 2018-2019 zostały zorganizowane seminaria na temat przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem seminariów było przybliżenie oraz pogłębienie wiedzy w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi specjalistycznym służbom pracującym w obszarach pomocy rodzinie z problemem alkoholowym i osobom uzależnionym.

W seminariach wzięli udział członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pracownicy socjalni, asystenci rodziny oraz koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej z terenu województwa lubuskiego.

Ogółem na organizację seminariów w latach 2018-2019 wydatkowano kwotę **6.567,54 zł.**

2. Konkurs pn. „Widzisz. Nie zgadzaj się! REAGUJ!”.

W ramach realizacji Programu, Zarząd Województwa Lubuskiego ogłosił konkurs dla uczniów szkół województwa lubuskiego pn. „Widzisz. Nie zgadzaj się! REAGUJ!..”. Celem konkursu była edukacja zdrowotna oraz profilaktyka uzależnienia od alkoholu mieszkańców województwa lubuskiego, w szczególności ludzi młodych, poprzez promocję zdrowego stylu życia oraz wzmocnienie abstynenckich postaw i zachowań wśród dzieci i młodzieży. Hasłem przewodnim było: „Dziękuję, nie piję. Zabawa bez alkoholu”. Laureaci otrzymali indywidualne nagrody w postaci kart podarunkowych oraz upominki.

Ogółem na organizację konkursu wydatkowano kwotę **6.917,06 zł.**

3. Szkolenie dla organizacji pozarządowych.

W 2018 r. Departament Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze zorganizował szkolenie w zakresie rozliczania dotacji w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz przepisów wykonawczych. W szkoleniu uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Ogółem na organizację szkolenia wydatkowano kwotę **1.330,00 zł.**

4. Lubuski Dzień Trzeźwości.

W latach 2018 i 2019 organizowany był również Lubuski Dzień Trzeźwości. Wydarzenie skierowane było do środowisk trzeźwościowych z województwa lubuskiego. Przedsięwzięcia miały na celu promowanie postaw abstynenckich. W wydarzeniu udział wzięły również osoby zaangażowane w pomoc i wsparcie uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom, między innymi: członkowie miejskich/gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, działacze na rzecz środowisk trzeźwościowych, lekarze oddziałów szpitalnych terapii uzależnienia od alkoholu oraz psychoterapeuci poradni leczenia uzależnień. Na organizację wydarzeń wydatkowano kwotę **22.008,00 zł.**

5. „Mikołajki” dla dzieci z placówek wsparcia dziennego

W latach 2018-2020 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze był organizatorem „Mikołajek”. W ramach corocznych spotkań odbywały się spektakle teatralne, konkursy i animacje, przekazanie paczek świątecznych oraz poczęstunek. W imprezach uczestniczyły dzieci z placówek wsparcia dziennego, świetlic dziennych, środowiskowych i profilaktyczno-wychowawczych.

Samorząd województwa lubuskiego w latach 2018-2020 dofinansował zadanie kwotą **20.997,20 zł.**

Łącznie na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018-2020 samorząd województwa przekazał kwotę 446.375,80 zł:

- 2018r. - 175.119,80 zł;

- 2019r. - 174.256,00 zł;

- 2020r. - 117.000,00 zł.

Ponad wymienione działania samorząd województwa z budżetu woj. Lubuskiego, corocznie przekazuje środki w formie dotacji dla podległych podmiotów leczniczych realizujących świadczenia w obszarze leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych. Środki te przeznaczone są na zakup sprzętu i działania inwestycyjne

Tabela 6. Dotacje udzielone podległym podmiotom leczniczym z budżetu województwa lubuskiego 2018-2021.

Nazwa jednostki	2018	2019	2020	2021	Razem
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych SP ZOZ w Ciborzu	1 449 480,10	1 177 939,00	830 000,00	1 577 249,00	5 034 668,10
SP Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Międzyrzeczu	1 220 602,71	2 330 959,00	1 717 525,54	2 664 121,00	7 933 208,25
SP ZOZ Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze	85 000,00	0	0	187 989,00	272 989,00
Ośrodek dla Osób Uzależnionych SP ZOZ w Nowym Dworcu	0,00	59 669,31	0	301 600,00	361 269,31
Razem	2 757 100,81	3 568 567,31	2 547 525,54	4 730 959,00	13 602 134,66

Źródło: Dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

4.2. Przedsięwzięcia w placówkach oświatowych w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych

Włączając się w realizację zadań wynikających z Narodowego Programu Zdrowia, Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. wraz z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, policją, państwową stacją sanitarno-epidemiologiczną, jednostkami samorządu terytorialnego i Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze realizuje zadania, których celem jest zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkołach i placówkach systemu oświaty, a także zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży. Celem podejmowanych działań przez Lubuskiego Kuratora Oświaty w ramach realizacji profilaktyki m.in. problemów alkoholowych w szkołach, jest wzrost poziomu wiedzy na ten temat wśród dzieci i młodzieży, zmiana postaw ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialności za własne zdrowie i życie w ramach zintegrowanej profilaktyki i wychowania

w szkołach i placówkach oświatowych poprzez inicjowanie do podejmowania działań skierowanych do młodzieży, prowadzonych aktywnymi i nowatorskimi metodami.

Zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021r. poz.1082 z póź. zm.), placówki oświatowe realizują indywidualny program wychowawczo-profilaktyczny. Program obejmujący treści i działania skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców, jest opracowywany na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły lub placówki.

Przykładowe działania podejmowane przez placówki na terenie województwa lubuskiego:

- Tworzenie bezpiecznego, wolnego od agresji, przemocy i uzależnień środowiska wychowawczego szkoły;
- Propagowanie szacunku dla zdrowego stylu życia oraz kultury i tradycji;
- Kształtowanie postaw asertywnych poprzez: sztukę odmawiania, wzajemne wspieranie, werbalizację potrzeb;
- Kształtowanie pozytywnego obrazu siebie poprzez: poznawanie swoich mocnych stron oraz docenianie własnych, nawet drobnych sukcesów;
- Kształtowanie odpowiedzialności za siebie i innych, za podejmowane decyzje i zachowania;
- Indywidualne lub grupowe wsparcie uczniów na terenie szkoły;
- Monitorowanie potrzeb i oczekiwań rodziców wobec systemu wychowawczo-profilaktycznego szkoły;
- Umożliwienie rodzicom aktywnej działalności i współdecydowania o życiu szkoły;
- Uświadomienie rodzicom zagrożeń w rozwoju młodego pokolenia;
- Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie radzenia sobie z ryzykownymi zachowaniami uczniów.

Formy realizacji:

- Omawianie na lekcjach wychowawczych organizacji roku szkolnego, podstawowych zapisów Statutu Szkoły, Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania (WSO I PSO), Programu Wychowawczego i Szkolnego Programu Profilaktyki oraz podstawowych regulaminów dotyczących ucznia;
- Zapoznanie uczniów z punktami Statutu dotyczącymi zakazu opuszczania szkoły podczas zajęć lekcyjnych oraz procedurami interwencji szkoły w sytuacjach ryzykownych zachowań uczniów;
- Systematyczna kontrola boisk, toalet i pomieszczeń szkoły przez nauczycieli – w ramach pełnionych dyżurów;
- Przestrzeganie zakazu stosowania agresji i przemocy;

- Stosowanie procedur przewidzianych odpowiednio do rodzaju ryzykownych zachowań uczniów;
- Omawianie tematyki zdrowego stylu życia na lekcjach wychowawczych;
- Zachęcanie młodzieży do udziału w akcjach promujących zdrowy styl życia;
- Omawianie zagadnień dotyczących zdrowia psychicznego (depresja, zaburzenia odżywiania, problemy emocjonalne);
- Organizowanie spotkań ze specjalistami z zakresu zdrowego odżywiania oraz profilaktyki zdrowia;
- Organizowanie szkolnych kampanii, festynów, debat, projekcji filmowych i konkursów o tematyce profilaktycznej;
- Opracowywanie gazetek tematycznych, plakatów, ulotek itp.;
- Kulturowanie tradycji i obrzędowości narodowej, lokalnej i szkolnej;
- Udział w wycieczkach upamiętniających osoby oraz miejsca ważne dla historii Polski;
- Psychoedukacyjne zajęcia z asertywności;
- Realizacja na lekcjach wychowawczych tematów o systemie wartości, kształtowaniu charakteru;
- Spotkania z pedagogiem, psychologiem, policją, kuratorem sądowym;
- Promowanie sukcesów młodzieży (artystycznych, naukowych, sportowych) poprzez nagrody, dyplomy, pochwały;
- Działalność w organizacjach szkolnych i kołach zainteresowań;
- Godziny wychowawcze dotyczące obowiązków człowieka oraz odpowiedzialności za ich lekceważenie;
- Zajęcia w ramach godzin wychowawczych (np. Spójrz inaczej, Znajdź właściwe rozwiązanie i inne);
- Profilaktyczna gazetka ścienna na korytarzu szkolnym;
- Realizacja działań w ramach kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”;
- Realizacja Tygodnia Profilaktyki Uzależnień i Promocji Zdrowia (konkurs wiedzy – sportowy, pokaz pierwszej pomocy, warsztaty profilaktyczne, itp.);
- Rozmowy i konsultacje indywidualne, dyskusje podczas wywiadówek klasowych;
- Anonimowe sondaże ankietowe;
- Warsztaty umiejętności wychowawczych;
- Udostępnianie literatury z zakresu problematyki okresu dorastania;
- Zapraszanie rodziców do współorganizowania: lekcji wychowawczych, imprez i uroczystości klasowych jak i ogólnoszkolnych oraz zajęć pozalekcyjnych;
- organizowanie spotkań o charakterze mediacyjnym uczeń - nauczyciel – rodzic;
- podziękowania w formie: listów, dyplomów, podziękowań na forum klasy, szkoły, również w formie wybranej przez uczniów, zapis w Kronice Szkoły;

- spotkania z rodzicami poświęcone zagrożeniom młodzieży – ryzyko związane z używaniem narkotyków, dopalaczy przez młodzież, korzystania z Internetu;
- Wskazanie instytucji, w których mogą szukać pomocy – pomoc w dotarciu do specjalistów;
- Warsztaty psychoedukacyjne – odpowiadające na rzeczywiste potrzeby, profesjonalnie organizowane i sprawnie przeprowadzane;
- Konsultacje indywidualne dla rodziców z udziałem specjalistów z zewnątrz (w trakcie wywiadówek);
- Rozmowy i konsultacje indywidualne, dyskusje podczas posiedzeń rady pedagogicznej;
- Bieżąca współpraca z Zespołem Wychowawczo- Profilaktycznym i Zespołem ds. Pomocy Psychologiczno- Pedagogicznej;
- Umożliwienie udziału w różnych zewnętrznych formach szkoleniowych;
- Udostępnianie literatury z zakresu problematyki okresu dorastania.

4.3. Przedsięwzięcia Lubuskiej Policji w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych

W latach 2018-2020 Lubuska Policja podjęła następujące działania profilaktyczne na rzecz ograniczenia zjawiska alkoholizmu w województwie lubuskim:

- **Działania prewencyjne pn. „PRYZSTAŃ POLICJA 2018 i 2019” na 24 i 25 Pol’and’Rock Festiwal w Kostrzynie nad Odrą**

Działania Profilaktyczne pn. „Przystań Policja” to przedsięwzięcie realizowane w trakcie Pol'and'Rock Festival przez Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp. W ramach działań przygotowany został punkt informacyjno – edukacyjny, w którym udzielane były informacje na temat zjawisk patologicznych tj. alkoholizm, handel ludźmi, przemoc i cyberprzemoc oraz narkomania, demoralizacja nieletnich, ochrona mienia, a także był promowany zawód policjanta.

Uczestnicy Festiwalu mieli również możliwość sprawdzenia swojego stanu trzeźwości przed opuszczeniem Festiwalu za pomocą urządzenia AlcoBlow.

Celem przedsięwzięcia było zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na Pol'and'Rock Festival oraz promowanie zawodu Policjanta, zapobieganie zjawiskom patologii społecznej (alkoholizm, narkomania, cyberprzemoc, przemoc rówieśnicza itp.), edukacja na rzecz bezpieczeństwa wśród uczestników festiwalu, kształtowanie poczucia bezpieczeństwa wśród uczestników festiwalu, budowanie pozytywnego wizerunku Policji jako instytucji służebnej i godnej zaufania.

- **Wojewódzki Program Edukacyjno-Informacyjny pn. „Bezpieczna Młodość”**

Program skierowany jest do uczniów szkół, kadry pedagogicznej i rodziców uczniów szkół ponadpodstawowych woj. lubuskiego.

Program zakłada prowadzenie systematycznych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa młodzieży woj. lubuskiego poprzez informowanie i edukację na temat skutków zachowań ryzykownych takich jak: zażywanie narkotyków, spożywanie alkoholu, cyberprzemoc, a także w obszarze możliwości zapobiegania zjawiskom patologicznym i ochrony przed staniem się ofiarą przestępstw.

W ramach programu realizowane są:

- działania informacyjno-edukacyjne w kilku obszarach tematycznych w poszczególnych grupach wiekowych odbiorców: w I klasach szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe) – tematyka: odpowiedzialność prawna nieletnich, przestępstwa z nienawiści, w II klasach szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe) – tematyka: uzależnienia (narkomania, dopalacze, alkoholizm), cyberprzemoc/cyberprzestępczość, w III klasach szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe) – tematyka: bezpieczeństwo w ruchu drogowym, w III klasach szkół ponadpodstawowych (licea, szkoły branżowe) i klasach IV techników - zapobieganie handlowi ludźmi, ostatnie klasy szkół ponadpodstawowych (IV - licea, V – technika) – tematyka: promowanie zawodu policjanta.

Działania polegają głównie na przeprowadzaniu przez policjantów spotkań profilaktycznych z uczniami w szkołach. Do udziału w spotkaniach zapraszani są eksperci w danej dziedzinie z innych komórek organizacyjnych Policji specjalizujących się w danym obszarze oraz z instytucji pozapolicyjnych, tj. w obszarze odpowiedzialność prawna nieletnich, np. sędziów Wydziałów ds. nieletnich Sądów Rejonowych, w obszarach takich jak cyberprzemoc, uzależnienia, np. psychologów szkolnych lub z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, w obszarze bezpieczeństwo w ruchu drogowym, np. przedstawicieli wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego.

- satelickie formy oddziaływań, takie jak: konkursy, turnieje dla uczniów – w zależności od pozyskania środków finansowych, wizyty w jednostkach Policji, zaangażowanie uczniów do działań profilaktycznych Policji (podczas festynów, pikników, itp.), pokazy filmów związanych z daną tematyką połączone z dyskusją, itp.

Działaniom skierowanym do uczniów towarzyszą:

- formy skierowane do dorosłych opiekunów uczniów: szkolenia kadry pedagogicznej szkoły z obszarów: „Procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją” – w pierwszym roku realizacji Programu, a także z innego obszaru wynikającego

z potrzeb szkoły lub/i lokalnych zagrożeń wśród dzieci i młodzieży, np. przemoc w rodzinie, terroryzm, radykalizacja i „mowa nienawiści”, cyberprzemoc, przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi itp.,

- wywiadówki profilaktyczne dla rodziców uczniów – z obszarów takich jak: odpowiedzialność prawna nieletnich, przeciwdziałanie uzależnieniom dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie cyberprzemocy, inny obszar wynikający z potrzeb szkoły/lokalnych zagrożeń wśród dzieci i młodzieży.

W roku szkolnym 2020/2021 udział w Programie wzięło 58 szkół ponadpodstawowych na terenie woj. lubuskiego.

W pierwszym półroczu 2020 roku lubuscy policjanci przeprowadzili łącznie 414 spotkań, w których uczestniczyło 10168 uczniów. Ponadto przeprowadzone zostały 2 wywiadówki profilaktyczne, w których uczestniczyło 115 rodziców oraz 6 szkoleń kadry kierowniczej dla 158 zainteresowanych osób. W drugim półroczu 2020 r. przeprowadzono łącznie 26 spotkań, w których uczestniczyło 604 uczniów.

- **Zakładka internetowa „E-porady. Lubuska policja informuje!” - Przeciwdziałanie uzależnieniom**

Wydział Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. przygotował na stronie internetowej KWP w Gorzowie Wlkp. zakładkę „E-porady. Lubuska policja informuje!”, w której opracowano specjalny blok tematyczny: Przeciwdziałanie uzależnieniom. W zakładce znaleźć można porady profilaktyczne, spoty i materiały profilaktyczne do pobrania, wykaz placówek pomocowych dla osób uzależnionych i współuzależnionych w woj lubuskim oraz prezentację – aspekty prawne przeciwdziałania uzależnieniom. Zakładka została umieszczona także na stronach internetowych KPP/KMP woj. lubuskiego.

4.4. Działania podejmowane przez samorzady lokalne w sprawozdawczości Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

Dane za **2018 r.** dotyczące działań w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zgłoszone w rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego (Dz. U. z 2016 r., poz. 2216).

W 2018 roku w ramach 2 celu operacyjnego Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (NPZ): **Profilaktyka rozwiązywania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi** - jednostki samorządu terytorialnego województwa lubuskiego realizowały zadania, które były skierowane

do dzieci i młodzieży, osób dorosłych i osób starszych. Zgłoszone zadania realizowano w ramach Krajowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – zgłoszono 365 zadań:

- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu promocji zdrowia:**
  - kampanie edukacyjne dotyczące ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia (44 zadania);
  - upowszechnianie informacji dot. zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania w rodzinach w szczególności z problemem alkoholowym (6 zadań);
  - edukacja dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież (2 zadania);
  - upowszechnianie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety (2 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu szkolenia kadr:**
  - podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (13 zadań);
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu profilaktyki:**
  - profilaktyka uniwersalna - poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie uniwersalnych programów profilaktycznych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, które biorą pod uwagę wspólne czynniki ryzyka problemów alkoholowych i innych zachowań ryzykownych i czynniki chroniące, wspierające prawidłowy rozwój (53 zadania);
  - profilaktyka selektywna – poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (33 zadania) oraz poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki selektywnej adresowanych do dzieci, młodzieży, rodziców i wychowawców (10 zadań);
  - profilaktyka wskazująca – poszerzanie i udoskonalenie ofert i wspierania realizacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki wskazującej (3 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa:**
  - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu (24 zadania);

- zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym (18 zadań);
- zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym (17 zadań);
- wspieranie działalności środowisk abstynenckich (17 zadań);
- zwiększanie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia (11 zadań);
- podejmowanie działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie (5 zadań).

W 2019 roku w ramach 2 celu operacyjnego Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (NPZ): **Profilaktyka rozwiązywania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi** - jednostki samorządu terytorialnego województwa lubuskiego realizowało zadania, które były skierowane do dzieci i młodzieży, osób dorosłych i osób starszych. Zgłoszone zadania realizowano w ramach Krajowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – zgłoszono 392 zadania:

- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu promocji zdrowia:**
  - kampanie edukacyjne dotyczące ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia (49 zadań);
  - edukacja dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież (7 zadań);
  - upowszechnianie informacji dot. zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania w rodzinach w szczególności z problemem alkoholowym (6 zadań);
  - upowszechnianie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety (2 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu szkolenia kadr:**
  - podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (4 zadania);
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu profilaktyki:**
  - profilaktyka uniwersalna - poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie uniwersalnych programów profilaktycznych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, które biorą pod uwagę wspólne czynniki ryzyka problemów alkoholowych

- i innych zachowań ryzykownych i czynniki chroniące, wspierające prawidłowy rozwój (51 zadań);
- profilaktyka selektywna – poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (30 zadań) oraz poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki selektywnej adresowanych do dzieci, młodzieży, rodziców i wychowawców (9 zadań);
  - profilaktyka wskazująca – poszerzanie i udoskonalenie ofert i wspierania realizacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki wskazującej (5 zadań).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa:**
    - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu (24 zadania);
    - wspieranie działalności środowisk abstynenckich (24 zadania);
    - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym (22 zadania);
    - zwiększanie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia (16 zadań);
    - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym (13 zadań);
    - podejmowanie działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie (5 zadań).

Wnioski

1. Spadła liczba osób nietrzeźwych podejrzanych o popełnienie przestępstwa.
2. Spadła liczba ujawnionych przypadków prowadzenia pojazdów po użyciu alkoholu.
3. Liczba przypadków przemocy domowej wykazuje związek z piciem alkoholu.
4. Zmniejszyła się liczba osób kierowanych na przymusowe leczenie z powodu problemowego używania alkoholu.
5. Wzrosła liczba nietrzeźwych kobiet zatrzymanych w izbach wytrzeźwień.
6. Zmniejszyła się liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w związku

z problemem alkoholowym.

7. Zmniejsza się liczba osób hospitalizowanych w związku z problemem alkoholowym.

Przedstawione działania samorządu województwa, wybranych instytucji oraz jednostek w zakresie zminimalizowania skali zjawiska alkoholizmu w województwie lubuskim stanowią inspirację do kontynuowania przedsięwzięć w tym zakresie w kolejnych latach, w ramach wyznaczonych kierunków działań.

Działania podejmowane przez samorządy lokalne w ostatnich latach realizowane były w różnym stopniu:

- w zakresie promocji zdrowia dotyczyły głównie kampanii edukacyjnych związanych z ryzykiem szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia;
- z zakresu szkolenia kadr - podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (w 2019r. w znacznie mniejszym stopniu, niż w roku poprzednim);
- z zakresu profilaktyki – najczęściej w obszarze profilaktyki uniwersalnej, rzadziej selektywnej, a zupełnie sporadycznie – wskazującej;
- z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji (readaptacja, reintegracja) zdrowotnej, społecznej i zawodowej najczęściej w obszarach związanych z: zwiększaniem dostępności i podniesieniem jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu, wspieraniem działalności środowisk abstynenckich, zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym.

W nieznacznym zakresie realizowane były zadania związane z podejmowaniem działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Nowy Program stwarza szansę na realizację wszystkich celów operacyjnych w stopniu odpowiadającym potrzebom, wynikającym z analizy działań podejmowanych w ostatnich latach, jak i z diagnozy przedstawionej w poprzednich rozdziałach.

5. Cele, obszary, działania, wskaźniki oraz adresaci i realizatorzy

Wykorzystane w diagnozie problemu alkoholowego w województwie lubuskim wyniki badań, dane statystyczne oraz dokumenty źródłowe pozwoliły rozpoznać skalę tego zjawiska, a także wyznaczyć priorytetowe kierunki działań w naszym regionie.

5.1. Cele, obszary oraz działania i wskaźniki Programu

Celem strategicznym programu jest ograniczenie szkód związanych z używaniem alkoholu w województwie lubuskim.

Cele Programu będą realizowane w 4 obszarach:

- ❖ Obszar 1. Promocja zdrowia i szkolenie kadr
- ❖ Obszar 2. Profilaktyka
- ❖ Obszar 3. Redukcja szkód, rehabilitacja (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa
- ❖ Obszar 4. Diagnoza i monitoring problemów alkoholowych

Obszar 1. Promocja zdrowia i szkolenie kadr

Cel szczegółowy 1.1.

Wzmocnienie polityki prozdrowotnej związanej z ograniczaniem picia i problemów związanych z piciem alkoholu – podniesienie rangi profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych we wszystkich obszarach życia społecznego

Wskaźniki osiągnięcia celu 1.1:

1. Wydatki na cele prozdrowotne związane z ograniczeniem picia i problemów związanych z piciem alkoholu w proporcji do innych wydatków samorządowych.
2. Liczba osób i podmiotów współpracujących działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w środowiskach lokalnych w celu ograniczenia picia i problemów związanych z piciem alkoholu.

Działania:

1. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji dla przedstawicieli samorządów lokalnych, stowarzyszeń abstynenckich oraz członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, mających na celu podniesienia poziomu i ujednolicenia wiedzy, kompetencji i umiejętności osób pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych.
2. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii, dotyczących ryzyka szkód wynikających z używania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia.

3. Wspieranie inicjatyw edukacyjnych na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód w kontekście prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.
4. Inicjowanie i rozwijanie współpracy pomiędzy podmiotami i osobami działającymi na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w środowiskach lokalnych, mających na celu wymianę doświadczeń i promocję dobrych praktyk.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych (w tym konferencji i szkoleń) dla przedstawicieli samorządów lokalnych, stowarzyszeń abstynenckich oraz członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, mających na celu podniesienia poziomu i ujednoczenia wiedzy, kompetencji i umiejętności osób pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych.
2. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii, dotyczących ryzyka szkód wynikających z używania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia.
3. Liczba podmiotów, podejmujących inicjatywy edukacyjne na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód w kontekście prowadzenia pojazdów, które uzyskały wsparcie.
4. Liczba działań służących rozwijaniu współpracy pomiędzy podmiotami i osobami działającymi na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w środowiskach lokalnych.

Cel operacyjny 1.2.

Zwiększenie częstości zachowań prozdrowotnych i wzmocnienie przekonań prozdrowotnych

Wskaźniki osiągnięcia celu 1.2:

1. Opinia mieszkańców na temat lokalnej polityki prozdrowotnej związanej z używaniem alkoholu.
2. Postawy mieszkańców wobec zachowań prozdrowotnych mających związek z używaniem alkoholu.
3. Liczba osób, które skorzystały z edukacji zdrowotnej w zakresie ograniczania następstw zdrowotnych spowodowanych spożywaniem alkoholu.

Działania:

1. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów w różnym wieku.
2. Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących szkodliwości picia alkoholu w okresie ciąży oraz następstw w postaci zespołu FASD.
3. Prowadzenie działań edukacyjnych adresowanych do różnych grup wiekowych i społecznych.
4. Organizowanie lub współorganizowanie działań edukacyjnych w tym kampanii zaadresowanych do dzieci i młodzieży dotyczących zachowania przez nich abstynencji.
5. Upowszechnienie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież i dorosłych, w tym promowanie czytelnictwa i aktywnych form rekreacji.
6. Tworzenie i upowszechnienie materiałów profilaktyczno-edukacyjnych na temat problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

7. Wspieranie lub/i realizacja kampanii edukacyjnych na temat działania alkoholu na organizm człowieka i ryzyka szkód związanego z prowadzeniem pojazdów pod wpływem alkoholu adresowych do mieszkańców województwa lubuskiego w tym dzieci i młodzieży.
8. Promocja i wsparcie działań edukacyjnych na temat problemów wynikających z picia alkoholu (nadużywania lub ryzyka spożywania alkoholu w starszym wieku) przez osoby starsze adresowanych do mieszkańców województwa lubuskiego.
9. Upowszechnianie informacji wśród mieszkańców województwa dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie, możliwości jej przeciwdziałania a także miejscach dostępnej pomocy.
10. Przygotowanie i upowszechnianie informacji na temat lokalnej oferty pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym i problemem przemocy (np. ulotki, informatory, publikacje, strony internetowe, ogłoszenia w mediach lokalnych).
11. Promocja rekomendowanych programów profilaktycznych opartych na dowodach naukowych oraz promocja Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów
2. Liczba działań edukacyjnych dotyczących szkodliwości picia alkoholu w okresie ciąży oraz następstw w postaci zespołu FASD.
3. Liczba działań edukacyjnych zaadresowanych do dorosłych dotyczących używania alkoholu przez dzieci i młodzież.
4. Liczba działań edukacyjnych w tym kampanii zaadresowanych do dzieci i młodzieży dotyczących zachowania przez nich abstynencji.
5. Liczba działań kierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, związanych z alternatywnymi sposobami spędzania czasu wolnego, w tym czytelnictwo i aktywne formy rekreacji.
6. Ewidencja wytworzonych materiałów profilaktyczno-edukacyjnych na temat problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, formy i zasięg (liczba odbiorców) upowszechniania.
7. Liczba zrealizowanych kampanii edukacyjnych na temat działania alkoholu na organizm człowieka i ryzyka szkód związanego z prowadzeniem pojazdów pod wpływem alkoholu adresowych do mieszkańców województwa lubuskiego.
8. Liczba działań edukacyjnych na temat problemów wynikających z picia alkoholu przez osoby starsze adresowanych do mieszkańców województwa lubuskiego.
9. Formy i zasięg (liczba odbiorców) upowszechnianie informacji wśród mieszkańców województwa dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie, możliwości jej przeciwdziałania a także miejscach dostępnej pomocy.
10. Formy i zasięg (liczba odbiorców) upowszechniania informacji na temat lokalnej oferty pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym i problemem przemocy (np. ulotki, informatory, publikacje, strony internetowe, ogłoszenia w mediach lokalnych).
11. Formy i zasięg (liczba odbiorców) promocji rekomendowanych programów profilaktycznych opartych na dowodach naukowych oraz promocji Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego.

Cel operacyjny 1.3.

Zwiększenie kompetencji i umiejętności osób pracujących w systemie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowym oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Wskaźnik osiągnięcia celu 1.3:

Wzrost wiedzy podniesienie kompetencji zawodowych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie u osób realizujących działania z tego zakresu.

Działania:

1. Prowadzenie szkoleń z zakresu wdrażania w środowisku lokalnym, w szczególności w szkołach, rekomendowanych programów profilaktycznych.
2. Prowadzenie szkoleń dla pracowników leczenia odwykowego zwiększających ich kompetencje i umiejętności zawodowe, w tym z zakresu pracy z parą i z rodziną.
3. Prowadzenie szkoleń z zakresu diagnostyki i terapii lub umiejętności pomocy dzieciom z FAS/FASD i ich rodzinom.
4. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji, dla osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie skutecznych oddziaływań profilaktycznych oraz pracy z dzieckiem z rodziny z problemem alkoholowym i problemem przemocy.
5. Wspieranie superwizji dla pracowników leczenia odwykowego.
6. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji procedury Niebieskie Karty, pracy z osobą doświadczającą przemocy i stosującą przemoc w rodzinie.
7. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń dla kandydatów na kierowców oraz kierowców, w zakresie przestrzegania zakazu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba szkoleń z zakresu wdrażania w środowisku lokalnym, w szczególności w szkołach, rekomendowanych programów profilaktycznych.
2. Liczba szkoleń dla pracowników leczenia odwykowego zwiększających ich kompetencje i umiejętności zawodowe, w tym z zakresu pracy z parą i rodziną.
3. Liczba szkoleń z zakresu diagnostyki, terapii oraz umiejętności pomocy dzieciom z FAS/FASD i ich rodzinom.
4. Liczba szkoleń i konferencji z zakresu profilaktyki używania alkoholu i leczenia uzależnień i przeciwdziałania przemocy dla profesjonalistów pracujących w systemie pomocy dzieciom i młodzieży oraz osobom z problemem alkoholowym i ich rodzinom.
5. Liczba superwizji dla pracowników leczenia odwykowego.
6. Liczba działań edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji, dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji procedury Niebieskie Karty, pracy z osobą doświadczającą przemocy i stosującą przemoc w rodzinie.

7. Liczba działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń dla kandydatów na kierowców oraz kierowców, w zakresie przestrzegania zakazu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.

Obszar 2. Profilaktyka

Cel operacyjny 2.1.

Ograniczenie picia alkoholu i czynników zwiększających ryzyko sięgania po alkohol w populacji generalnej

Wskaźniki osiągnięcia celu 2.1:

1. Spadek spożycia alkoholu (częstość/ilość) wśród nastoletnich uczniów w województwie lubuskim.
2. Spadek spożycia alkoholu (częstość/ilość) wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego.

Działania:

1. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń adresowanych do sprzedawców napojów alkoholowych i właścicieli punktów sprzedaży, mających na celu ograniczanie sprzedaży napojów alkoholowych osobom poniżej 18 roku życia.
2. Wspieranie i upowszechnianie programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, w tym programów profilaktyki uniwersalnej.
3. Dofinansowanie specjalistycznych szkoleń dla kadry realizującej rekomendowane programy profilaktyki uniwersalnej.
4. Wspieranie i realizacja programów z zakresu profilaktyki uniwersalnej prowadzonych w miejscu pracy.
5. Wspieranie i realizacja programów profilaktycznych kształtujących umiejętności wychowawcze i pozytywne relacje rodzinne dla rodziców/ opiekunów i wychowawców dzieci i młodzieży.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń adresowanych do sprzedawców napojów alkoholowych i właścicieli punktów sprzedaży, mających na celu ograniczanie sprzedaży napojów alkoholowych osobom poniżej 18 roku życia.
2. Liczba programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, realizowanych w województwie lubuskim.
3. Wysokość dofinansowania specjalistycznych szkoleń dla kadry realizującej oraz liczba przeszkolonych osób.
4. Liczba programów z zakresu profilaktyki uniwersalnej prowadzonych w miejscu pracy.

5. Liczba programów profilaktycznych kształtujących umiejętności wychowawcze i pozytywne relacje rodzinne dla rodziców/ opiekunów i wychowawców dzieci i młodzieży. Sprawozdania z realizacji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Cel operacyjny 2.2.

Ograniczenie picia alkoholu i czynników zwieszających ryzyko sięgania po alkohol w grupach podwyższonego ryzyka

Wskaźnik osiągnięcia celu 2.2.

Rozpowszechnienie czynników zmniejszających ryzyko picia alkoholu w grupach podwyższonego ryzyka.

Działania:

1. Wspieranie i upowszechnianie programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
2. Dofinansowanie specjalistycznych szkoleń dla kadry przygotowującej się do realizacji rekomendowanych programów z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej.
3. Wspieranie programów socjoterapii oraz pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i/lub programów opiekuńczo-wychowawczych oraz spotkań dla ich opiekunów i rodziców.
4. Wspieranie działalności świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych, klubów młodzieżowych ze szczególnym uwzględnieniem realizacji programów socjoterapii dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i/lub programów opiekuńczo-wychowawczych.
5. Wspieranie organizacji wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym połączona z programem profilaktycznym lub socjoterapeutycznym.
6. Wspieranie realizacji programów przeciwdziałających przemocy w rodzinie, szczególnie z problemem alkoholowym.
7. Wspieranie realizacji programów adresowanych do dorosłych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (tzw. DDA).
8. Wspieranie i realizacja programów z zakresu profilaktyki selektywnej prowadzonych w miejscu pracy.
9. Wspieranie profilaktyki FASD i FAS.
10. Wspieranie programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji wobec osób ryzykownie pijących alkohol, tym grup specyficznych: młodzieży i kobiet.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba realizowanych programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, w tym programów profilaktyki selektywnej adresowanej do dzieci, młodzieży i osób dorosłych.
2. Wysokość dofinansowania specjalistycznych szkoleń dla kadry przygotowującej się do realizacji i liczba przeszkolonych osób.

3. Liczba realizowanych programów socjoterapii oraz pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i/lub programów opiekuńczo-wychowawczych oraz spotkań dla ich opiekunów i rodziców, a także liczba osób uczestniczących.
4. Liczba działających świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych, klubów młodzieżowych ze szczególnym uwzględnieniem tych, które realizują programy socjoterapii dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i/lub programy opiekuńczo-wychowawcze.
5. Liczba zorganizowanych kolonii i obozów letnich dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym połączona z programem profilaktycznym lub socjoterapeutycznym, a także liczba osób uczestniczących.
6. Liczba zrealizowanych programów przeciwdziałających przemocy w rodzinie, szczególnie z problemem alkoholowym.
7. Liczba zrealizowanych programów adresowanych do dorosłych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (tzw. DDA).
8. Liczba zrealizowanych programów z zakresu profilaktyki selektywnej prowadzonych w miejscu pracy.
9. Liczba działań z zakresu profilaktyki FASD i FAS, a także liczba osób uczestniczących.
10. Liczba działań wspierających programy wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji wobec osób ryzykownie pijących alkohol w tym grup specyficznych: młodzieży i kobiet.

Obszar 3. Redukcja szkód, rehabilitacja (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa

Cel operacyjny 3.1.

Poprawa jakości (poszerzanie i udoskonalanie) udzielanej pomocy, w tym terapii, dla osób pijących szkodliwie, uzależnionych od alkoholu i osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.1.

Ocena jakości pomocy otrzymanej przez osoby pijące szkodliwie, uzależnione od alkoholu i osoby z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnione.

Działania:

1. Zwiększenie dostępności i poprawy jakości leczenia osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych
2. Poprawa infrastruktury podmiotów leczniczych działających w obszarze leczenia uzależnień.
3. Zwiększenie dostępności terapii uzależnienia od alkoholu dla grup specyficznych: młodzież i kobiety osób z tzw. „podwójną diagnozą”, osób opuszczających zakłady karne.
4. Zwiększenie dostępności do terapii osób uzależnionych od alkoholu oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych.
5. Wspieranie oferty działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.

6. Wspieranie i inicjowanie oferty pomocy dla osób z niepełnosprawnością, pijących problemowo oraz dla pacjentów z podwójną diagnozą.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba miejsc prowadzących terapię osób uzależnionych oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych, zgodnie ze standardami jakości terapii uzależnień.
2. Wysokość środków przeznaczonych na poprawę infrastruktury podmiotów leczniczych działających w obszarze leczenia uzależnień.
3. Liczba programów i osób objętych terapią leczenia uzależnień z grup specyficznych: młodzież i kobiety osób z tzw. „podwójną diagnozą”, osób opuszczających zakłady karne.
4. Liczba osób, które skorzystały z terapii dla osób uzależnionych oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych.
5. Liczba działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.
6. Liczba ofert pomocy dla osób z niepełnosprawnością pijących problemowo oraz dla pacjentów z podwójną diagnozą.

Cel operacyjny 3.2.

Poprawa jakości pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, a także osobom stosującym przemoc, w szczególności w związku z problemem alkoholowym.

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.2.

Ocena jakości pomocy osobom doświadczającym przemocy i osobom stosującym przemoc, w szczególności w związku z problemem alkoholowym.

Działania:

1. Wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności i podniesienia jakości pomocy, w tym pomocy prawnej, dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym.
2. Wspieranie działań na rzecz upowszechniania programów i metod pomocy psychologicznej, terapeutycznej i samopomocy osobom dorosłym i dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym, w tym ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinach alkoholowych.
3. Wspieranie działań na rzecz doskonalenia metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w rodzinach alkoholowych.
4. Promowanie upowszechniania standardów interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie alkoholowej.
5. Wspieranie działań na rzecz upowszechniania wytycznych do realizacji działań interwencyjnych, psychologicznych oraz oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób uzależnionych od alkoholu stosujących przemoc wobec najbliższych.

6. Wspieranie inicjatyw wdrażających i realizujących programy edukacyjno-korekcyjne i psychologiczne dla sprawców przemocy w rodzinie alkoholowej.
7. Wspieranie działań na rzecz doskonalenia metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba działań na rzecz upowszechniania programów i metod pomocy psychologicznej, terapeutycznej i samopomocy.
2. Liczba interwencji z wykorzystaniem procedury „Niebieskie Karty” w policji, pomocy społecznej, ochronie zdrowia, oświacie, gminnych komisjach rozwiązywania problemów alkoholowych.
3. Liczba podmiotów, które prowadzą programy edukacyjno-korekcyjne i psychologiczne dla sprawców przemocy w rodzinie.
4. Liczba osób objętych działaniami i programami.
5. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na dofinansowanie działań i programów.

Cel operacyjny 3.3.

Zwiększenie dostępności i jakości wsparcia w zakresie rehabilitacji oraz reintegracji dla osób uzależnionych od alkoholu

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.3.

Liczba osób korzystających z pomocy rehabilitacyjnej i reintegracyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, które podjęły aktywność zawodową lub edukacyjną.

Działania:

1. Zwiększanie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia – wspieranie lub tworzenie nowych (w zależności od potrzeb) Centrów Integracji Społecznej oraz Klubów Integracji Społecznej.
2. Zwiększenie dostępności mieszkań socjalnych/readaptacyjnych i hosteli dla osób problemowo używających alkoholu po ukończonym leczeniu.
3. Inicjowanie i wspieranie działalności środowisk abstynenckich w województwie lubuskim w zakresie inicjatyw edukacyjnych promujących styl życia wolny od alkoholu.
4. Wspieranie szkoleń dla przedstawicieli różnych środowisk w celu budowania wspólnej, kompleksowej strategii reintegracji społecznej i zawodowej dla osób mających problemy z alkoholem.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba działań zmierzających do aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu oraz liczba działań zwiększających dostępność do istniejących form wsparcia w zakresie reintegracji.
2. Liczba mieszkań socjalnych/readaptacyjnych i hosteli dla osób problemowo używających alkoholu po ukończonym leczeniu oraz wysokość środków finansowych przeznaczonych na ten cel.
3. Liczba działających organizacji abstynenckich w województwie lubuskim oraz liczba inicjatyw edukacyjnych promujących styl życia wolny od alkoholu.
4. Liczba szkoleń dla przedstawicieli różnych środowisk w celu budowania wspólnej, kompleksowej strategii reintegracji społecznej i zawodowej dla osób mających problemy z alkoholem.

Cel operacyjny 3.4.

Zwiększenie świadomości w zakresie ryzyka związanego z wypadkami w ruchu drogowym w związku z używaniem alkoholu.

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.4.

Ocena wiedzy i postawy wobec ryzyka związanego z wypadkami w ruchu drogowym w związku z używaniem alkoholu.

Działanie:

1. Wspieranie lub/i realizacja programów psychokorekcyjnych dla kierowców osadzonych w instytucjach penitencjarnych (aresztach śledczych/zakładach karnych), którzy stracili prawo jazdy w związku z prowadzeniem pojazdu po alkoholu.
2. Wspieranie lub/i realizacja programów edukacyjnych/psychokorekcyjnych dla świadków/pasażerów kierowców skazanych prawomocnym wyrokiem za jazdę po alkoholu.

Wskaźnik do działania:

1. Liczba zrealizowanych programów psychokorekcyjnych dla kierowców osadzonych w zakładach karnych, którzy stracili prawo jazdy w związku z prowadzeniem po alkoholu
2. Liczba zrealizowanych programów edukacyjnych/psychokorekcyjnych dla świadków/pasażerów kierowców skazanych prawomocnym wyrokiem za jazdę po alkoholu.

Obszar 4. Diagnoza i monitoring problemów alkoholowych

Cel operacyjny 4.1.

Analiza problemów alkoholowych i związanych z przemocą w rodzinie oraz zasobów w zakresie pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom w województwie lubuskim.

Wskaźnik osiągnięcia celu 4.1:

Liczba raportów/badań analitycznych dotyczących problemów alkoholowych i związanych z przemocą w rodzinie oraz zasobów w zakresie pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom w województwie lubuskim.

Działania:

1. Inicjowanie i wspieranie badań dotyczących skali używania alkoholu, problemów wynikających z używania alkoholu, w tym przemocy w rodzinie.
2. Inicjowanie i wspieraniem badań dotyczących czynników ryzyka i czynników chroniących związanych piciem alkoholu i przemocą w rodzinie.
3. Zbieranie i opracowywanie danych statystycznych dotyczących rozpowszechnienia uzależnienia od alkoholu i związanych z nim problemów oraz leczenia odwykowego na terenie województwa lubuskiego przy współpracy z podmiotami realizującymi zadania z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych.
4. Współpraca z samorządami, instytucjami rządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w zakresie danych o stanie problemów alkoholowych oraz zasobach pomocowych na terenie województwa lubuskiego.

Wskaźniki do działań:

1. Liczba zrealizowanych badań dotyczących skali używania alkoholu, problemów wynikających z używania alkoholu, w tym przemocy w rodzinie.
2. Liczba zrealizowanych badań dotyczących czynników ryzyka i czynników chroniących związanych piciem alkoholu i przemocą w rodzinie.
3. Liczba pozyskanych danych statystycznych dotyczących rozpowszechnienia uzależnienia od alkoholu i związanych z nim problemów oraz leczenia odwykowego na terenie województwa lubuskiego przy współpracy z podmiotami realizującymi zadania z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych.
4. Ewidencja działań prowadzonych we współpracy z samorządami, instytucjami rządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w zakresie zbierania danych o stanie problemów alkoholowych oraz zasobach pomocowych na terenie województwa lubuskiego.

5.2. Adresaci i realizatorzy Programu

Nadzór nad prawidłową realizacją Programu będzie sprawował Zarząd Województwa Lubuskiego. Realizatorem Programu jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze.

Z uwagi na to, że rozwiązywanie problemów alkoholowych w województwie lubuskim wymaga współpracy wielu podmiotów działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przy realizacji Programu zostanie podjęta **współpraca** z niżej wymienionymi podmiotami:

- organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- jednostkami samorządu terytorialnego,
- jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej;
- Wojewódzkim Ośrodkiem Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Zielonej Górze oraz innymi podmiotami wykonującymi działalność leczniczą,
- Wojewódzkimi Ośrodkami Ruchu Drogowego,
- placówkami oświaty,
- policją,
- organami wymiaru sprawiedliwości, jednostkami penitencjarnymi,
- placówkami ochrony zdrowia,
- Narodowym Funduszem Zdrowia,
- podmiotami ekonomii społecznej,
- uczelniami wyższymi, instytutami badawczymi, mediami.

Adresaci Programu:

Z uwagi na duży zasięg i zagrożenia związane z problemem alkoholowym Program adresowany jest do wszystkich mieszkańców województwa lubuskiego, bowiem celem działań realizowanych w ramach Programu jest zmniejszenie problemów powodowanych przez picie alkoholu w całej populacji, a nie tylko w grupach podwyższonego ryzyka.

5.3. Źródła finansowania Programu

Zgodnie z art. 93 ust. 19 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi opłaty, o których mowa w art. 92 ust. 1 tejże ustawy (czyli opłaty za zezwolenia na obrót hurtowy napojami alkoholowymi), mogą być wykorzystane przez zarządy województw wyłącznie na finansowanie:

1. Zadań określonych w art. 4 ust. 1 ustawy (tj. realizację zadań, o których mowa w art. 1 i 2. ustawy, w postaci wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych);
2. Zadań określonych w wojewódzkim programie, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;

3. Zadań realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz wojewódzkiego programu, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Na realizację zadań wynikających z Programu przeznaczone są środki uzyskane zgodnie z art. 92 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z tytułu wydawania zezwoleń na prowadzenie w kraju obrotu hurtowego napojami alkoholowymi do 18% zawartości alkoholu, ujęte w budżecie Samorządu Województwa Lubuskiego.

Finansowanie przez Samorząd Województwa Lubuskiego zadań objętych Programem zależne jest od wysokości środków finansowych w każdym roku budżetowym (mając na uwadze wysokość dochodów związanych z ww. zezwoleniami), dlatego też zachodzi konieczność corocznego, szczegółowego określenia planu zadań realizowanych w ramach Programu i związanych z tym wydatków na dany rok. Działania Programu będą finansowane też przez pozostałych parterów/współrealizatorów tego programu, a odrębne źródło finansowania zadań Programu mogą stanowić środki własne Województwa Lubuskiego oraz środki pozyskane z funduszy UE oraz inne źródła.

5.4. Monitoring i ewaluacja programu

Monitorowanie realizacji Programu

Program będzie monitorowany corocznie poprzez analizę wskaźników pozyskiwanych ze sprawozdań i raportów instytucji/organizacji zaangażowanych w prowadzenie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie lubuskim.

Ewaluacja Programu

Realizacja Programu będzie miała charakter ciągły, zatem nie przyporządkowuje się działań do poszczególnych lat jego obowiązywania. Program ma charakter otwarty i może być wzbogacony o nowe treści zgodnie z aktualnymi problemami, czy zmianami legislacyjnymi zachodzącymi w czasie jego obowiązywania.

Zakończenie

Odpowiednie kształtowanie polityki społecznej w regionie, w zakresie przeciwdziałania problemom wynikającym z używania i nadużywania alkoholu na płaszczyźnie wspierania działalności podmiotów III sektora oraz ekonomii społecznej i zakładów pracy, ma za zadanie skuteczne zminimalizowanie skali tego zjawiska.

Określone w Programie priorytety i działania mają na celu zmniejszenie rozmiarów problemu alkoholowego poprzez szeroko rozumianą profilaktykę przeciwalkoholową, leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych, a także ochronę ofiar przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym, jak i pomoc psychologiczną udzielaną jej sprawcom.

Założenia programowe zawierają również zadania w zakresie podniesienia wiedzy ogółu społeczeństwa, jak i podniesienia kwalifikacji zawodowych osób pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Minimalizacja szkód i zagrożeń zdrowotnych wynikających z picia szkodliwego i uzależnienia od alkoholu oraz poprawa stanu psychicznego i funkcjonowania społecznego osób uzależnionych od alkoholu, jak również poprawa jakości pomocy osobom dorosłym i dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego.

Realizacja Programu wymaga udziału i współpracy wielu podmiotów oraz instytucji działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie, co starano się uwzględnić w zestawieniu podmiotów realizujących Program.

Bibliografia

- Borucka A., Profilaktyka wskazująca i selektywna w szkole [W:] <http://www.swiatproblemow.pl/magazyn/styczeń-2017/>">Styczeń 2017;
- https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF;
- https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K_018_20.PDF;
- <https://cinn.gov.pl/portal?id=1529183>;
- https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf;
- <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106043>;
- <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106077>;
- <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106111>;
- <https://www.medonet.pl/narodowy-test-zdrowia-polakow/zyj-zdrowiej,picie-alkoholu---jak-wypadaja-polacy--nowy-raport-oecd,artykul,90827573.html>;
- <http://www.parpa.pl/index.php/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienie/picie-ryzykowne-;i-szkodliwe>;
- <https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>;
- https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf;
- https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf;
- <https://programyrekomendowane.pl/strony/o-systemie-rekomendacji,116>;
- <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/szkola-dla-rodzicow-i-wychowawcow>;
- <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/fantastyczne-mozliwosci,16#>;
- <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/laboratorium-wiedzy-pozytywnej,18#>;
- Sierosławski J. (2020). Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r.

Spis tabel

Tabela 1. Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski.....	10
Tabela 2. Wartość alkoholu sprzedanego w Polsce, w tym w województwie lubuskim w 2020 roku (dane na dzień 10 września 2021r.)	13
Tabela 3. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych i liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w 2019 roku (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.).....	15
Tabela 4. Lokalne ograniczenia w sprzedaży napojów alkoholowych w Polsce w latach 2018 i 2019 – liczba gmin.....	16
Tabela 5. Liczba osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia w jednostkach Policji	78
Tabela 6. Dotacje udzielone podległym szpitalom psychiatrycznym z budżetu województwa lubuskiego 2018-2021	95

Spis wykresów

Wykres 1. Spożycie alkoholu (litry czystego alkoholu) wśród dorosłych (wiek 15+), 2018 rok.....	9
Wykres 2. Spożycie alkoholu wśród Polaków. Narodowy Test Zdrowia Polaków 2021	10
Wykres 3. Najwięksi producenci piwa w Unii Europejskiej w 2020 roku.....	12
Wykres 4. Spożywanie alkoholu wśród respondentów [%].....	23
Wykres 5. Spożywanie alkoholu wśród respondentów w podziale na powiaty [%].....	24
Wykres 6. Spożywanie alkoholu wśród mieszkańców w podziale na płeć [%].....	25
Wykres 7. Wiek respondentów, w którym pierwszy raz spożyli alkohol [%].....	26
Wykres 8. Spożywanie alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na wiek respondentów [%].....	26
Wykres 9. Ocena najczęściej spożywanego alkoholu [%].....	27
Wykres 10. Spożywanie piwa wśród respondentów w podziale na powiaty [%]	28
Wykres 11. Spożywanie wina wśród respondentów w podziale na powiaty [%].....	28
Wykres 12. Spożywanie wódki wśród respondentów w podziale na powiaty [%].....	29
Wykres 13. Spożywanie whisky/koniaku wśród respondentów w podziale na powiaty [%].....	29
Wykres 14. Rodzaj alkoholu spożywany w sytuacji ostatniego picia w podziale na płeć [%].....	30
Wykres 15. Ocena prawdopodobieństwa wystąpienia poszczególnych zachowań po spożyciu alkoholu [%]	31
Wykres 16. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu życia [%].....	32
Wykres 17. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni [%].....	32
Wykres 18. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%].....	33
Wykres 19. Ocena stopnia spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży w podziale na płeć respondentów [%].....	33
Wykres 20. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na płeć [%].....	34
Wykres 21. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na powiaty [%].....	35
Wykres 22. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na wiek respondentów [%].....	35
Wykres 23. Odsetek ludności spożywającej alkohol w 2019 r. [%].....	36
Wykres 24. Rodzaje najczęściej spożywanego alkoholu wśród Polaków w 2019 r. [%].....	37
Wykres 25. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty [%].....	38
Wykres 26. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty i płeć [%]	39
Wykres 27. Wskaźnik respondentów w podziale na płeć w poszczególnych typach szkół [%].....	39
Wykres 28. Stopień zadowolenia z poszczególnych obszarów [%]	40
Wykres 29. Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny [%]	41
Wykres 30. Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny w podziale na powiat [%]	41

Wykres 31. Formy aktywności uczniów w czasie wolnym [%]	42
Wykres 32. Formy aktywności uczniów w czasie wolnym w podziale na powiaty [%]	43
Wykres 33. Częstotliwość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	44
Wykres 34. Częstotliwość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na powiaty [%]	44
Wykres 35. Częstotliwość aktywnego uprawiania sportu przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]...45	
Wykres 36. Częstotliwość aktywnego uprawiania sportu przez uczniów w podziale na powiaty [%]	46
Wykres 37. Częstotliwość czytania książek, prasy przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]	47
Wykres 38. Częstotliwość wychodzenia z przyjaciółmi w czasie wolnym przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	48
Wykres 39. Średnia ilość godzin spędzonych na siłowni w ciągu ostatnich 30 dni [%].....	49
Wykres 40. Średnia ilość godzin spędzonych na siłowni w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%]	49
Wykres 41. Średnia ilość godzin spędzonych na utrzymywaniu zdrowego stylu życia w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%]	50
Wykres 42. Ocena poświęcania więcej czasu na obowiązki niż spotkania z przyjaciółmi, hobby czy rozrywki [%]	51
Wykres 43. Częstotliwość używania internetu przez uczniów ze względu na cel w podziale na płeć [%].....	52
Wykres 44. Częstotliwość obstawiania pieniędzy w różnych grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy [%]	53
Wykres 45. Wiek osób, które po raz pierwszy obstawiły pieniądze w grach hazardowych [%]	53
Wykres 46. Rodzaje gier hazardowych, w które najczęściej grają uczniowie [%]	54
Wykres 47. Częstotliwość grania na automatach (w których można wygrać pieniądze) przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]	54
Wykres 48. Ocena sytuacji związanych z robieniem zakupów przez uczniów w podziale na płeć [%] ...	55
Wykres 49. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na płeć [%]	56
Wykres 50. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%]	57
Wykres 51. Używanie substancji psychoaktywnych [%]	58
Wykres 52. Używanie substancji psychoaktywnych w podziale na powiaty [%]	59
Wykres 53. Zazywanie substancji psychoaktywnych przez uczniów szkoły podstawowej [%]	60
Wykres 54. Spożywanie alkoholu wśród uczniów [%]	61
Wykres 55. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na powiaty [%]	62
Wykres 56. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	62
Wykres 57. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na płeć [%]	63

Wykres 58. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	63
Wykres 59. Spożycie alkoholu w ostatnim czasie przez uczniów w podziale na typ alkoholu i typ szkoły [%].....	64
Wykres 60. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w szkole podstawowej [%].....	65
Wykres 61. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w zasadniczej szkole zawodowej [%].....	65
Wykres 62. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w liceum [%].....	66
Wykres 63. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w technikum [%].....	66
Wykres 64. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	67
Wykres 65. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na płeć [%]..	68
Wykres 66. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat spożywania alkoholu w ciąży [%].....	68
Wykres 67. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat prowadzenia samochodu pod wpływem alkoholu [%]	69
Wykres 68. Liczba ujawnionych kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim	76
Wykres 69. Liczba wypadków spowodowanych przez kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim.....	76
Wykres 70. Stan trzeźwości osób w 2019 roku, wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie	77
Wykres 71. Nietrzeźwi sprawcy przemocy w 2019 roku.....	77
Wykres 72. Zatrzymani w izbach wytrzeźwień w województwie lubuskim 2018-2021	78
Wykres 73. Wydane i wykonywane orzeczenia sądów rejonowych w zakresie przymusowego poddania się leczeniu odwykowemu w latach 2018-2020.....	79
Wykres 74. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym w 2020r.	80
Wykres 75. Płeć korzystających z pomocy GOPS	81
Wykres 76. Wiek mężczyzn korzystających z pomocy GOPS	81
Wykres 77. Liczba udzielonych porad w poradniach terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia	83
Wykres 78. Liczba osób leczonych ogółem ze względu na wiek	84
Wykres 79 . Osoby leczone z powodu współuzależnienia w 2018 i 2019r. ze względu na płeć.....	84
Wykres 80. Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu na tle innych schorzeń psychicznych.....	85